

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FARKLI GENÇLİK ALT KÜLTÜRLERİNİN AYNI MAHALLEDE
BULUNMA HALİ: İSTANBUL TAHTAKALE MAHALLESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZNUR AYDIN

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
GENEL SOSYOLOJİ VE METODOLOJİ PROGRAMI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yıldırım Şentürk

AĞUSTOS 2024

T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

FARKLI GENÇLİK ALT KÜLTÜRLERİNİN AYNI MAHALLEDE
BULUNMA HALİ: İSTANBUL TAHTAKALE MAHALLESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÖZNUR AYDIN

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
GENEL SOSYOLOJİ VE METODOLOJİ PROGRAMI

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yıldırım Şentürk

AĞUSTOS 2024

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel etik kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
 - Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Ücret karşılığı başka kişilere yazdırmadığımı (dikte etme dışında), uygulamalarımı yaptırmadığımı,
 - Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı;
- beyan ederim.

FARKLI GENÇLİK ALT KÜLTÜRLERİNİN AYNI MAHALLEDE BULUNMA HALİ: İSTANBUL TAHTAKALE MAHALLESİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Bu tez aynı mahalle sınırlarında yaşayan farklı gençlik profilleri üzerine yapılmış bir alan çalışmasına dayanmaktadır. İstanbul'un Avcılar ilçesine bağlı Tahtakale Mahallesi'nde bir yandan güvenli sitelerde bir yandan enformel yerleşimlerde yaşayan gençlerin hem kendine has yaşam ve düşünce biçimlerine hem de ortak mekânsal alanlarda kurulan ilişkilenme biçimleriyle bu ilişkilerinde inşa ettikleri ortaklıklar ve ayrışmalar üzerine bir gençlik anlatısı sunulmaktadır. Farklı profillerdeki gençler, gençlik kavramsallaştırması içerisinde alt kültürler kavramsallaştırması üzerinden ele alınmış ve bu kavramsallaştırma tartışması da mekânsal ayrışma üzerinden incelenmiştir. Gençlerin mekânsal farklılıklardan doğan sosyal, kültürel ve ekonomik sermaye biçimleri değişkenlik gösterse de Türkiye'de genç olarak gelecek kaygısı ve eğitime devam etme gibi ortak kaygılara ve beklentilere sahip olmak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gençlik alt kültürleri, site gençliği, mahalle gençliği, mekânsal ayrışma.

THE PRESENCE OF DIFFERENT YOUTH SUB-CULTURES IN THE SAME NEIGHBORHOOD: THE EXAMPLE OF İSTANBUL TAHTAKALE NEIGHBORHOOD

ABSTRACT

This thesis consist of a field study on different youth profiles living in the same neighborhood. A youth narrative is presented on both the unique ways of life and thought of young people living in the Tahtakale neighborhood of İstanbul's Avcılar district, on the one hand in gated communities and on the other in informal settlements, and on the commonalities and divergences they construct in these relationship through the forms of association established in common spatial spaces. Young people with different profiles are discussed through the conceptualization of subcultures within the conceptualization of youth, and this conceptualization discussion is examined through spatial segregation. Although the forms of social, cultural and economic capital of young people arising from spatial differences vary, having common concerns and expectations as young people in Turkey stands out.

Key Words: Youth Subcultures, site youth, neighborhood youth, spatially separation

ÖNSÖZ

Akademi için belki büyük bir çıkır açmayacak bu tez benim hayatımda büyük bir yer açtı ve orayı besledi. 3 yıllık bir süreyi kapsayan tez çalışması sırasında kimi zaman tezden uzaklaştım kimi zaman fazlasıyla yakınlaştık bir nevi arkadaş olduk. Çok bunaldığım, çok zorlandığım farklı zamanlar oldu. Fakat çalışma konumla aram hep iyi kaldı. Şimdi bu sözler bitmiş bir tezin veda sözleri olarak düşünülebilir.

Değerli tez danışmanım Prof. Dr. Yıldırım Şentürk bu süreçte benim için büyük bir destekçi oldu. Kafamın her karışıklığında, akademik dertleşme hissettiğim bütün anlarda zamanını benden esirgemeyerek bu tezin ortaya çıkmasına rehberlik etti. Bu tezdeki temel derdimin ne olduğu üzerine sık sık konuştuk ve yolumu bulmamda öncü rolü üstlendi.

Tahtakale Mahallesi’ni bu çalışmadan önce bilsem de Avcılar Toplumsal Tarih Projesi sosyolojik bakışımın buraya doğru çevrilmesine vesile oldu. Bu proje sırasında uzun süre sahada ekip arkadaşlarımla beraber bulunduğum bütün bir süreç benim için çok kıymetliydi. Projeye dahil olmamı sağlayan değerli hocam Prof. Dr. Şükrü Aslan akademik hayatımın şekillenmesinde büyük rol oynadı. Hayatımdaki bütün dokunuşlarına minnettarım. Dr. Esra Kaya Erdoğan proje sürecimiz boyunca en büyük yol arkadaşımdı. Kendisinin sahadaki güçlü gözlemi, meseleleri sosyolojik bağlama oturtma şekli benim için inanılmaz bir ilham kaynağı oldu. Elbette ki ekipteki değerli hocalarım Prof. Dr. Hatice Kurtuluş ve Prof. Dr. Besime Şen’in de katkıları çok önemliydi. Hatice hocanın projenin yazım sürecinde Tahtakale Mahallesi anlatısı, tarihsel ve toplumsal bakışımın beslenmesine önemli katkılarda bulundu.

Bu tezin değerlendirilmesinde bulunan sevgili jüri üyeleri hocalarım; Prof. Dr. Derya Fırat, Prof. Dr. Yıldırım Şentürk ve Doç. Dr. Hakan Yücel’e katkılarından dolayı teşekkürü borç bilirim.

En nihayetinde bu 3 yıllık süreçte hayatımda karşılaşmalar, ayrılıklar, mutsuzluklar ve neşe dolu birçok an oldu. Ailemin desteğini hep hissettim ve bu süreçte emekleri çok kıymetliydi. Annem, babam, abim ve ablalarım iyi ki var. Hep var olsunlar. Bir diğer yandan beraber bir hayat kurduğum, yaşamıma ortak olan ve benim de onların

yaşamına dahil olduğum müthiş bir ev ortamını bana sağlayan dostlarım, gözümün nurları iyi ki beraber bir hayatın öznesi olmuşuz. Fox, Haniş, Gece, Albansu, Bıdık ve Ceku

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÖNSÖZ.....	v
ŞEKİL LİSTESİ.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Gençlik Kavramına Genel Bir Bakış.....	7
2.2. Türkiye’de Gençlik Çalışmaları	11
2.3. Gençlik Alt Kültürleri.....	16
2.3.1. Mod Gençliği.....	19
2.3.2. Reggae Gençliği.....	21
2.3.3. Ted Gençliği.....	23
2.3.4. Beat Gençliği	23
2.3.5. Punk Gençliği.....	25
2.4. Gençlik, Mekân ve Sınıf.....	29
3. TAHTAKALE MAHALLESİ.....	33
4. TAHTAKALE MAHALLESİ GENÇLİĞİ.....	42
4.1. Mahalle Gençliği.....	46
4.1.1. Mahalleye Dair.....	47
4.1.2. Mahalle Arkadaşlığı.....	50
4.1.3. Beğeniler ve İlgiler.....	53
4.1.4. Sosyal Alanlar ve Sosyalleşme Mekanları.....	54
4.1.5. Boş Zaman Etkinlikleri.....	56

4.1.6. Üniversite Eğitimi ve Gelecek Beklentisi.....	58
4.1.7. İstihdam ve Güvencesiz Meslek Grupları.....	61
4.1.8. Uyuşturucu Kullanımı ve Kriminal Nitelikler.....	62
4.1.9. Mahalle Gençliğine Genel Bir Bakış.....	65
4.2. Site Gençliği.....	67
4.2.1. Siteye Dair.....	68
4.2.2. Site Arkadaşlığı.....	69
4.2.3. Beğeniler ve İlgiler.....	69
4.2.4. Boş Zaman Etkinlikleri.....	71
4.2.5. İstihdam ve Çalışma Alanları.....	72
4.2.6. Üniversite Eğitimi ve Gelecek Beklentisi.....	74
4.2.7. Uyuşturucu Kullanımı	78
4.3. Göçmen Gençlik.....	78
4.3.1. Gençlik ve Siyaset.....	82
4.4. Site Gençliğine Genel Bir Bakış.....	85
5. Site Gençliği ve Mahalle Gençliğinin Ortak Mekân Kullanımı.....	87
5.1. Mekânın Ürettiği Bakış.....	92
6. SONUÇ VE TARTIŞMA.....	98
ÖZGEÇMİŞ.....	101
KAYNAKÇA.....	102

ŞEKİL LİSTESİ

Çizelge 1. Wood'un Gençlik Çalışmalarında İlişkiler Modeli.....	13
Tablo 1. Seçim Yıllarına Göre Gençlerin Katılım Oranları ve Nitelikleri.....	14
Şekil 1. Mod Gençlik Alt kültürü.....	20
Şekil 2. Dazlaklar Gençlik Alt Kültürü.....	21
Şekil 3. Reggae Gençlik Alt Kültürü.....	22
Şekil 4. Hippi Gençlik Alt Kültürü.....	23
Şekil 5. Ted Gençlik Alt Kültürü.....	24
Şekil 6. Beat Gençlik Alt Kültürü.....	24
Şekil 7. Punk Gençlik Alt Kültürü.....	26
Harita 1. Avcılar İlçe Haritası.....	33
Şekil 8. Tahtakale Mahallesi.....	35
Şekil 8.1. Site ve Mahalle Fotoğrafı.....	36
Şekil 8.2. Site ve Mahalle Fotoğrafı.....	36
Şekil 8.3. Tahtakale Mahallesi.....	37
Şekil 8.4. Tahtakale Mahallesi.....	38
Şekil 8.5. Tahtakale Mahalle Manzarası.....	38
Şablon 1. Mahalle Gençliği Şablonu.....	46
Şablon 2. Site Gençliği Şablonu.....	67

1. GİRİŞ

Gençliğe dair bir araştırma yapmak sadece bir gençlik anlatısı sunmamaktadır. Gençlerin yaşadığı çevre, sosyal hayat, eğitim düzeyleri, aile yapıları ve sosyal, sınıfsal konumları hakkında bize bilgi verirken bir yandan da dönemin kent hayatının örneklerini ortaya koymaktadır. Bu araştırma İstanbul'un Avcılar ilçesine bağlı Tahtakale Mahallesi'nde bulunan güvenli siteler ve enformel yerleşim yeri olarak adlandırdığım grubun yaşadığı bölgenin aynı mahalle sınırlarında bir arada bulunması ve bu iki mekânsal formun gençler üzerinden nasıl deneyimlendiği merakıyla ortaya çıkmıştır. Farklı mekânsal yapılar farklı gençlik profillerini oluşturmuştur. Mahallenin toplumsal yapısı, mekânsal formu, sınıfsal aidiyetlerin görünürlüğü, gençlik pratikleri açısından benim için oldukça ilgi çekicidir. Farklı gençlik alt kürelerinin aynı mahalle içerisinde bulunduğu ve mekânın kurucu bir unsur olarak öne çıktığı bu mahalle gençliği, gençlik çalışmaları içerisinde önemli bir yerde durmaktadır.

Sosyal bilim alanında toplumsal mekânı gençler üzerinden incelemek yeni bir durum olmasa da bu alanda kısıtlı bir literatür bulunmaktadır. Belirli bir mekâna gençlik kategorisi üzerinden bakmak aynı zamanda sınıfsal konumla da ilişkili olarak Pierre Bourdieu'nun (2015) bahsetmiş olduğu sermaye biçimleriyle beraber gençlerin sınıf ve mekân bağlamında gençlik kültürünü anlamaya olanak tanımaktadır. Bourdieu; (2015) sosyal, ekonomik, kültürel, sembolik sermaye olarak dört çeşit sermaye biçiminden bahseder. Bu sermaye biçimleri bireylerin yaşam alanlarında nasıl bir yaşam kurduklarıyla ilişkilidir. Bahsedilen sermaye biçimleri birbiriyle doğru orantılı olmayan ve bu durumların değişebileceğini gösteren unsurları içerir. Ekonomik sermayenin yüksek olması her zaman için kültürel sermayenin de yüksek olduğunu göstermeyen diğer yandan da ekonomik sermayesi düşük birinin kültürel sermayesinin daha az olduğunu belirlemeyen bir durumdur (Bourdieu, 2015). Beğeni yargısının toplumsal konumlanışla beraber oluşmasının gençler üzerinden incelenmesi habitusun, beğeni yargısında nasıl bir rol oynadığıyla beraber alışkanlıkların ve yaşam tarzlarının oluşumunu anlamayı açığa çıkaracaktır.

Mekânsal farklılığın temelinde yatan bir sınıf meselesidir. Mekanları farklılaştıran, ayıran veya yakınlaştıran tüm durumlar sınıfın farklılığıyla ilişkilidir. Bununla beraber

yaşam tarzının ve tüketim alışkanlıklarını belirli bir sınıfa göre ortaklaştıran bir yandan da habitusu kuran bir durumdur. Günümüzün metropol kentlerinde yaşayan gençlerin habitusuna dair bilgi edimi içinde hem sınıfı hem de tüketim alışkanlıklarını incelemek mekânın yapısını da anlamayı sağlayacaktır. Bu çalışma kent mekanına ve mekânsal farklılığın kurduğu bir dünyaya gençler üzerinden bakmayı hedeflemektedir.

İstanbul'un "varoş mahalleleri" yeni bir olgu değildir. Bu alanların da uzandığı bir tarih çizgisi vardır (Lefebvre, 2019). Bu çalışma İstanbul'da geç gecekondulaşma süreciyle beraber 1980 sonu ve 1990'lı yılların başlarında kurulmaya başlayan ve kentin "dış varoşu" (Yücel, 2016) olarak çeper bir bölgede kalmış olan bir mahallenin gençlerini incelemiştir. Araştırma sahası olan Tahtakale Mahallesi'nin farklı yerleşim yapılarının, gençliği anlamak konusunda kafa karıştırıcı bir yapısı olduğunu söyleyebilirim. Mahallenin fiziki sınırlarında bulunan farklı yerleşim yerleri mevcuttur. Bunlardan ilki güvenli kapalı bir yerleşim olan Ispartakule olarak anılan sitelerden oluşmaktadır. Diğer yerleşim yeri ise 1980 sonunda yerleşimin başladığı enformel mahalle formudur. Bir araştırmacı olarak ilk dikkatimi çeken şey bu farklı yerleşim yerlerinde yaşayan gençlerin farklı sınıfsal aidiyetleri olmasından kaynaklı deneyimledikleri gençlik pratikleriydi. Elbette ki gençler arasındaki farklılıktan bahsederken birbirinden tamamen ayrı iki farklı kümeden söz etmiyorum. Fakat sınıfsal kodlama kişinin kendisine dair bir belirlenim de oluşturuyor. Bu belirlenim ise gündelik hayat pratikleri, giyim tarzı, eğitim durumu, gelecek planları gibi birçok bilginin içerisine yerleşmiş olan bir alanı kapsamaktadır.

Aynı mahallede farklı gençlik profillerinin bulunması nasıl bir etkileşim alanı oluşturmaktadır? Bu araştırmanın temel sorusu farklı gençlik alt kültürlerine sahip olan gençlerin mekânsal düzlemdeki karşılaşmaları ve bu karşılaşmalarda birbirleri arasındaki ilişkilerin hangi şekillerde kurulduğudur. Bununla beraber farklı alt kültür incelemesi belki de ilk defa aynı mekânda bulunma haliyle ele alınacaktır.

Genç olanın kim olduğu ve hangi niteliklerle belirlendiği sorusunu akılda tutarak gençliğin ortak bir toplumsal inşanın ürünü olarak mekâna, tüketim ilişkilerine, kent yapısına, kültürel kodlara, sınıf ve sosyo-ekonomik durumlara göre değişkenlik gösterdiğini söylemiştik. Bu bağlamda bu tez mikro bir gençlik çalışmasıdır.

Bu mahallede farklı sınıfsal konumlara sahip gençlerin bulunduğu anlaşılması kolay bir meseleyken, bu gençler arasında var olan ilişkileri anlamak kafa karıştırıcı oldu.

İlk olarak sınıf ve mekânın ilişkilerin belirlenmesinde kurucu bir unsur olup olmadığına dair düşünmeye başladım ve uzun bir süre saha gözleminde bulundum. Bu süre zarfında gençler arasındaki ilişkilerin nasıl kurulduğuna odaklanmak gerektiğinden gençlerin bulunduğu mekanlarda vakit geçirdim. Aynı mahalle içerisinde bulunan farklı mekânsal yapı, farklı gençlik pratiklerini de oluşturmuştu. İlk zamanlar gençler arasında doğrudan bir ilişki olmadığını ve çatışma da bulunmadığını düşünsem de sahada görüşmelere başladıktan sonra çatışmanın var olduğunu ve bu çatışmanın da kültürle ilişkili olduğunu fark ettim. Gençliğin hangi kategorilere göre tanımlandığından bahsederken yaş, iş, eğitim ve evlilik gibi niteliklerin tanımlamalardaki niteliklerden olduğunu görmekteyiz. Fakat bununla beraber kültürel çalışmalar alanına giren gençlik alt kültürlerinin bu çalışmada önemli bir yerde durduğunu söylemeliyim. Çünkü eski yerleşim yerinin kriminal yapısı ve bununla beraber apaçi gençlik kültürü olarak görülen kültür yapısının var olması temel çatışma durumunu ortaya çıkaran bir unsurdur. Öte yandan güvenli sitede yaşayan gençlerin popüler gençlik tarzı farklı gençlik kültürlerinin bir arada aynı mahalle sınırlarında ortak mekanları da kullanarak kurdukları bir gençlik deneyimini de gözler önüne sermektedir. Keza bu iki gençlik alt kültürünün yanı sıra son 10 yıldır Türkiye'ye gelen yoğun yabancı göçmen nüfus bulunmaktadır. Güvenli sitelerde yaşayan çok sayıda göçmen genç bulunmaktadır. Bu göçmenler çoğunlukla Orta Doğu ülkelerinden gelmekte olup başka bir gençlik kültürü oluşturmaktadır.

Tahtakale Mahallesi farklı gençlik alt kültürleriyle ortak bir mekânı içinde barındıran bir mahalle olma özelliğinden dolayı oldukça ilgi çekici bir yerdir. Bu tez çalışmasında da bu alt kültürleri ve bu alt kültürlerin oluşumunun nasıl olduğu, aralarındaki ilişkileri, çatışmaları anlamaya çalıştım. Bunu yaparken sınıf, habitus, mekân ve kent literatüründen sıklıkla yararlandım.

Araştırma niteliksel araştırma yöntemiyle yapılmış olup derinlemesine görüşme metodu uygulanmıştır. Saha alanında üç yıllık bir sürede sıklıkla vakit geçirdim ve görüşme yaptığım kişilerle tekrar görüşme fırsatı yakaladım. Kurduğumuz karşılıklı ilişki sayesinde gençlerin ortak buluşma zamanlarında yer aldım. Araştırmacı kimliğimi kimi zaman bir kenara bırakarak arkadaşça sohbetlerde bulundum. Bu da benim de onlar gibi Türkiye'de yaşayan bir genç olarak kurduğum ilişkinin doğallığını onlara hissettirdi. Birebir yaptığım görüşmelerde görüşmecilerin daha içten bir şekilde duygularını ve düşüncelerini söylemelerini sağladı. Toplam da 11 erkek, 9 kadın

olmak üzere 20 farklı gençle görüşme yaptım. Bu gençlerden sadece 1 tanesi yabancı göçmendi. Bu tezin en büyük eksikliği yabancı göçmen gençlere dair bilginin azlığıdır. Bunun sebebi tamamen benim dil konusunda yaşadığım bariyerden kaynaklıdır. İngilizce seviyemin ortalamanın üzerinde olmayışı benim yabancı göçmen gençleri anlamamı zorlaştırdı.

Sahaya ilk çıktığım sıralarda yapmış olduğum görüşmelerde gençlerin yaşadıkları yere dair nasıl bir algılama içerisinde olduğunu anlamaya çalışırken site ve mahalle bölgesi arasında kendilerinin bir ayırım yapıp yapmadığını anlamak istedim. Bunu özellikle resmi olarak mahallenin her iki bölgesi için ortak bir mahalle algısı olup olmadığı benim için merak konusuydu. Fakat mekânsal benzerliğin olmaması bu gençlerinde kendi yaşadıkları yerle mahalleyi ya da mevki belirlediklerini anladım. Çünkü Tahtakale Mahallesi'nde siteden oturan bir genç için nerede oturuyorsunuz? Sorusunun karşılığı Tahtakale Mahallesi'nde oturuyorum değildi. Sitelerin yoğun yapısı ve güvenli olup çevresinin de kapalı olması oraya dair başka bir isimlendirmeye geçiyordu. Sitede oturan bir genç için yaşadığı yerin kendisi Tahtakale Mahallesi olmayıp, Tahtakale Mahallesi olarak gördüğü yere dair kendi dışsallığında bir algının oluşmasını sağlamıştı. Gençleri farklı alt kültür temelinde ele alırken mekânsal algılamalarındaki yerleri esas aldım. Mahalle, site ve eski yerleşim yerinden oluşup tamamını bir mahalle oluştursa da eski yerleşim yerinde yaşayan gençler kendini “Tahtakale’de oturuyorum”, Sitede oturan gençler de “İspartakule’de oturuyorum” olarak nitelendiriyor. Ben de gençliği alt kültür temelinde ayırırken eski yerleşim yerinde yaşayan gençler için “Mahalle Gençliği”, sitede yaşayanlar için ise “Site Gençliği” olarak ifade etmeyi tercih ettim. Göçmen gençler site bölgesinde yoğunlaşmış olduğundan onları da “Site Gençliği” olarak tartışmaya dahil ettim.

İlk olarak gençlik çalışmalarına dair kuramsal çerçeve bölümünde gençlik kavramı anlatısı yapılacak olup daha sonra gençlik sosyolojisi çalışmalarının gelindiği noktada birikimsel olarak ilerleyen bu alana dair bilgi verilmek istendiğinden “*Türkiye’de Gençlik Çalışmaları*”, “*Gençlik Alt Kültürleri*” “*Gençlik, Mekân ve Sınıf*” başlıkları altında araştırma sahasıyla ilişkili literatürden yararlanılacaktır. Araştırma sahasının anlaşılması ve alana dair detaylı bilgi verilmesi amacıyla araştırma sahası olan Tahtakale Mahallesi üzerine kısa bir anlatıyla devam edilecektir. Mahalle, İstanbul kentleşmesinde önemli sosyolojik alana sahip bir mahalle olduğundan mekânsal formun anlaşılması ve kuruluş öyküsünün neoliberal kentleşme politikalarıyla beraber

nasıl bir yapıya dönüştüğü görülecektir. Bu araştırma gençlik alt kültürleri üzerine nitelikli bir bilgi sunmayı hedeflemektedir.

Saha bölümünde ise mahallede bulunan farklı gençlik alt kültürleri incelenecektir. Bunlar *Mahalle Gençliği*, *Site Gençliği* olarak iki farklı kategoriye ayrılmıştır. Mahalle Gençliği üzerine saha bulgularıyla beraber bir anlatım gerçekleştirilecek olup daha sonra Site Gençliği ile devam edilecektir. Bu iki gençliğin hem etkileşimlerine dair hem de genç olarak ortaklıkları, farklılıkları ve ayrışmaları üzerine üçüncü bir bölümle devam edilecektir. Bu bölüm gençlerin ortak mekânsal karşılaşma alanı olan Starbucks'a dair detaylı ve alışlagelmemiş bir Starbucks anlatısı sunacaktır. Aynı zamanda sonuç bölümü ise çalışma boyunca anlatılan gençlik hikayesinin gençlik çalışmaları içerisinde nasıl bir zeminde ele alındığı ve bu mikro çalışmanın farklı gençlik profilleri arasındaki ilişkilerin neler olduğuyla beraber bu çalışmanın literatüre olan katkısından bahsedilecektir.

2021-2022 yılları arasında araştırma ekibinde bulunduğum Avcılar Toplumsal Tarih Çalışması bu mahalleyle tanışmamda etkili olmuştur. Bahsettiğim araştırma çalışmasında ilçenin genel tarihine dair edindiğimiz bulgular, yaptığımız görüşmeler benim için çok kıymetliydi ve bu mahallede gençler üzerine düşünme fırsatı sağladı. Sözlü tarih yöntemine dayanan ilçe araştırmasında Tahtakale Mahallesinde yaptığım görüşmeler yaşıca daha ileri kişilerden oluşmaktaydı. Fakat bu görüşmeler sürecinde sahada bulunduğum anlarda gençlere dair gözlem ve düşünme fırsatı edindim. Bu sebeple bu tezin oluşum aşamasında içinde bulunduğum Avcılar Toplumsal Tarih Projesi'nin katkısı çok kıymetlidir. Bahsettiğim araştırma bu tezin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynasa da araştırmanın verilerinin gizliliğine dikkat ederek verilerin kullanılmamasına etik sınırlar çerçevesinde sadık kaldım. Bu tez için görüşmeler tarafımda yapılmıştır. Kullanılan görseller tarafımda çekilmiş olup farklı kaynaklardan edindiklerime referans verilmiştir.

Tahtakale Mahallesinde bir genç olmak tam anlamıyla Türkiye'nin var olan toplumsal koşullarından da ayrı olarak düşünülmemesi gereken bir durumdur. Çünkü toplumsal var olan nitelikler özellikle genç jenerasyon tarafından etkisi ileriye dönük bir nedensellik taşıyabilir. Ülkedeki ekonomik zorluklar, eğitimin niteliğinin ve sonucunun değişen anlamı, gündelik hayat pratiklerinin tüketim kültürüyle beraber yeniden şekillenmiş olması gençler üzerinde önemli bir etkileyici unsurdur. Tahtakale

Mahallesinde genç olmak sadece bu alanın öznesi olmak değil, aynı zamanda Türkiye’deki gençlerle benzer ortaklıklarda da buluşmaktadır. Genç işsizlik, üniversite eğitiminden sonra yaşanan işsizlik de genç işsizliğin içerisinde önemli bir rol oynamaktadır. Öte yandan Türkiye’de pandemiyle beraber etkisi yoğun olarak hissedilen ekonomik buhran süreci, siyasal hayata katılım ve bunun üzerine söz söylemek, toplumsal hareket ya da hareketsizlik noktasında aktif rol oynamak gibi gençler üzerine düşünmeye başladığımız da ortaya çıkan ana temalar bunlar olmaktadır. Bu temalar yapılan görüşmelerde de gençlerin vurgularıyla beraber daha çok şekillenmektedir. Araştırma sahasında bu bulgular detaylıca incelenecektir.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Gençlik Kavramına Genel Bir Bakış

İnsan dünya üzerinde yaşayan farklı birçok niteliği ve kimliği içinde barındıran canlı yaşamına sahiptir. İnsanı hayvandan ayırmak Antik Yunan'dan bu yana düşünme yetisiyle ilişkilendirilir. Bu ayrım iki tür arasındaki belirleyici bir niteliklerdir. İnsanın kendi türündeki ayrımlar ise, beden, cinsiyet, ırk gibi belirgin dışsal fenomenler olarak görülür. Kadın-erkek, beyaz-siyah, batılı-doğulu vs. bu ikilikler yüzyıllardır insanı tanımlayan ve türün kendi içerisinde hegemonik anlayışları belirleyen durumlarda önemli rol oynar. Kimin insan, kimin yaşamının daha değerli olduğu bedensel birtakım göstergelerle beraber belirlendi. Sosyal bilim çalışmalarında geline nokta, toplumsal değişim ve dönüşümlerin yeni kategoriler ortaya çıkardığını görmekteyiz. Kimin insan olduğu tartışmalarının yanında insana dair çeşitli kategoriler ortaya çıktı. Gençlik, bu kategoriler arasında en çok öne çıkan kategoridir.

Gençlik, öznelin ortak niteliği bağlamında tanımlanması en zor olandır. Demet Lüküslü'nün anlatısına göre:

“Gençlik sosyolojisinde gençlik üzerine üç farklı bakış açısı mevcuttur. Öncülüğünü Herbert Marcuse'ün yaptığı birinci bakış açısı gençliği homojen bir kitle olarak kabul ederken, İkincisi, Pierre Bourdieu'nün kelimeleriyle “gençlik sadece bir kelimedir.” Diyerek gençliğin homojen bir grup olmadığını ve sosyal statüye göre farklı gençliklerin olduğunu vurgular. François Dubet'nin savunduğu üçüncü görüşe göre ise gençler, her ne kadar ait oldukları sosyal kategoriye göre farklılık gösterebilir de aynı dönemde doğmuş olmak, benzer şeyleri yaşamış olmak, vs. gibi bazı ortak noktalarda buluşurlar” (Lüküslü, 2020, s. 126-127).

Genç olmak sabit bir anlamın taşıyıcısı olarak tanımlanması zor bir kategoridir. Çünkü toplumdan topluma değişkenlik gösteren yaşam biçimi, toplumsal pratikler ve ilişkiler söz konusudur. Kimin genç olduğu ve bunun hangi kategorilere göre belirlendiği her toplumda farklı işlevsellik gösterebilir. Pierre Bourdieu gençlik kavramının bir manipölasyon olduğundan bahseder (Bourdieu, 2019). Bourdieu'ya göre insanlar birbirinden görece daha genç ve yaşlı olabilir. Bu durumda gençlik kategorisi verili bir

anlam taşımamaktadır. Toplumsal ilişkilerle ve toplumsal olaylarla beraber tanımlanmaya açık hale gelen gençlik kavramı, bir toplumsal inşadır.

Gençliği biyolojik olarak bir yaşa indirgemek farklı disiplinler içerisinde sık sık karşımıza çıkmaktadır. Belli bir yaş aralığına göre gençlik yaşı sınırlandırılmaktadır. Bir diğer yandan gençlik bir yetişkinlik yaşamına geçiş olarak görülmektedir. Eğitim hayatının bitişi, emek sürecine katılım ve evlilik yetişkinlik yaşamına geçiş kriterleri olarak düşünüldüğünde gençliğin bitişi ve ergin bir hayata geçiş süreci olarak görülmüştür. Fakat Derya Fırat'ın Bitirilemeyen Gençlik araştırması (Fırat, 2013) Türkiye'de gençlerin bu sürecin uzayan örneklerini bize göstermektedir. Yapılan araştırmada gençler üniversite eğitimi bittikten sonra lisansüstü eğitime devam etmekte ve aileleriyle beraber yaşamaya devam etmektedir. Bu çalışma bize gençliği bir yaş sınırlaması yapmanın geçerli zeminde olmadığını göstermiştir. Çünkü 40'lı yaşlara kadar devam eden bir süreç söz konusudur.

Philip Aries'e göre ise yetişkinlik Küçük yetişkinlik ve yetişkinlik olarak iki kategoriye ayrılıyor. Gençlik deneyimi de küçük yetişkinlik olarak görülmektedir (Aries, 1962).

Coleman, endüstri toplumlarında yaşanan toplumsal değişmelere paralel olarak gençliğin sosyal tanımında da değişmeler yaşandığını kabul etmektedir. Coleman, adeta Mead'ın kofigüratif olarak tanımladığı toplum tipine yakın bir tanımlamayla, ebeveyn ile genç arasında yaşanan değişmeyi tanımlayarak izah etmektedir (Yaman, 2014, s. 41).

Eisentadt, gençlik dönemini çocukluktan yetişkinliğe geçiş ve böylelikle toplumun bir üyesi olma süreci olarak değerlendirir. Fiziksel ve cinsel açıdan artık çocukluktan çıkan genç, bu dönemde kendini bir yetişkin olmaya hazırlamaktadır. Gençlik dönemi, çocukların kendilerini kontrol etme ve yetişkin özellikleri kazanma sürecidir (Yaman, 2014, s. 43).

Leyla Neyzi gençliğin evrensel bir kavram olamayacağından bahsederken bunun her sınıfsal konumda olan genç için farklı deneyimleneceğinden bahseder. Gençliğin çocukluktan yetişkinliğe geçiş olarak görüldüğü durumda yoksul gençler ve zengin, elitist gençler için farklı anlamlandırmaları bulunduğundan bahseder. Neyzi'ye göre yetişkinliğe geçiş sürecinde kentli ve zengin gençler için bu durum farklı seyrinde

olabilir. “Gençlik dönemi yaşamak” olarak gördüğü geçiş sürecinde üst sınıf ailelerin çocuklarının deneyimlemesi daha olağan görülmekle beraber yoksul ailelerin çocuklarının yetişkinliğe ani ve hızlı bir geçiş yaptığından bahseder. (Neyzi, 2021)

Pınar Uyan (Uyan, 2008) genç olma deneyimini yaşanılan yer ve ailenin sınıfsal ve sosyal konumuyla ilişkili olarak düşünerek İstanbul’da ya da Doğu’da bunun farklı deneyimlendiğine vurgu yaparken aynı şehirde de genç olmanın farklı dinamikleri olduğundan bahsediyor. İstanbul’un Etiler ilçesinde yaşayan ve sınıfsal olarak avantajlı bir konumda dünyaya gelmiş olan birinin genç olma deneyimiyle, yine İstanbul’un Esenyurt ilçesinde gecekonduda dünyaya gelmiş birinin deneyimi birbirinden farklılaşmaktadır. Gençliği bir geçiş süreci olarak düşündüğümüzde bazı keskin kırılmalar karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki çocukluk sürecinin bitiminin bir yetişkin hayatına geçiş olarak görüldüğü ve emek hayatına dahil olmayla ilişkili olarak sınırları keskin bir geçiş olmaktadır. Bir diğeri ise gençlik süresinin uzamasıyla beraber yükseköğretime devamlılık sağlanması, iş sektörüne dahil olmanın, evliliğin ve ayrı bir yaşamın ertelenmesiyle beraber deneyimlenmektedir. Bu iki farklı örnek Uyan’ın çalışmasında “genç olamayanlar” olarak kurgulanmıştır. Yoksul ailelerden gelen gençlerin, yaşadıkları 18-25 yaş aralığının yaş itibarıyla bir genç olmaya atıf yaptığı fakat öznelerin deneyiminin bir gençlik deneyimi olmadığına ilişkindir.

Ferhat Kentel ise gençlik pratiklerinin aynı yaşlarda farklı deneyimlerle yaşandığına vurgu yaparak gençliğin homojen bir nitelikte olmadığını açıkça ortaya koymuştur. “23 yaşında üniversite eğitimi gören bir öğrenci genç ile 15 yaşından beri çalışan, evlenmiş ve çocuk sahibi olan, ama gene 23 yaşında bir “gencin” yakın davranış kalıplarına sahip olduğunu söylemek mümkün değildir. Üniversiteli genç “genç” olma halini en azından askere gidinceye, iş buluncaya veya evleninceye kadar sürdürecektir olmasına rağmen, çalışan genç artık “aile sorumluluğu” gibi değerlerle yetişkinler kategorisine girmiştir. Başka bir deyişle gençlikten bahsedildiği zaman homojen bir grubun söz konusu olmadığı açıktır.” (Kentel, 2005, s. 12)

Sosyal bilim çalışmalarında ortaklaşılan görüş gençliğin homojen bir kategori olmadığıdır. Gençlik çalışmaları içerisinde mikro çalışmalar bu durumu destekler niteliktedir. Gençlik alanlarına dair mekân, sınıf ve sosyal statü ekseninde yapılan çalışmalarda bu durum daha net görülebilmektedir. Örneğin AVM çalışanları üzerine

yapılan bir çalışma ya da devlet lisesinde yapılan bir çalışma sadece o alanın öznelerinin genç olmayı nasıl deneyimlediklerini bize göstermektedir.

Genç olmak biyolojik bir kategori olmayan ve toplumsal olaylarla ve ilişkilerle oluşan bir inşa sürecidir. Bu süreç yaş tanımlamaların ötesine geçerek kimin genç olduğu meselesini de geride bırakarak gençlik kuşaklarını ve gençlik alt kültürlerini sosyal bilimler içerisinde tartışılmaya ve araştırılmaya teşvik etmiştir. Bu durum farklı gençlik deneyimlerini ve farklı gençlik kuşaklarını anlamının önemini de göstermektedir.

2.2. Türkiye’de Gençlik Çalışmaları

Gençlik çalışmaları farklı birçok disiplin içerisinde ele alınan bir çalışma alanıdır. Ömer Miraç Yaman Cumhuriyet’in kuruluşundan 2012 senesine kadar gençlik üzerine yapılmış çalışmaları tasnifleyerek aslında gençliğin sosyoloji içerisinde hangi dönemlerde nasıl çalışmalar yapıldığını göstermektedir. Yaman’ın sunduğu bibliyografi, dönemlerin siyasi ve toplumsal atmosferiyle beraber düşünülmüş olup literatür açısından önemli bir kaynaktır. (Yaman, 2013) Kökenleri Cumhuriyet dönemine kadar uzanan gençlik çalışmaları, öncelikli olarak gençlerin toplumsal tutum ve davranışları ekseninde olup adab-ı muaşeretle ilişkili olarak öne çıkmaktadır. Erken Cumhuriyet döneminde genç kız ve erkeklerin toplumsal rollerini belirleyen çeşitli niteliklerle beraber karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde yazılan yazılar, gazete haberleri gençlerin toplumsal pratiklerini belirlemeyi amaçlamıştır. Davranış ve ahlaki açıdan Cumhuriyet’e örnek bir tutum sergilenmesi, modern Cumhuriyet genci olmak ve Cumhuriyet’in esas koruyucu öznesi olmak gibi sorumluluklar gençler üzerinde bir proje olarak durmaktadır.

Sosyoloji disiplini içerisinde gençlik çalışmalarının başlaması 1960 yıllarda ilk örneklerini vermeye başlamıştır. (Yaman, 2013) Bu durum Türkiye’de sosyoloji kürsülerinin kuruluşunun daha geç bir dönemde kurulmuş olmasıyla ve Türkiye’nin toplumsal ve siyasi sürecinin değişmesiyle ilişkilidir. Tek partili dönemden çıkış ülkedeki siyasi atmosferi değiştirmeye başlamıştır. Öte yandan yükseköğretim sayısının hızla artmış olması üniversite eğitimi alan genç sayısını yükseltmiş ve üniversitelerde gençlik kültürünü oluşturmuştur. 1950’li yıllar hem tek partili dönemden çıkışın hem de Türkiye kentleşmesinin ilk yıllarıdır. Bu dönemde kırdan kente yoğun göçlerin yaşandığı ve etkileşimin yoğun olduğu dönemlerdir. Üniversite öğrencilerinin özgürlük talepleri ve siyasi fikirlerin yaygınlık kazanması ülkedeki gençliğin öne çıkmasına neden olmuştur. (Kabacalı, 2007) 1960 yılında İstanbul Üniversitesi’nde başlayan öğrenci hareketleri ve gençlerin kampüsler dışına taşan kitlesel eylemleri, sosyoloji disiplinine Türkiye’de gelişmesinin hız kazanmasıyla artık sosyoloji disiplini içerisinde gençlik sosyolojisi çalışmaları denilebilecek nitelikte çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu durum sadece Türkiye’nin değil küresel ölçekte de 1968 kuşağı olarak adlandırılan gençlik kuşağının öne çıktığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde gençliğin sorunları, gençliğin siyasetle ilişkisi bağlamında

alışmalar ne çıkmaktadır. Bir diğeryandan kentleşmenin hız kazandığı bir dönemde büyük kentlerde kurulan gecekondu mahallelerinde de gençler farklı tüketim pratikleri bağlamında sosyoloji disiplini içinde de fark edilmiş olup 1971 yılında Birsen Gökçe “Gecekondu Gençliği” adlı bir çalışmayla gençlik sosyolojisi çalışmaları içerisinde önemli bir çalışmayla katkı sunmuştur. (Gökçe, 1971)

1980’li yıllar askeri darbenin etkisinin en çok gençler üzerinde hissedildiği bir dönem olması itibariyle bu dönemde gençlik hareketleri zayıflamış ve gençlerin siyasi aktif durumu pasifize edilmiştir. 1980 ve 1990’lı yıllar gençlik üzerine yapılan çalışmaları sayısını da azaltmış olup çalışmalar farklı disiplinler içerisinde işlenmeye başlamıştır. Bir diğeryandan “öğrenci hareketleri” olarak nitelendirilen ve üniversitelerde siyasi bir kimliğe sahip olan gençlik yapısı 1980 darbesiyle beraber sönümlenmiş olsa da gençliğin siyasi kimliği üniversite mekânından ayrılarak yerelde ön plana çıkmaya başladığı dönemler 1980 sonrasına denk gelmektedir. Bahsedilen dönem Türkiye’de mahalle gençliğinin siyasi bir imajla anılmaya başlandığı ve mekânı üniversitelerden kentte yaşam alanlarına doğru götürmüştür. Gazi mahallesi, Okmeydanı mahallesi örnekleri bahsedilen durumlara örnektir. Bu mahallelerde yaşanan siyasi hareketlilik mekânda bir gençlik yaratmıştır. Bu gençliğin siyasi kimliği de mekanla beraber bir özdeşlik kurmuştur.

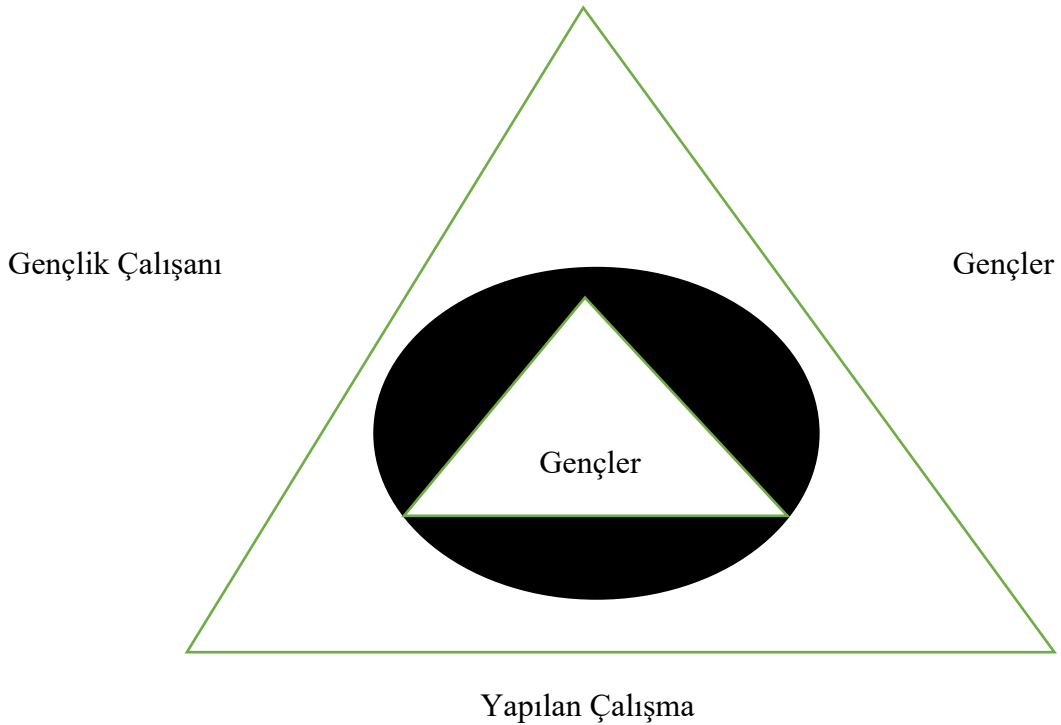
2000’li yıllara gelindiğinde gençlerin liberalleştiğine ve apolitik bir tutum sergilediklerine dair genel bir algı oluşmuştur. Bu dönemin başlangıcı olarak 1999 Suskun Gençlik Araştırması (Araştırmalar, 1998) dönemin gençlerinin apolitikleştiğine ve ülkenin siyasi atmosferi içerisinde sessiz birer özne olduklarına dair olan algıyı onaylar nitelikte bir çalışmadır. 2000’li yıllar gençlik çalışmalarının hem niteliğini hem de yapısal dönüşümün gerçekleştiği bir dönemdir. Bu dönem teknolojinin gelişimi ve neoliberal pratiklerin yoğunluk kazandığı bir dönemdir. Siyasi açıdan hareketli bir dönem sayılmasa da gençlik açısından birçok sorunun öne çıktığı bir dönemin başlangıcı olmuştur. Bu dönemde yapılan çalışmalar gençlerin gelecek kaygıları, işsizlik durumu gibi konular etrafında çalışmaların yapılmasını yoğunlaştırmıştır.

2013 yılı gezi ayaklanmasıyla beraber gençlik sosyolojisi çalışmaları kavramsal açıdan yeni bir boyut kazanmıştır. “2013 Gezi Kuşağı” (Fırat, 2014) olarak adlandırılan bu dönem de haziran ayı boyunca devam eden eylemlilik süreci ve gençlerin siyasi bir

özne olarak tekrar tarih sahnesine çıkışı olarak görülmesi sosyoloji içerisinde kayda değer birçok araştırma yapılmasını sağlamıştır. Bu süreci “Gençlik Kuşakları” alt başlığında daha detaylı ele alacağız.

Gençlik çalışmaları uzun bir tarihi süreçten geçerek günümüzde bu alana dair çalışmaların artmış olması ve gençlik çalışmalarının yeni bir boyut kazanması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Wood, gençlik çalışmalarının ilişkisel bir modelini çıkarmıştır. Bu model gençlik çalışmalarında genç olanı çemberin ortasına yerleştirerek temel öznenin gençler olduğuna dair bir vurgu yapmaktadır. Bir diğer yandan temel aktörü genç olan çalışmaların gençlik çalışması kategorisine dahil edildiği durumda, Wood, gençler üzerine araştırma yapanın kim olduğuna dair bir sorgulamaya giriyor. Böylelikle aşağıdaki modele göre gençlik araştırması, gençler tarafından da yapılıyor olabildiği gibi gençlik çalışanı olarak nitelendirilen başka bir grup tarafından da yapılıyor olabilir. En nihayetinde ise bu modelde öne çıkan şey, gençlik çalışmalarında gençlerin bir araştırma argümanı olmayarak bütün araştırmanın temel mekanizmasını oluşturduğudur. (Nemutlu, 2008)

Çizelge 1: Wood’un Gençlik Çalışmalarında İlişkiler Modeli

(Gülesin Nemutlu'nun Çalışmasından yararlanarak ulaşılmıştır (Nemutlu, 2008, s. 90).

Sosyal bilimlerde gençlik üzerine yapılan çalışmalar git gide çeşitlenmekte ve yeni eğilimler ve yönelimler anlaşılmaya çalışılmaktadır. Özellikle gençlerin siyasi katılımı üzerine Begüm Uzun’un gençlerin siyasal katılımı üzerine yapmış olduğu çalışması (Uzun, 2022, s. 169) gençlik miti olarak gençlere yüklenmiş olan “ülkenin kurtarıcısı rolü” üzerinde yeniden düşünmeyi mümkün kılmaktadır. Çünkü 2000’li yıllardan sonra muhalif olan gençlere yönelik baskıların artması protestoların önüne geçmekte ve gençlerin siyasi bir eylemi sokakta gerçekleştirmesi zorlaştı. Bu durum gençleri seçim dönemlerine dair ilgiyi arttırmış gibi gözükmemektedir. Uzun’un çalışmasında KONDA Barometreleri’nden derlemiş olduğu 2010 sonrasında yapılan yerel ve genel seçimlere dair gençlerin tercihleri üzerine bir değerlendirme görmekteyiz.

Tablo:1 Yıllara Göre Gençlerin Seçimlerdeki Katılım Tercihleri

Seçim Yılı	2011	2014a	2014b	2015a	2015b	2017	2018	2019
Oy kullandım	%72	%84,5	%75.2	%81,5	%82	%80,8	%82	%78,6
Boş Oy Verdim	%5	%1,9	%3,6	%2,2	%3,2	%2,5	%2,7	%2,6
Sandığa Götmedim	%9	%6,7	%11,8	%9,3	%6,8	%9,5	%7,5	%12,4
Cevap Yok/ Yaşım Tutmuyordu	%14	%7	%9,2	%7	%7,8	%7,2	%7,7	%6,3

Kaynak KONDA Barometreleri, 2011-2019 (Uzun, 2022, s. 169)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere gençlerin oy kullanma oranı oldukça yüksek görünmektedir. Gençlerin siyasi beklentileri ve siyasi alana dair irade göstergesi olarak seçimler önemli görülmektedir. Elbette bu durum Türkiye’deki gençlik hareketlerini

düşündüğümüzde oldukça ilginç gelmektedir. Fakat bu gençlerin yeni yönelimlerinin olduğunu bizlere göstermektedir. Beklentilerin ve umutların seçim sürecine dair bekleyişlerin hızlı bir yükselişi söz konusu görünmektedir. Fakat KONDA'nın (2024) raporuna göre gençlerin siyasi katılımı çeşitli kararsızlıklarla ve umutsuzluklar içermektedir.

Gençlik araştırmalarının son yıllarda öne çıkan teması gençliğin barınma, eğitime devam etme ve istihdam gibi konular çerçevesinde ilerlemektedir. Üniversite eğitime devamlılığı etkileyen ve barınma problemlerine öne çıkaran temalar gençliğin “geçinemeyen” gruplarını oluşturmuştur (İstanPol, 2020). Bu açıdan yapılan çalışmalar güvencesizliğin gençler için önemli bir mesele olduğunu göstermektedir (Bora, Bora, Erdoğan, & Üstün, 2017) (Erdoğan, 2021) Bir diğer yandan Türkiye gençliğinin eğitime devam etme ya da emek sürecine katılımı dışında kalan gençler bulunmaktadır. Bu gençler “Ne Eğitimde Ne de İstihdamda” bulunuyorlar. Bu durum ise sosyal bilimlerde fark edilir bir noktadayken pek iç açıcı görünmemektedir (Genç Hayat Vakfı, 2017) (YADA & TEAM, 2021).

Gençlik Sosyolojisi Araştırmalarının son yıllarda belirli temalar üzerine yoğunlaşan temaların öne çıkması tesadüfi değildir. Bu tezin temel tartışması mekânsal farklılıklarla beraber gençlik kültürünü anlama çabası olsa da Türkiye gençliğini ortaklaştıran meseleler eğitim, ekonomi ve siyaset üçgenini oluşturmaktadır. Bu bağlamda gençlik alt kültürleri içerisinde bulunan farklı gençlik profillerine sahip gençlerin bahsedilen durumlardaki düşünce ve tutumlarına önem veriliyor. Böylelikle saha bulgularında Tahtakale Mahallesi Gençliği'nin istihdam süreçleri, eğitim hayatları ve siyasi katılımları da araştırma bulgularına dahil edilecektir.

2.3. Gençlik Alt Kùltürleri

Kùltür, genel-geçer bir tanıma sahip olamayacak kadar karmaşıktır. Toplumların yaşam biçimleri, ritüelleri, sınıfsal ve sosyal ilişkileriyle beraber düşünùldüğünde toplumsalın içerisine yerleşen bir kavramdır. Fakat bu kavram Chris Jenks'in (2007) bahsettiği gibi sabit ve durağan bir şey değildir. İnsan toplulukları kendine has yaşam biçimleriyle bir kùltürel alan oluşturur. Her toplumun kendi inşa ettiği bir yaşam formu vardır. Üretim ve tüketim ilişkilerinin dahil olduğu bir sistem içerisinde yaşayan insan grupları kendine has birtakım nitelikler geliştirmektedir. Bir mekâna ve o mekânda yaşayan insanların ortak nitelikler, beğeniler, yargılar, sınıfsal ve sosyal olan her şey bir kùltürel alanı inşa eder.

Kùltürün bir yaşam pratiği ve yaşamın nasıl icra edildiğiyle ilişkili olduğunu düşünmekteyim. Zamandan ve mekândan bağımsız düşünölemeyeceği gibi, iktidar ilişkilerinden de ayrı düşünölemez. Çünkü her ne kadar kùltürün bir yaşam biçimi olduğunu söylemiş olsam da o yaşamı etkileyen bir sistem bulunmakta. İlk olarak kùltür kavramının tartışıldığı 19. yüzyıl Fransa'sında kùltür, bir üst sınıf pratiği olarak edebiyat ve sanatla ilişkili bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. (Habermas, 2018)

Sınıfsal bir pratik olarak düşünöldüğünde erkeklerin dahil olduğu salon kùltürüyle beraber görmekteyiz. Böylelikle kùltür sınıfsal bir aidiyetle ve kùltürlü olmayla birlikte düşünölmeye başlandı. Bir diğer yandan kùltüre bir üst sınıf pratiği ve "üst kùltür" tanımlaması getirirken bunun karşısında tezat bir karşılık koymak gerekmektedir. Bir şeyin üstte olduğu durumlarda, alt olan aşağı olan başka birileri bulunmakta. Alt sınıfların kùltüre dayalı pratikleri sınıfsal nitelikleriyle beraber düşünöldüğünde alt kùltür kavramıyla karşılaşmaktayız.

En nihayetinde alt kùltür kavramı uzun bir tarihsel süreci kapsamaktadır. Alt kùltür tartışmaları içerisinde bu kavramı sınıfla ilgili olarak düşönen teorisyenlerde vardır. Marx alt kùltürü sınıf bilincinden yoksun olan bireyci bir yaşam tarzıyla özdeşleşmiş halde yaşayan kişilerin ortak sınıf bilincinden uzak olduğunu öne sürerek lümpen proletarya olarak tarif etmiştir.

Gelder alt kùltürü altı farklı şekilde tarif etmektedir. Birinci olarak işçi sınıfından ayrı olarak olumsuz bir pratik içerisinde olan aylak, zamanı niteliksiz geçiren, kişisel

rahatına düşkün olan bir profil sahip olan bireylerin sahip olduğu nitelikler olduğu ikinci olarak da sınıfla ilişkili kurularak değerlendirilmesi gerekliliğinden bahseder. Üçüncü nitelik ise alt kültür içerisinde yer alan bireylerin tercih ettiği sahipsiz mekanlarda var olduğu, dördüncü nitelik bir öncekiyle birlikte düşünülerek bir reddediş anlamı taşımaktadır. Bireyin içinde bulunduğu habitustan kopuşuyla beraber başka bir habitusa dahil olduğu bir niteliktir. Beşinci olarak nitelenen ise normun dışında var olan yaşam tarzı ve tüketim pratikleri içerisinde yer alan ve kriminal özellikler barındıran bir biçimdir. Son olarak ise kitle kültürünün yaratmış olduğu tekdüzeliği reddeden, belirli formun dışına çıkmayı amaçlayan bir anlam taşımaktadır (Gelder, 2007).

Alt kültür sınıfsal boyutunun yanı sıra bir farklılığa referans vermektedir. Aşağı olarak görülüp görülmemesinin yanı sıra kabul gören ve toplumsal norm olan ve kültürü içine alan anlayışların ve alışkanlıklardan farklı bir tarzın yaşanıyor, tüketiliyor ve dikkat çekiyor oluşuyla ilgilidir. Durkheim (1994) organik toplum ve mekanik toplum olarak iki farklı toplum yapısından bahseder. Mekanik toplum kırsal bir yaşam pratiğidir. İçerisinde sıklıkla homojenliği barındırmaktadır. Organik toplum ise kent yaşamıyla ilişkilidir. Çeşitlilik ve farklılıkların yoğun olarak yaşandığı bir toplumsal düzen vardır. Bu toplumsal düzen içerisinde sabit ve verili bir kültür pratiği olmadığı gibi çeşitli tarzlarda alt kültür pratikleri bulunabilir.

Chicago Okulu alt kültürü dönemin önemli kentlerinden olan Chicago kenti üzerinden kuran araştırmalar yapmıştır (Whyte, 2017) (Depastino, 2003). Özellikle kente göçün yoğun olduğu dönemde gelen göçmenlerle beraber kent yeni bir şekil almaktaydı. Chicago sosyoloji ekolünün o dönemde yapmış olduğu etnografik çalışmalar kente gelen göçmenlerin yaşamlarına dair bir anlama çabasını da içermektedir. Chicago Okulu'nun önemli isimlerinden Robert. E. Park kentin bir mozaiki olduğundan bahseder (Kivisto, 2008). Bu mozaik kente eklenen ve kentin farklılıklarını oluşturan bir şeydi. O dönemde yapılan etnografik çalışmalar kente sonradan eklenen gruplar üzerine yoğunlaşmıştı. Çünkü kente her gelen grup kendi kültür yapısını ve yaşam tarzını getirmektedir. Bu durum aslında Simmel'in (2019) yabancı tasvirini hatırlatmaktadır. Yabancı olan var olan kültürel kodların dışında biri ve bu durumda marjinal olundu.

Her alt kültür grubu kendi toplumsal kurallarını ve bunun sınırlarını belirleyebilir. Kuralsızlığın bir kurala dönüştüğü bir durumda kişilerin neyi reddederken neyi kabul ettiği önemlidir. Cohen (2007) amaçsızlığın ve normun reddedilişinde başka bir şeylerin kabul edilebileceğinden bahseder. Bireyin geldiği sınıf, aldığı eğitim, iş ve çalışma koşulları kısaca dünyayı algılayış biçimi bu kabulleri ortaya çıkaran bir unsurdur. Bu yüzden bir kültürel düzenin reddedilişi başka bir kültürel alan yaratır. Bir yaşam tarzını oluşturur.

Savaş sonrası değişen toplum yapısı, Sanayinin gelişmesiyle beraber kentte yeni yaşam biçimlerinin kurulması, kapitalizm karşıtı yeni pratiklerin ortaya çıkışı alt kültür kavramını tekrar kullanılabilir hale getirmiştir. Mercer alt kültür için şu tanımlamayı yapmıştır: *“Bir toplum, her birinin kendine has düşünüş ve eylem tarzı olan birçok alt grubu kapsar. Kültürlerin içinde yer alan bu kültürler, alt kültürler olarak adlandırılır”* (Jenks, 2007, s. 23).

Kültür salt bir edebiyat ve sanatla ilişki olmayarak yaşamın bütününe ve bir yaşayış pratiğine referansla düşünüldüğünde, kültürün alt katmanları olduğunu daha iyi anlayabiliriz. Bu minvalde kavram olarak “alt-kültür” kavramı bir hiyerarşik anlamdan uzaklaşacaktır. Gençlik kavramının homojen bir yapı olmadığından bahsettiğim bölümden hareketle gençliğin farklı pratikleri içinde bulunduran, birbirinden farklı gençlik deneyimlerinin olduğu iddiasıyla bu gençlik pratiklerinin çeşitli kümeleri mevcuttur.

“O’Hara (2003), altkültürleri toplumsal yabancılaşmaya karşı farkındalığı olan toplumsal gruplar şeklinde tanımlamıştır. Buna göre altkültürler, kendisine yabancılaşmış modern toplumda, yabancılaşmaya sebep olan etmenleri fark eden, bunları reddeden ve bu reddedişi yıkıcı bir biçimde ifade eden toplumsal gruplardır (O’Hara, 2003).” (Enes, 2022, s. 13)

O’Hara’nın alt kültür tanımlaması sanayi sonrasında toplumsal bir karşı çıkış öznesi olan gruplara referans vermektedir. Alt kültür kavramı gençlik üzerinden düşünülen bir farklılık olarak görüldüğünde ilk akla gelen gruplar, bedensel göstergelerle, giyim tarzlarıyla toplum için radikal şekilde ayrıışan gençlik gruplarıdır. İlerleyen sayfalarda bu gençlik gruplarının bedensel göstergeler etrafında oluşturdukları giyiniş ve yaşayış biçimlerine yer verilecektir.

Gençlik alt kültürleri dünyada ilk örneklerini Avrupa’da ve Amerika’da vermeye başladı. Bu alt kültürler, Punk, Hipster, Beat, Mod, ve Teddy Boy olarak sıralanabilir. Bu alt kültür gençlikleri farklı görünüm ve nesne tüketimine bağlı olarak birbirinden farklılaşmaktadır. Punk kültürüne sahip gençler özellikle rock ve reggae denilen müzik tarzlarıyla beraber anlam bulmaktadır.

“Giysi nesneleri sosyal bir anlam sistemi barındırmaktadırlar. Davis (1997), giysinin onu giyen kişi hakkında kodlar barındıran bir iletişim ağı olduğunu söylemiştir” (Enes, 2022, s. 14).

2.3.1. Mod Gençliği

1960’lı yıllarda İngiltere’de öne çıkan bir alt kültür gençliği olarak Mod gençliği görünümleriyle, giydikleri kıyafetlerle temiz bir görünüme sahip olan orta sınıf bir kişinin görünümüne benzer bir giyim tarzıyla öne çıkmaktadır. Bu gençler diğer alt kültür grupları gibi radikal bir görüntüye sahip olmayarak, takım elbise giymiş ve kravat takmışlardır. Bu durum sınıf atlama arzusu taşıyan gençlerin bunu gündelik hayat içerisinde kendi görüntülerinin temsil biçimiyle yapmayı tercih etmişlerdir.

“Young (1999), Mod tarzını ‘zor koşullarda temiz yaşamak’ olarak betimlemiştir. Hafta içi fabrikada vida sıkan, atölyede çalışan genç boş zamanı olan hafta sonunda Londra sokaklarında ‘gıcır gıcır’ görünümleriyle modern bir görüntü sergilemiştir.” (Ertürk & Ruşen, 2018, s. 19)

Bir diğer yandan gençlik gruplarının öne çıkan tarzlarının yanı sıra simgesel ve nesnel birtakım araçları kullanmalarıyla da ifade bulan yönleri vardır. Özellikle motorsiklet kullanımı Mod gençliği içinde de o dönem çok popüler bir araç haline gelmiştir. Renkli, scooter motorları ve temiz giyim tarzlarıyla dikkat çekmiş bu gençler kendilerine ait bir grup olarak alt kültür içerisinde değerlendirilebilecek niteliktedir.

Şekil 1: Mod Gençlik Alt Kültürü

http://miadelarue.blogspot.com/2014/01/60ların-alt-kulturumod_16.html

“1960’lı yılların ikinci yarısından sonra Mod gençlik altkültürü, farklı gruplara ayrılmaya başlamıştır. Dazlaklar Mod altkültürünün bünyesinden çıkıp, Mod tarzı içerisinde proleter olan unsurların abartılmasıyla sert bir tarz yaratmışlardır (Brake, 1980). Bu gençlik altkültürü androjen, dayanıklı ve maço görüntüsüyle geleneksel işçi toplumunun imajını dramatize etmişlerdir” (Ertürk & Ruşen, 2018, s. 21).

Şekil 2: Dazlaklar Gençlik Alt Kültürü

<https://techolay.net/sosyal/konu/skinhead-nedir.18848/>

2.3.2. Reggae Gençliği

Başka bir gençlik alt kültürü olan Reggae'ler ise hem müzik tarzıyla hem de beyaz olma kimliğinin baskın iktidar düzenine karşı bir çıkış olarak Afrikalı olma kültürlerini devam ettirmekte ısrarcı olmuş ve giyim tarzları da bu minvalde gelişmiştir. Özellikle bu grup dönemin popüler giyim tarzını reddederek Afrika'ya özgü kıyafetleriyle ön plana çıkmaktadır. Bir diğer yandan bu gençler sadece görüntüleriyle değil icra ettikleri müzik kültürü içerisinde de kendi dertlerini dile getirmeyi önemsemişlerdir.

“Reggae giyim tarzının temel prensibi; onlara baskı yapan ‘beyaz’lara ait giysiler yerine, kendilerine ait olan Siyah Afrikalı imajı taşıyan giysiler giymektir. Örneğin; Reggae'ler beyaz İngilizlerin silindir şapkalarını değil yün örgü bereler takmışlardır.” (Ertürk & Ruşen, 2018, s. 16)

Şekil 3: Reaggae Gençlik Alt Kültürü

<https://www.sanatatak.com/reggae-bir-ozgurluk-bicimi-mi/>

Reggae alt kültürleriyle ilişkili olarak Hippi alt kültürü en çok bilinen gruptur. “Felsefi temelleri mülkiyeti, iş hayatını ve geleneksel giyim tarzını reddeden Beat altkültürüne dayanmakta olan Hippi altkültürü çevrecilik, doğacılık, vejeteryanizm, nudizm, uyuşturucu kullanımı, mistik envanterler, anti-materyalizm, anti-kapitalizm gibi birçok alt hareketi kapsamıştır (Fogg, 2004; McRobbie, 2013). Miller (2011), Hippi’leri Amerikan hayat tarzına tepki gösteren en etkin karşı kültür olarak tanımlamıştır. Örneğin; modern şehirleşme, toplumun temel yaşayış biçimi iken, Hippi’ler şehirleşmeye karşı olmuş, ilkel komün hayatına benzer bir yaşam biçimi savunmuş ve kurdukları köylerde komün yaşam sürmüşlerdir.” (Ertürk & Ruşen, 2018, s. 23)

Hebdige bu alt kültür grubu gençler için şöyle bir analiz yapmaktadır: “70’lerde “gençlik” kendine özgü bir üslup geliştirdi: İthal Reggae plak kapaklarından alınmış

ve ikinci kuşak göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde değiştirilmiş bir çeşit Rastafarian estetik biçimi.” (Hebdige, 1988, s. 34)

Şekil 4: Hippi Gençlik Alt Kültürü

<https://tr.quizzclub.com/trivia/hippi-alt-kueltuerve-bir-hareket-olarak-hangi-uelkede-ortaya-ckmtr/>

2.3.3. Ted Gençliği

Ted gençliği 1950’li yıllarda ortaya çıkan bir gençlik alt kültürüdür. Bu gençlik yapısı dönemin işçi sınıfıyla beraber ortaya çıkmış olup giyim tarzlarıyla ön plana çıkmıştır. Genel olarak suç ve çete ilişkileriyle popüler hale gelmiş bir kültür oluşturmuşlardır. Edward tarzı olarak öne çıkan giyimleriyle dönemin popüler giyim tarzından farklılaşarak uzun ceketler, dar pantolonlar ve ceket üstü atkı gibi giyim ürünleri kullanmışlardır. “2. Dünya Savaşı ile ortaya çıkan ideolojik yapılanmalar ırkçılık ve milliyetçiliği işçi sınıfının sorunlarının çözümü için alternatif bir hale getirmiş; işçi sınıfının bir kısmınca desteklenmiştir. Ted’ler de destek veren işçi sınıfı gençleridir. 1954 yılından itibaren, Teddy gençlik altkültürüne katılım sayısı hızla artmış, daha çok suç ve çete örgütlenmesiyle ilişkilendirilmiş popüler bir ‘genç’ (teenager) alt kültür olmuştur.” (Ertürk & Ruşen, 2018, s. 17)

Şekil 5: Ted Gençlik Alt Kültürü

Kaynak: (Ertürk & Ruşen, 2018)

2.3.4. Beat Gençliği

Beat gençliği dönemin ana akım moda giyim tarzını reddeden ve bununla beraber “kötü” giyim ve hijyensiz görünümüyle kendilerini işçi sınıfıyla özdeşleştirmişlerdir. “Beat’lerin temel göstereni, orta sınıfın bakımlı ve titiz göstergelerinin tam tersi bakımsız, doğal ve pastiş primiflilerdir (Rex, 1975) Burada kirli sakallı, dağınık görüntüleri gösteren, hâkim kültürün kısıtlayıcı püriten alışkanlıklarına karşı olma durumu gösterilendir” (Ertürk & Ruşen, 2018, s. 20).

Kapitalizmin ürettiği giyim modasına karşı çıkarak bunu reddetmişlerdir.

Şekil 6: Beat Gençlik Alt Kültürü

Kaynak: (Ertürk & Ruşen, 2018)

2.3.5. Punk Gençliği

Punk altkültürünün belirginleşmeye başladığı 1970’li yıllarda İngiltere’nin Londra kentinde yoğun bir kuraklık yaşanır. Bu kuraklık dünyanın sonu imgesini oluşturarak bir karamsarlığı baş gösterir bir hale bürümüştür. Böyle bir dönemde kuraklıktan kaynaklı gündelik hayatın olumsuz etkilenmesi, ekonomik sıkıntılar yaşanması gibi sosyo-ekonomik etkilenmeler Punk kültürü bahsettiğim dönemin havasını da temsil eder bir haldedir. Çünkü Punk gençlik kültürü giyim tarzı, kullanılan semboller ve ultra radikal görüntüleriyle süreci temsil eder niteliktedir. Bu alt kültürün ortaya çıktığı süreç dünyada önemli tarihsel olayların sonrasında yaşanan buhran dönemlerinin bir dışavurumu olarak düşünülebilir. Radikal bir karşı çıkışın temsili olarak bedensel bir tezahür biçimi ortaya koymuşlardır.

“Punk’lara göre uysallığı sorgulamanın önemli bir parçası otoriteyi sorgulamaktır. Punk’ların otoriteye yönelik sorgulamaları simgesel düzeyde bir muhalefet ve direnişe dönüşmüş, giyimlerinden müziklerine kadar tüm özelliklerinin temeli; bu sorgulama, direnme ve ‘uymama’ya dayanmaktadır” (O’Hara, 2003). (Ertürk & Ruşen, 2018, s. 25).

“Punk çıkışı farklı dönemlere rastlayan öğeleri birleştirerek savaş sonrası işçi sınıfı gençliğinin kültür tarihini sergiledi. Deri ceketler, perçemler, kalın tabanlı süet ayakkabılar, sivri burunlu pabuçlar, lastik ayakkabılar, paka derisi yağmurluklar, kısa kesilmiş saçlar, uzun adımlı skinhead yürüyüşleri, daracık pantolonlar, cırtlak çoraplar, kısacık ceketler ve postallar karmaşası vardı. Bunların hepsi de çengelli iğne, ip parçaları, paket bağı, plastik çamaşır mandalıyla dikkat çekici bir biçimde “zamandan bağımsız” olarak “yerlerine” konmuşlardı.” (Enes, 2022, s. 24)

Şekil 7: Punk Gençliği

Kaynak: (Ertürk & Ruşen, 2018)

Gençliği bir çeşit alt kültürlere ayıran çeşitli nitelikler vardır. Punk'lar müzik tarzları ve kendilerine has kıyafet stilleriyle belirli ve belirgin bir gruba oluşturduğu gibi farklı gençlik tipleri de yine çeşitli nesnelerle, stillerle veya müzik tarzlarıyla (ki bazen bir müzik tarzına has bir giyim tarzı eşleşmesi beraber düşünülebilir) bir ortaklık kurmaktadır. Bunlardan bir diğeri Dick Hebdige'in Rastafarian olarak adlandırdığı bir gençlik alt kültürüdür.

1960'lı yıllarda Paul Willis gençlik kültürlerine dair bir alan çalışması gerçekleştiriyor. Bu çalışma gençlerin karşı kültür pratiği olarak adlandırılrsa da gençlik alt kültürü içinde gördüğümüz Hippiler ve Motorsikletli gençler üzerine yapılmıştır. Hem etnografik çalışma örneği sunan hem de gençlerin kendi grupları içerisinde nesnelerle kurdukları bağları inceliyor. Hippilerin kendine has yaşam biçimi ve uyuşturucuyla özdeşleşmiş var oluş pratikleri gençlerin bir yaşam kültürü oluşturduğunu bize gösterirken bu gençlerin politik bir tutumunun doğrudan olmadığını fakat yaşam tarzlarının, gündelik pratiklerinin var olan baskın kültüre ve yaşam biçiminin karşısında konumlandığını gösteriyor. Bir diğer yandan Willis'in çalışmasında (2022) görüldüğü gibi Hippiler orta sınıf ailelerden gelen gençler ve bu gençlerin içinde büyüdüğü kültürel pratik alt bir kültür olarak görülmeyen sınıfsal kimliğinin yüksek bir kültüre sahip olmayı mümkün kılacak bir durumda. Bu sebeple hippileri bir gençlik alt kültürü olarak değerlendirdiğimiz ölçüde alt bir kültüre referans olduğundan söz edemeyiz.

“Hippiler, çarpıcı ve alternatif bir yaşam biçimini açıkça ortaya koydular. Bu yaşam biçimi geleneksel toplumun eleştirisine dayanıyordu. Ne yazık ki eleştiri sessiz kaldı ve sonunda trajik bir biçimde dağıldı. Radikal yaşam tarzının arkasında siyasi bir analiz veya ifade yoktu.” (Willis, 2022, s. 152)

Diğer bir grup olan motosikletli gençler, motosikletle büyük bir tutku ilişkisi kurmuşlardır. Bu gençlerin de kendilerine ait ortak mekânsal buluşmaları, benzer giyim tarzları bulunmaktadır. Bu gençler için yaşam ve ölüm arasındaki ilişki de motosikletin büyük bir anlamı vardı. Motosiklet üzerinde ölmenin şanlı bir ölüm olduğuna inanan bu gençler, kriminal bir gençlik grubunu yansıtıyordu.

“Motorcu oğlanların tutumları ve tarzları genel toplum nezdinde taşkın, şok edici ve saldırganı. Onlar da bu taşkınlık, şok ve saldırıdan kısmen memnundular. Yine de buna herhangi bir gerçek siyasi anlam yüklemek yanlış olur. Nihayetinde toplumun yapılarına meydan okumuyorlardı. Aksine, sonunda, onu beklenmeyen ve şaşırtıcı şekilde yeniden üretiyorlardı. Dahası, motorcular ile geleneksel saygın işçi sınıfı arasında devamlılığın olduğunu ileri sürmek mümkündü.” (Willis, 2022, s. 71-72)

Toplumsal hayatın kurucu iktidar ilişkilerinde, egemen olanın (iktidarı elinde bulunduran gücün) bir kültür inşa süreci vardır. Gündelik hayatı düzenleme girişimleri olan bu iktidar, aktörlerin yaşayış biçimlerini ve tüketim ilişkilerine müdahale etmektedir. Makbul olanı belirlemeye çalışmak da devlet gibi bir gücün çeşitli kurumlarıyla yapılabilmektedir. Louis Althusser (2000) devletin kurumlar aracılığıyla bir ideolojik yansıma alanı kurduğunu anlatır. İktidar gücünü elinde bulunduran bir güç olan devlet ise yaymak istediği ideolojik atmosferde bir yaşam kurgusu oluşturur. Bunu tam olarak da total kurumları aracılığıyla gerçekleştirme potansiyeline sahiptir. En nihayetinde toplumun bütün kesimleri bu kurumlardan etkilenmiş görünse de gençler üzerinde hakimiyet alanı çok daha belirleyici bir alan oluşturmaktadır. Çünkü okullardaki eğitim sistemiyle başlayan ve bireyin gelişme sürecinde çok fazla algıya maruz kalır. Bir diğer yandan gençliğin bir proje olarak görülmesinin yarattığı gençlik miti, gençlerin hayatlarında dışarıdan müdahaleye de açık hale gelmektedir. Siyasi söylemlerin baş unsuru hala gençleri vatanın kurtarıcı rolünden çıkaramamıştır.

Gençlik alt kültürlerinin tarihi içerisinde gördüğümüz Hippiler, Punklar, Mod ve Teddy Boy gibi bedenle ve müzikle kurulan ilişkilerin ötesinde farklı bir gençlik alt kültürleri olduğunu iddia etmekteyim. Bu sadece benim iddiam olmamakla beraber

sosyal bilim çalışmaları içerisinde de bir alt kültür olarak anlam bulan bir yerde durmaktadır. Bahsettiğim gençlik alt kültürleri bu çalışmanın da temel eksenini oluşturan gecekond u gençliği ve site gençliğinde oluşmaktadır. Sanayinin gelişmesiyle beraber kentlerde ortaya çıkmaya başlayan gecekond u tipi yerleşimlerin sadece mekânsal bir var oluşu olmadığı gibi kent ve kentli olma tartışmalarını da konuşulur hale getirmiştir. znelerden bağımsız olmayan bu yerleşimler kentsel dönüşümlerle, enformel yaşam biçimleriyle birlikte sıklıkla tartışılmıştır. Fakat gecekond u sadece bir mahalle öyküsü anlatmamaktadır. Orada kurulan ilişkileri de ortaya koymaktadır. Bir gecekond u mahallesine genç özneler üzerinden bakma biçimiyle, mekânsal bir alan olarak bakma biçimi birbirinden ayrılrsa da mekânın oluşturduğu ve dönüştürdüğü bir kültür nosyonu olarak ortaya çıkardığı gruplardan da bahsetmek gereklidir.

2.4. Gençlik, Mekân ve Sınıf

Mekân matematiksel anlamının ötesinde toplumsal olana dair anlamlar içerir. Tüm ilişki biçimleri, doğrudan ya da dolaylı olarak kurulan etkileşimler belirli bir mekânda gerçekleşir. Henri Lefebvre (2019) mekânı şu şekilde tanımlamıştır: *“Mekân, pasif, boş bir şey olarak ya da “ürün” gibi, karşılıklı mübadelede bulunmaktan, tükenmekten, ve yok olmaktan başka anlamı olmayan bir şey olarak düşünülemez”* (Lefebvre, 2019, s. 24) Fiziki maddiliğinin dışında mekânın toplumsal anlamları ve içerimleri vardır. Bu anlamlar sadece mekâna ait bir oluşumdan kaynaklı değildir. Mekân karşılıklı bir ilişkiye girer. “İnsanlar mekânı yalnızca tecrübe etmez, aynı zamanda onun aracılığıyla düşünür ve hayal kurarlar” (Stavros & Stavrides, 2021, s. 11). Bu ilişki esnasında ve sonucunda mekân yaratılır bir yandan da yaratır. Toplumsal olanın mekânı toplumsal mekanlardır. “Toplumsal mekân toplumun mekanıdır. İnsan sadece kelimelerle yaşamaz; her “özne” kendini tanıdığı ya da yitirdiği, dolayısıyla yararlandığı ya da değiştirdiği bir mekânın içine yerleşir (Lefebvre, 2019, s. 64).

Birbirinden farklı mekanlar birbirinden farklı ilişkileri kurabilir. Bunun tam tersi de toplumsal ilişki biçimlerinden kaynaklı olarak da belirli bir mekân üretilebilir. Bunu metropol kentler üzerinden düşündüğümüz de farklı birçok mekânsal formun bir arada olduğunu görürüz. Bu mekânsal yapılar bir şeylerin sonucu ve nedenidir. Türkiye’nin metropol merkezi olan şehri İstanbul üzerinden düşünüldüğünde bunu çok sık görürüz. İstanbul kent olarak belirli bir kent dokusuna sahip olmayan ve farklılıkları içinde barındıran bir kent mekanıdır. Aynı kentte mekân sabit bir formda değildir. Mekânsal doku birbirinden farklıdır. Kimisi daha yeni, kimisi daha eski bir tarihe sahip yerlerdir. Yine de bütün mekanların bir tarihi vardır. Bu tarih süregiden bir şekilde ilerlemektedir.

Yaşam alanı olarak var olan mekânsal dokular ise bir sınıfsallık doğurur. Aslında sınıfsal habituslar yaşam alanlarının oluşmasında etkili olan ve o yerleri üreten en temel gerekçedir. Mekânın nerede konumlandığı, kimlerin yaşayacağı, neleri içinde barındıracağı ya da barındırmayacağı sınıfsal aidiyet üzerinden belirlenir. Konut tipinin ulaşılabilirliği ve o konutun içinde yaşayanların gelir düzeyine göre belirlenen ve temelinde gelir eşitsizliğini barındıran bir meseledir (Castells, 2020).

“Kentin iktidar dinamikleriyle şekillenen kültürel aidiyetler, günlük yaşam pratikleri içinde “biz” ve “ötekiler” arasındaki sınırlar yoluyla korunuyor, süreklilik kazanıyor. Çağdaş metropollerde, melez kültürel formlar yaygınlaştıkça, çeşitli sosyal ve kültürel aidiyetler (sınıfsal, etnik, dini, ulusal, cinsel) arasındaki sınırları tanımlayan farklılıklar/ayrıcalıkların korunması, giderek daha keskin ve görünür bir iktidar mücadelesine dönüşüyor” (Öncü & Weyland, 2020, s. 27-28).

Üst-orta sınıf yaşamı ev formunu 19. Yüzyıldan bu yana apartman formuyla özdeşlik bir şekilde düşünmeyi sağladı (Öncü, 2020). Mekân sınıfsal boyutta farklılığı ve ayrışmayı ev/yaşam alanı (aile, kadın, emek vs. yeniden üretim mekanları) üzerinden kurdu. Bu durum Türkiye’nin sanayileşmesiyle beraber kırdan kente göçün başladığı 1940’lı yıllarda birtakım dönüşümler yaşadı (Aslan, 2013). Kentte yeni dokular ve yeni mekânsal yapılar oluşmaya başladı. Kent hiçbir zaman tamamen homojen bir sınıfsal alana sahip olmamasına rağmen sanayinin gelişimiyle beraber kırdan kente göç eden göçmen nüfus, kentin pek de alışık olmadığı yeni yerleşim yerleri kurdular. Bu yerleşim alanları var olan formdan farklı olarak baraka ve gecekondu örneklerini doğurdu (Erder, 2013) (Aslan, 2019) (Işık & Pınarcıoğlu, 2020) (Şentürk, 2015) (Şenyapılı, 2016). Kent böylelikle farklı sınıfların bir arada bulunduğu bir alan haline geldi. Gecekondu formu kentin dokusundan farklı olarak köy yaşamına benzer bir şekilde ve yerel yönetimlerin ve devlet müdahalesine karşın hızlı yapılan alanlardı (Keyder, 2019). İstanbul, Ankara ve İzmir’de ilk örneklerini vermeye başlayan gecekondu ve benzeri yerleşimler hızlı bir şekilde yapılaşma sağladı. Bu yerleşim yerleri zamanla mahalle oldu ya da civar ilçelere eklemelendi. Fakat bu durum sorunsuz ve hızlı gerçekleşmedi. Gecekondu yerleşimlerine karşı iktidar güçleri çeşitli yasalarla bu alanların oluşmasını engellemeye çalışsa da 1980 yılına gelindiğinde gecekondu tipi yerleşimler bir kent pratiğinin parçası olmuştu.

Sosyal Bilimler içerisinde de bu durum dikkat çekici bir boyuta ulaştı. Mikro ölçekte yapılan çalışmalar mahalle öyküleri ve ilçe monografileriyle bilimsel bilgi üretmeye başladı. Fakat bu mekânsal farklılık gençlik kategorisini silikleştiren ve gecekondu yerleşimine gençler üzerinden bakmayan çalışmalardan oluşmaktaydı.

“Şehirlerdeki farklı farklı kullanımların girift bir şekilde iç içe geçmesi kaos yaratmaz. Aksine çok karmaşık ve gelişmiş bir düzene işaret eder” (Jacobs, 2017, s. 242).

“Çeşitliliğin serpilip geliştiği şehir alanlarında tuhaf ve öngörülemez kullanımlar ve acayip sahneler ortaya çıkar, ona şüphe yok. Ama bu çeşitliliğin yarattığı bir dezavantaj değildir. Tam da çeşitliliğin hedefi, daha doğrusu çeşitliliğin bir parçasıdır. Bu tuhaflıklar şehrin amaçlarından birine gayet uygun düşmektedir” (Jacobs, 2017, s. 257).

Ankara’nın 1940’larda başlayan gecekondu ve baraka tipi yerleşimleri hızlı bir artışla kentin belirli ilçelerinde yoğunlaşmaya başladığında sosyal bilimcilerin de ilgisini çekmiştir. Birsen Gökçe 1971 yılında Ankara’da üç ilçede yürüttüğü araştırmada (Gökçe, 1971) gecekondu gençliği üzerine bir anlatı sunarak gençlik deneyimlerini gecekondu üzerinden anlamaya çalışmıştır. Bu çalışmanın önemi kentlerde ortaya çıkmaya başlayan enformel alanlarda kurulan deneyimlerin genç özneler üzerinden nasıl deneyimlendiğini görmek ve bu gençlerin kentteki tüketim biçimlerini, eğitim durumlarını, aile ilişkilerini anlamaktır.

Gençliği mekanla beraber ele alan çalışmalar görece daha az sayıda bulunmasına rağmen mekân üzerinden gençliği anlamayı ve gençlik alt kültürlerinin geldiği noktayı göstermektedir. Beğeni yargısının bedenle ve sembolik gösterimlerle kurulan gençlik modelleri günümüz metropollerinde farklı gençlik yapılarını ortaya çıkarmıştır. Bu gençlik kültürü öte yandan Gazi mahallesi gençliği (Turan, 2017), Okmeydanı gençliği (Özata, 2015), Zeytinburnu gençliği (Yonucu, 2005) gibi örnekler mekânsal yapının gençlik deneyimlerini ele alan çalışma örnekleridir. Mekân ve gençlik çalışmalarında siyasi kimliğiyle öne çıkan kent mekanlarını gençlik üzerinden inceleyen çalışmalar Okmeydanı ve Gazi Mahallesi gibi örnekler üzerinden görülmektedir. Bir diğer yandan varoşa ait olan ve kent yoksulluğuyla beraber öne çıkan gençlik çalışmaları (Yamanoğlu 2008) özellikle mekanla kurulan ilişki bağlamında ele alınmaktadır. Mekânın yapısı ve kentsel dönüşüm sürecinde dönüşen ilişkileri gençler arasındaki ilişkiyi anlamaya çalışan çalışmalar bunlara örnektir (Burgan, 2012) (Aksümer, Yücel, 2017).

Mekân formu bir tüketim pratiğini oluştururken mekânın açığa çıkardığı, gizlediği ve kurduğu birtakım nitelikleri de gösterir. Bunlardan biri uyuşturucu kullanımı ve suçla olan ilişkidir. Bu ilişkilerden doğan pratikler bireylerden bağımsız olarak mekânı bir damgalamaya götürmektedir. Uyuşturucu kullanımı da alt kültür tartışmaları

içerisinde belli bir grubun ortaklaştığı bir tüketim ve alışkanlık örneği olarak düşünülmektedir (Tanaydın, 2017).

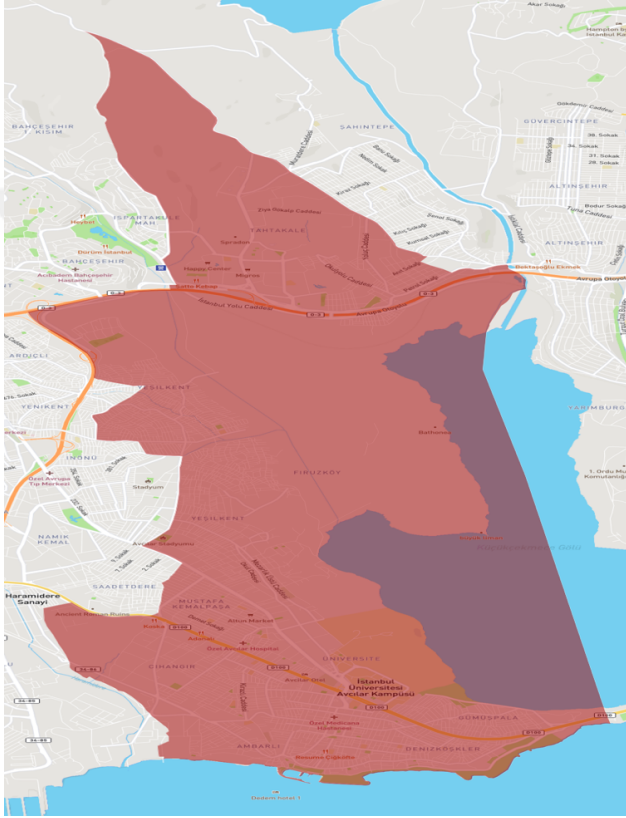
Gençlik alt kültürlerinin geldiği nokta, gençlik kavramının kendisinin homojen olmadığı gibi gençliğe dair alt kültür nitelikleri de birbirinden farklıdır. Toplumsal koşullar değiştikçe gençliğe ait pratikler de bu değişimden etkilenir. Bu kimi zaman belirli bir müzik ve giyim tarzıyla kimi zaman sınıfsal konum ve ideolojiyle ilişkilidir. Yine de bu gençlik alt kültürleri içerisinde var olan tüm grupların kabul ettiği ve beraber deneyimlediği şey o grubun bir parçası olmaktır. Hebdige (1988)'in alt kültür literatürüne önemli katkısı olan “Gençlik Alt Kültürleri” dönemin gençliğinin beğeni yargısının sembolik gösterimi üzerinden tercih edilen bir durumdu. Bugünkü gençlik alt kültürü olarak ele aldığımız ve bunu mekanla beraber ortaya koymaya çalıştığımız gençlik alt kültürleri belirli bir grup için benzer yaşam tarzı ve düşünme biçimlerini doğururken bu görece bir tercih olarak ortaya çıkmamıştır. Bireyin geldiği sınıf ve aile yaşamıyla beraber gelişen tüm sürecin sonunda sahip olunan niteliklerdir.

Bu bağlamda Tahtakale Mahallesi'nin de var olan iki alt kültürü bir sonraki bölümde incelenecektir.

3. TAHTAKALE MAHALLESİ

Avcılar ilçe haritasının sivri ucunda bulunan ve ilçeye en uzak mahalle olan Tahtakale Mahallesi, fiziki konumu itibariyle Başakşehir, Arnavutköy gibi çeşitli ilçelere komşu bir mahalledir.

Harita 1: Avcılar İlçe Haritası

<https://atlasbig.com.tr/images/istanbul-avcilar.png>

Bu mahalle Hatice Kurtuluş'un ifade ettiği şekliyle 'İçinden Metropoliten Bir Şehir Geçen Mahalle'dir. Osmanlı İmparatorluğu'nun çiftlik kültürünü bu bölgede görmek mümkündür. Bölgenin bugünkü isimlerinin de geçmişteki çiftlik yaşamıyla ilişkili olduğunu söyleyebiliriz.

Hatice Kurtuluş çiftlikler üzerine yaptığı çalışmalarında Tahtakale Mahallesi'nin bulunduğu bölgede var olan çiftliklerden şöyle söz etmiştir:

“Bugün Tahtakale Mahallesi ve mahallenin kuzey ve batı eksenlerindeki arazilerde, 19. Yüzyılın haritalarında işaretlenmiş büyük ölçekli

özel mülk çiftlik arazileri, vakıflara ait çiftlik arazileri ile bu çiftliklerin ve yerleşik köylerin ortak kullandıkları çayır ve mera gibi geniş kamusal araziler vardır. Küçükçekmece Gölü'nün kuzeyinden batıya doğru Yarımburgaz Çiftliği, Tahtakale Çiftliği, Ispartakule Çiftliği ve Dereköy Çiftliği yer alır. Bu çiftliklerden Tahtakale Çiftliği'nin haritalardaki işaretinden diğer üç çiftlikten daha küçük olduğu anlaşılmaktadır. Tahtakale Çiftliğinin özel mülk arazisinin bazı bölümleri ve ortak kullanım alanları olan çayır ve meraları 1980'li yıllarda imarsız parselasyonla parçalanarak yoksul emekçi sınıflara satılmıştır” (Kurtuluş, 2023, s. 306).

1980 yılında imarsız olan bu mahalle arazisi, parsellenerek dönemin yoksul kesimine satılmıştır. Böylece kısa sürede bir mahalle haline gelen bu yerleşim yeri İstanbul gecekondulaşma sürecinin son dönemlerine denk düşmektedir. 1980 yılı Türkiye kentleşme süreci neoliberal kent formunun oluşmaya başladığı bir dönemdir (Erman, 2022). Bu dönemde güvenli siteler, kapalı yerleşim formları hızlı bir şekilde kentte ortaya çıkarken, kentin görece çeperde kalan bölgelerinde enformel yerleşimlerin kurulmaya devam ettiğini görmekteyiz.

Yukarıda Hatice Kurtuluş'un bahsetmiş olduğu metropol ve mahalle beraber aynı kamusal alanları kapsamaktadır. 1980 yılında başlayan enformel yerleşim 2009 yılında mahallenin mevcut arazisi içine 20-30 katlı yüksek katlı ve güvenli sitelerin yapılmasıyla bölgenin mekânsal ve sınıfsal yapısını oluşturmuştur.

Farklı yerleşim alanları birbirinden farklı kuruluş öyküsüne sahiptir. Fakat aynı yerleşim alanı içinde ki farklı yerleşimlerin ortak bir öyküsü bulunmaktadır. Tahtakale Mahallesi'nin hikayesinde de farklı zamanlarda ve başka bir ilişkileneyle kurulan yerleşimlerin birbirinin tarihinde mevcut olmaktadır. Bu mahalledeki mekânsal farklılık kent literatüründe daha önce gördüğümüz örneklerdendir. Fakat 1940'lı yıllarda başlayan enformel yerleşimlerin Özellikle İstanbul'un şehrin kuzeybatısına doğru yayılmaya başlamasıyla 1980'li yıllarda devam ettiğini görmekteyiz (Erder, 2013).

Ucuz arsa fırsatı, hemşerilik ilişkileri ve istihdam alanlarına yakınlık gibi kriterler parsellenen arazide bir mülk sahibi olmayı da beraberinde getirmektedir. Bir diğer yandan Çatalca-Hadımköy iş sahasına ve Kuzey Avrupa Oto Yolu'na yakınlıkla

İstanbul merkez ilçelerine ulaşım kolaylığı parselasyona açılan arazinin satımında kolaylık sağlamıştır.

Şekil 8: Tahtakale Mahallesi (2021 2022 yıllarında tüm fotoğraflar tarafımdan çekilmiştir).

Gecekondu literatüründeki benzer özellikler Tahtakale Mahallesi’nde de görülmektedir. Özellikle “imarsız” ya da “kaçak” olarak yapılan evler, ilk yerleşimde yaşanan zorlu hayat koşulları, kamusal hizmetlerden faydalanma imkânı gibi diğer gecekondu mahalleleriyle benzer bir öyküsü vardır (Aslan, 2019) (Şentürk, 2015) (Işık & Pınarcıoğlu, 2020). Bu mahalle elbette diğer gecekondu mahallerine göre daha geç bir zamanda kurulmuştur. Bunun temel sebepleri de Türkiye’nin ekonomik ve toplumsal yapısıyla ilişkili düşünülmelidir. Sanayinin hızlı bir şekilde büyümesi ve 1940’larda başlayan gecekondu mahalleleri 1980’lere gelindiğinde de hala yeni kurulan yerleşim alanlarının kurulduğunu görmekteyiz. Geç gecekondulaşma süreci olarak bu tür yerleşimlerden biri de Tahtakale Mahallesi olmuştur. Tahtakale Mahallesi için doğrudan Anadolu’dan bu mahalleye göç ettiler gibi geneli kapsayan bir şey söylemek mümkün değil. Mahalle sakinlerinin bir kısmı daha önce İstanbul’un başka yerlerinde kiracı olarak yaşadıklarını belirtiyor. Diğer bir mesele de kentin 1980’lere gelindiğinde epeyce genişlemiş olduğunu ve artık sanayinin kent

merkezinden uzaklaştığını ve yerleşim alanlarının kurulmasıyla kentin sınırlarının da genişlemiş olduğunu görmekteyiz. Tahtakale Mahallesi'nin kuruluşu da bu tarihlere yakın bir dönemde kurulmasına denk gelir.

Geç dönem gecekondulaşma konut tipini de değiştirmiştir. Mahallede ilk yerleşim alanı olan bölgede tek tip bir gecekondu formundaki evlerden oluşmayarak zamanla evlerin çok katlı haline gelmesine açık haldedir.

Şekil 8.1: Site ve Mahalle

Şekil 8.2: Site ve Mahalle

Yukarıda mahallenin arka tarafından çekilmiş iki farklı fotoğraf yer alıyor. Bu fotoğraftaki görüntü uzun yıllardır alışık olduğumuz bir görüntüdür. Nitekim kent yazınında site ve gecekondü stereotipleşmiş bir özellik taşımaktadır. Özellikle mekânsal farklılık örneği çok keskin durmakla beraber çeşitli ayrımları da doğrudan kurmaktadır. Fakat mekânsal farklılık bu kadar keskin görünse de aşinalık durumları çok yaygın olarak vardır.

Şekil 8.3: Tahtakale Mahallesi

8.4: Tahtakale Mahallesi

8.5: Tahtakale Mahalle Manzarası

Neoliberal kent politikalarıyla beraber yaşam alanlarında dönüşümler yaşanmıştır (Şen, 2016). Bu durum ekonomik, sosyal hayat ve yaşam koşullarının değişmesine sebep olmuştur. Bu durum özellikle kentleri etkilemiş olup kentte yeni yaşam formlarının oluşmasını sağlamıştır. Güvenlikli siteler, kapalı yerleşim biçimleriyle 80 sonrası kent hayatı aynı ekonomik sınıfa mensup kesimleri aynı mekânsal düzlemde yaşayan öznelere haline getirmiştir (Kurtuluş, 2016). Böylelikle ekonomik sermayesi birbirine benzeyen insanlar belirli bir yaşam standartlarında hayatlarını sürdürmeye başlamıştır. Kentlerin nüfus oranının giderek artması özellikle İstanbul için kent sınırlarının merkez sayılabilecek bölgeleri dışındaki birçok yeri de yerleşim yerine açmıştır. İstanbul merkez hattının yoğunluğu, farklı sınıfların bir arada karşılaşma ve yaşama durumları orta ve üst sınıflar için yeni yaşam alanlarını da böylelikle doğurmuştur. İspartakule’de bu tür bir yerleşim yerinin örneği olma özelliğini taşımaktadır. Görece geç bir yapılaşma olan bu kapalı yerleşim yeri kent merkezinden uzakta bir yerde konumlanmaktadır.

Güvenlikli sitelerin ortaya çıkmaya başladığı 1980 sonrası neoliberal politikalar, orta ve üst sınıftan olan grupları kentin görece daha alt ve geri sınıflarından ayırmış olsa da farklı sınıflardan olan bu grupları başka türlü ilişkiler kurarak yeniden temas etmeye mecbur etmiştir. Sitelerin kurulmasıyla beraber yeni iş alanları oluşmuş ve iş gücüne ihtiyaç duyulmuştur. Site içerisinde güvenlik ve temizlik işleri gibi ilk akla gelen işler, siteye en yakın gecekondulu mahallelerinden sağlanmışlardır. Bu durum, farklı sınıftan olan bu grupları kent içinde kurulmayan ya da kurulmak istenmeyen ilişkileri başka bir hiyerarşik ilişkiyle kurma durumunu ortaya çıkarmıştır.

İstanbul’un gecekondulu tarihi içerisinde en sık rastlanan olgulardan biri de kümeleşmiş şekillerde oluşan memleket gruplarıdır. Elbette adına hemşerilik dediğimiz bu olgu gecekonduyla neredeyse ayrılmaz bir bütün oluşturmaktadır. Fakat hemşerilik bir formel olmayan yerleşime dair bir atıfken farklı sınıfsal ve mekânsal yerleşimlerde memleket grupları olmasa dahi ortak bir mezhep ya da bir dine dayalı dayanışma grupları oluşabilmektedir. Güvenlikli bir yerleşim için muhafazakâr site tanımı yaparken, aslında o yerleşim yerindeki kişilere dair belli bir ortaklık kurulmaktadır.

Tahtakale Mahallesi'nde de zamanla mahallede belli memleket grupları yoğun hale gelmiştir. Bu mahallede daha önce başka bir araştırma ¹için bulunduğum sırada çokça vakit geçirme imkânım oldu. Ve ilgimi çeken mesele de bir grubun memleketle ilişkili olarak tanımlanması, başka bir grubun ise mezhep kimliğinin öne çıkmasıydı. Tahtakale Mahallesi'nde kimler yaşıyor? Sorusu benim bu meseleyle karşılaşmamı sağlamıştı. Bu mahallede yaşayan kişilerin yaptıkları işler yine bu memlekete göre kodlama ve mezhebe göre kodlamayla karşımıza çıkıyor.

Çorum-Çankırı-Kırıkkale, Ardahan-Kars-Iğdır yöreleri mahallede önemli bir nüfusa sahiptir. Iğdır yöresi özellikle Azeriler (Caferiler) olarak bilinen bu etnik grup mahallede ağırlıklı gruplardan biridir. Ayrıca mahallede Azeri cami vardır. Bu Azeri camisinin bir de avlusu var ve bu avlu bir kamusal mekân oluşturmuştur. Bu mekân özellikle erkeklere aittir. Çünkü cami erkeklerin ibadetlerini gerçekleştirdikleri bir yer olarak işleyiş sürdürmektedir. Azeri erkekleri bu cami avlusundaki mekânda günün büyük bir çoğunluğunu geçirmektedir. Oluşan bu kamusal mekân dini bir ritüelin etkisiyle oluşmuş olup belli bir ortaklıkta bulunan (ki bu ortaklık mezhepsel bir ortaklıktır) bu kişilere açık alanlardır. Sadece Azeri olmanız değil aynı zamanda da bu mekânın kullanımı için erkek olmanız gereklidir.

Bir diğer grup ise Çorum-Çankırı yöresidir. Bu yöredeki kişiler özellikle çorap işiyle uğraşmakta ve mahalleye ilk yerleşenlerin anlatılarına göre bu yörenin erkekleri çorap fabrikalarında çalışırken, kadınlarda eşlerinin getirdiği çorap işlerini evde yapmaktadır. Bu iş genelde işlem görmüş çorabın uçlarını dikmek, fazla iplerini temizlemek gibi evde yapılan işlerdir. Evlerde kadınlar makinelerde çorap dikerek aile ekonomisine destek olmayı amaçlamıştır. Bu mesele toplumsal cinsiyet tartışmaları açısından düşünüldüğünde kadını özel alana hapseden anlayışın kadının özel alanda gösterdiği emeğin piyasa açısından güvencesiz olarak sürdürülmesini sağlamıştır. Kadınlar için iş tanımının ne olduğu belirsiz bir algı yaratmıştır. Çünkü kadın emeğinin görünmezliği özel alana sıkıştırıldığında, orada yapılan diğer bütün işlerde görünmez kılınmaya açık bir hal taşıyor. Bu çalışma içerisinde ne yazık ki bu detaylara çok giremeyecektir.

¹ 2021-2022 yıllarında araştırmacı olduğum Avcılar Toplumsal Tarih Projesi sürecinde Avcılar ilçesinin bir mahallesi olan Tahtakale Mahallesi'nde alan araştırmasında bulundum. Bu çalışma öncesinde mahalleye dair bilgim olsa da araştırmanın verileri bu çalışma kapsamında kullanılmamıştır.

Mahalle içerisinde öne çıkan belli memleket grupları vardır. Bu memleket grupları gençler arasında bilinmekle beraber, yoğun nüfusa sahip memleketlerden olan gençlerle de görüşülmüştür.

“Mahallenin %70'i Iğdırlı. Çoğumuz da akrabayız zaten. Aşiret gibiyiz diyebilirim. Kavga oldu mu bütün Iğdırlıları çağırıyorsun. Genel olarak Iğdır Çorum Kayseri yöresi çok fazla yaşıyor.” (Muhammed Ali, 19 yaşında, lise mezunu, eski yerleşim yerinde yaşıyor).

Gençler mahallenin kuruluş öyküsüne dair bilgiye çok vakıf değillerdir. Fakat yaşadıkları yerin imarsız olması sebebiyle kentsel dönüşüm projesi olup olmayacağı konusunda aileleriyle beraber bir merak içerisindeylerdir. Mahalle şu anda araştırmanın başladığı 2021 yılındaki görüntüsüyle benzer durumdadır. Sitelerin bulunduğu bölgede ise boş arazilere yeni site blokları yapılma sürecindedir.

4. TAHTAKALE MAHALLESİ GENÇLİĞİ

“Tahtakale Mahallesi Gençliği” kavramı bu çalışmada gençlerin bulunduğu mahalleyle ilişkili bir anlam içermektedir. Bu başlık altında “mahalle gençliği” ve “site gençliği” olarak tarif ettiğim gençlere dair bir anlatı sunacağım.

Mahalle genci olmanın anlamı bu çalışmada mekanla birlikte oluşmuş olan çeşitli yaşam pratikleri, dünyayı algılayış biçimleriyle beraber düşünülmektedir. Mekânın içerdiği anlam, gençlerin de oluşturdukları bir kültürü içermektedir. Kültür burada yaşamın kendisidir. Fiziki sınırlarında farklı iki tip yerleşim yeri olan bu mahallede ilk kurulan yerleşim yerindeki gençler için kullandığım “Mahallesi Gençliği” İstanbul kentleşme tarihinde kırdan kente göçle beraber kurulmuş enformel yerlere referans vererek, bu tür yerleşimlerde yaşayan gençlerin pratiğini içermektedir. Enformel yerleşimler farklı tiplerde meydana gelir. Bu bazen karşımıza barakalarla bazen gecekondularla karşımıza çıkar. Kentle kurulan ilişkide bu tür yerlerin hızla kalıcılığa doğru gittiğini görmekteyiz. Böylelikle yeni kuşaklar bu mahallede ilk yerleşenlere göre mekanla farklı ilişkiler kurabilirler. Ev yapımındaki zorluklar ilk yerleşenler açısından büyük bir emek sürecini ve kamusal zorlukları da beraberinde getirdiğinde mahalleye olan bağlılık ve evin yıkımına karşı çıkışlar mekanla kurulan bir duygusal bağı görünür kılmıştır. Enformel yerleşimlerde farklı yaş ve farklı kuşaktan insanlar bulundukları mekanla ve çevreyle başka türlü ilişkilenebilir. Tahtakale Mahallesi’nde benzer bir durum söz konusudur. Mahallenin kurucu aileleri ve mahallenin gelişim aşamasına şahit olan kişiler için mahallenin kurulması, çeşitli alt yapı hizmetlerinin alınması, hemşerilik ilişkileri önemli anlamlara sahipken gençlerin mahalleyle kurdukları ilişki farklılaşmaktadır. Bu durum ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarında eğitime devam etme, çeşitli sosyalleşme pratikleri için mahalle dışında bir yerde vakit geçirme gibi pratiklerle beraber mahalle dışına çıkmanın ilk adımlarıdır.

Mahalle gençleri eğitim hayatları konusunda endişe taşıyorlar ve üniversite eğitimine devam etme anlayışının azaldığını görmekteyiz. Üniversite okumaya dair kaygının yanı sıra, eğitimleri bittikten sonra gençleri bekleyen bir işin olup olamayacağı konusu muğlaklık taşımaktadır. Bunun gençlerin üniversite eğitimi konusunda heves ve ilgilerini azalttığını göstermektedir. Öte yandan liseyi yarıda bırakma ve liseden sonra

para kazanabilecek bir iş bulma/iş kurma gençler arasında çok yaygın bir durum olmuştur. Entelektüel ve kültürel bir hayata dahil olmak gençlerin çok az bir kısmının ifade ettiği bir eğilim olmasının yanı sıra gençlerin çalışmak ve kendi gelecekleri konusunda kaygıları vardır. Geçim derdine dayalı bir hayat tarzı, eğitimin sonucunun bir güvence sağlamıyor oluşuyla beraber gençlerin okulla ilişkilerini zayıflatmıştır.

Aslında gençlik çağının zihinlerdeki imajı bu açıdan bir sarsıntı geçirmektedir. Gençlik ve yetişkinlik arasındaki ilişkiyi düşünecek olursak eğitim hayatının son bulduğu ve ekonomik özgürlüğün kazanıldığı bir süreçte genç yetişkinlik diyebileceğimiz bir süreç doğuyor. Fakat genç olmak; kaygısız, eğlenceli bir hayat tarzı, partilerin ve müzik etkinliklerinin olduğu, yeni yerler keşfetme, gezmek tozmak vs. gibi genç olmakla kurulan bu niteliklerin hepsi belki de günümüz gençliği açısından tartışmalı gözükmemektedir. Çünkü gençler yaşanan siyasi ve ekonomik sürecin etkisiyle daha içine kapanık, bu niteliklere ulaşmada yeterli ekonomik sermayeye sahip olmayabilir. Elbette bu sadece ekonomik sermayeyle ilgili olmamakla beraber kaygı ve umutsuzluğun yoğun hissedildiği bir dönemde, gençler için de sosyal ve gündelik hayatı belirleyen durumlarda yoğun olarak ekonomik kaygılar barınmaktadır.

Site gençliği mahalle sınırlarında bulunan sitelerde yaşayan gençlerin pratiklerine odaklanarak gençliği mekanla beraber yeniden düşünmeyi sağlamaktadır. Site gençliği sosyal sermayesi ve ekonomik sermayesi görece mahalle gençlerinden farklı olan gençlerin yaşam biçimlerini, eğitim düzeylerini ve gençlik deneyimlerini farklılaştırmaktadır. Sitelerde sürdürülen yaşam gençlerin daha bireysel deneyimlerinin oluşmasını sağlamıştır. Özellikle burada oturan gençlerin arkadaşlık ilişkisi aynı mekânsal çevrede yaşama üzerine kurulmamış olup karşılaşma mekanlarını site içerisinde bulunan havuz, spor salonu ve parklar gibi belirli bir bölgedeki insanların kullandığı kamusal alanları yaratmıştır.

Siteler, Tahtakale Mahallesi'nin mekânsal bir bütünü olsa da mekânın aktörleri tarafından böyle bir kabul görmüyor. Bu durum da bütünlüklü bir mahalle anlatısının önüne geçmekte olup gençlik bağlamında da farklı mekânsal formun öznesi olarak doğrudan karşımıza çıkmaktadır. "Tahtakale Mahallesi Gençliği" tarifi bu yüzden bütün alanı kapsamamaktadır. Mekânsal farklılığın dilde kurduğu bir sınır ve farklılık ilk başta çok net görülür hale gelmekle kalmayıp gençler arasında da bunun nesnel

farklılıkları gözle görülür bir hale gelmektedir. Çünkü site genci olmanın ve mahalle genci olmanın çeşitli kodlamaları mevcut. Yaşam, bir kültür inşa eder. Bu geleneksel anlamda olmayan ve kişilerin giyimine, davranış biçimlerine ve hayata dair tüm pratikleri aşına hale getirir. Gençler arasındaki bu farklı pratikler bir şekilde farklı deneyimlenmektedir.

Site gençliği derken Tahtakale Mahallesi'nin Ispartakule olarak bilinen bölgedeki 6 farklı sitenin bulunduğu bölgedeki sitelerde yaşayan gençlerden bahsetmekteyim. Bu sitelerden özellikle bir tanesinde yabancı göçmen çok fazla ailenin yaşıyor olması "site gençliği" olarak tarif ettiğim gençlik grubuna göçmen gençleri de dahil etmemi sağlamıştır. Göçmen gençleri sitede yaşayan diğer gençlerden ayırt edici belirli durumlar söz konusudur. Bu sebeple de her gençlik grubunun kendine ait belirli nitelikleri bulunmaktadır. Gençliğin alt kültürlere ayırt edilmesi de bu farklı niteliklerden kaynaklı olarak doğmuştur.

Site gençliği ve Mahalle gençliği olarak ayrı başlıklar altında ele alınan gençler farklı sermaye biçimleri, yaşam tarzları, eğitim durumları ve gençlik pratikleri açısından farklılaştığı böylelikle de birbirinden farklı gençlik alt kültürleri oluşturmuştur. Şimdi bu gençlik alt kültürüne sahip gençlerin deneyimlerine bakacağız.

Gençliğin eğitim, yurtdışına çıkma, iş hayatı beklentisi gibi hayat kaygıları Türkiye'de yaşayan başka bir gençle benzerlik taşıyabilir. Elbette bu konunun sınıfsal boyutunun ne kadar keskin olabileceğini düşünmekte de fayda var. Bahsedilen kaygılar konusunda bir gencin bunu nasıl anlamlandığı, ifade ediş şekli ve bunun kendisinin dayandığı temel niteliklerin ne olabileceği konusunda ise gençlerin kendi habituslarıyla ilişkileri ön plandadır.

Farklı mekânsal formlara sahip Tahtakale'de mahalle gençliğine bakmak homojenleştirici varsayımların aksine gençliğin heterojen bir deneyim olarak yaşandığını açıkça görmemizi sağlar. Sitelerde ve enformel yerleşimde yaşayan her genç, genç olmayı farklı deneyimlemekle beraber tüketim alışkanlıkları, beğeni tarzları ve yaşam biçimleri birbirinden farklılaşmaktadır. Diğer bir yandan, genç olmanın getirdiği belirli benzerlikler üzerinden ortaklaşıldığı görülmektedir. Başka bir şekilde söylersek hem farklılıklar ve ayrışmalar hem de ortaklıklar yaşanmaktadır. Tahtakale Mahallesi Gençliği diye bir adlandırma da aslında bu iki yerleşim yerine özgü pratikleri gençler üzerinden düşünmeye itmektedir. Bir yandan gençliği

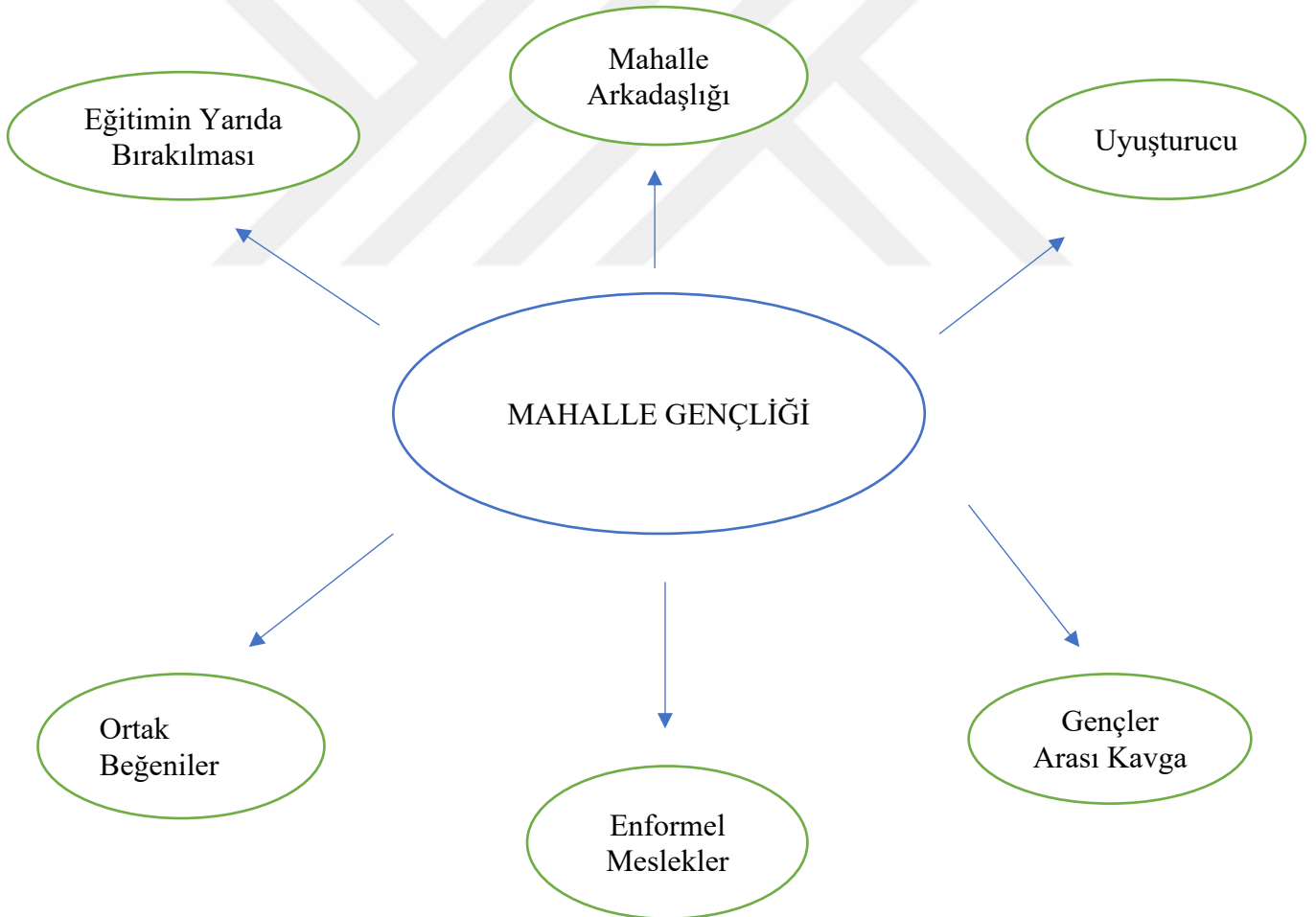
tektipleştiren yaklaşımların altını oyan bir yandan da gençliği mekândan bağımsız bir şekilde tek başına bir özne olarak kurmayı engellemektedir. (Şentürk M. , 2015)

4.1. Mahalle Gençliği

Mahalle gençliği aynı mahallede doğmuş ya da küçük yaşlarda o mahalleye taşınan gençlerden oluşmaktadır. Hayatının büyük bir bölümünü o mahallede yaşamış/yaşıyor olan gençlerin kurduğu gençlik deneyimlerine dayanmaktadır. Bu gençlik deneyimi çeşitli temaları ortaya çıkararak ortak bir kültür ve yaşam inşa etmiştir. Öncelikle mahalle gençliğinin öne çıkan nitelikleri aşağıdaki şablonda görülmektedir. Bu temalar etrafında mahalle gençliği çeşitli alt başlıklar altında ele alındı.

Şablon 1: Mahalle Gençliği Şablonu

4.1.1. Mahalleye Dair

Gençler her ne kadar mahalle gençleri olarak düşünülse de yaşadıkları mahallenin genç kuşağı olarak “mahalleli” olma pratikleri eski kuşağa göre farklılık göstermektedir. Bu mahallede yaşayan gençler bir mahalle genci olarak tarif edildiğinden gençlerin mekanla kurdukları ilişkiye bakmak ve mekânın bilgisine ne kadar dahil olduklarını anlamak önemlidir.

İstanbul’un enformel mahallelerinin kuruluşuyla beraber yeni jenerasyonlar oluşmaya başladıkça kendine has ritüellerde oluşmaya başlamaktadır. Mahalle gençleri de ailelerinin mahalleye yerleşme pratiğinde daha küçük yaşlarda olduğundan ilk yerleşime dair anlatıları dinlemiş olsa bile çok hâkim bir bilgiye sahip değillerdir. Yine de bütün gençler kurdukları arkadaşlık ilişkisinde mahallenin eskisi olduğuna ve çocukluğunun beraber geçtiğine vurgu yapmaktadır. Fakat kuşaklar değişikçe ve yeni kuşaklar gençlik dönemine geldiğinde mahallenin kuruluşuna dair bilgiler zayıflıyor. Ailelerden çocuklarına bu hikayeler anlatılmış olsa da gençler için bu hafıza geçişleri tam anlamıyla detaylı hatırlanmakta zorluk çekiliyor. Birincil deneyimi paylaşanlar kadar duygusal ve hatırlatıcı bir deneyimi oluşturamıyor.

“İlk amcamlar gelmişler Şahintepe tarafına. Sonra biz de Tahtakale’ye ev yapmışız. İlk gecekonduydu daha sonra yıkıp yapmışlar.” (Merve 18 yaşında, Lise son sınıf öğrencisi, Eski yerleşim yerinde yaşıyor).

“Bana anlatıldığı kadarıyla önceden buralar ağaçlık tarlasıymış. 1940-1950’li yıllarda inşaatlar başlamış. Dedeleri yapmış komple onlardan kalan evler. Çoğu ev sahibi burada. Kiracı olan çok değil.” (Muhammed Ali, 19 Yaşında, Lise mezunu, Eski yerleşim yerinde yaşıyor).

Gençler, ailelerinin Tahtakale Mahallesi’ne yerleşim öykülerine görece daha az derinlikli bilgiye vakıflar. Bu görüşmeler sırasında; sitede yaşayan gençlerin sitedeki mekânsal bilgiye ve probleme, eski yerleşim yerindeki gençleri ise kendi yaşadıkları yere dair tarihsel bilgiye ve sorunlara vakıf olduklarını görmüş olduk. Bunu anlamlandırma ve dile getirme durumu bazı gençler açısından daha kritik görünmektedir. Eski yerleşim yerindeki bir genç için bu durum bazen ciddi kaygılar oluşturmuş gibi görünmektedir.

Eski yerleşim yerinde yaşayan bir genç kendi yaşadığı mahalleye ailesinin nasıl yerleştiğinden ve mahallenin kaygı duyduğu probleminden şöyle bahsediyor:

“Arsa alıp ev yapmışız ama burada bir sorun var. İmar gelmeme sorunu. Bilmiyorum ondan da diyorlar çıkacaksınız, edeceksiniz diye. Bakalım ne olacak. Oradan biraz sıkıntı. Bizimkiler hep beraber gelmişler. Zaten hep beraberler ayrı gezdiklerini hiç görmedim. Ben zaten koptum onlardan. Kalabalığız; kuzenlerim amcalarım falan hep beraberiz. Babamdan büyük kuzenim var benim. Onların ikisi yan yana. Sonra amcalar. Onlar zaten Hadımköy’e taşındı. Bir süre sonra binaya sığmamaya başladık. 6 katlı bina”. (Bayram, 18 yaşında ve lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor)

Görüşmecimiz 18 yaşında lise son sınıf öğrencisi bir genç ve ailesinin mahalleye yerleşme öyküsünü anlatırken gecekondü tarihinde alışık olduğumuz göç öyküsünde de sıklıkla duyduğumuz zincirleme göçe dair bilgiler vermektedir. Görüşmecimizin vurgulamış olduğu imar problemi, gecekondü tipi yerleşimler için sıklıkla dile getirilen bir durumdur. Bu mesele yaşam alanı sakinleri için ciddi bir kaygı meselesi. Çünkü İstanbul’da bunun birçok örneğini görmekteyiz. İmarsız bir yerin sakinleri, yerinden edilmeye her an karşı karşıya kalabilir (Kaban 2011) (Akın, 2017) (Metlioğlu, 2017) (Aksüner, 2010). Önemli diğer nokta ise, genç bir birey için de bu meselenin, mahalleye dair anlatısında ilk akla gelen şeylerden biri olması.

Gençlerin yaşadıkları yere dair anlatıları ailelerinin yerleşme öykülerine dayanıyor. Fakat mahallenin genç kuşaklarında bu anlatılara vurgunun daha zayıf olduğunu, fazla derinlikli olmadığını görmekteyiz. Genç kuşak yaşam koşulları ve alanın dönüşmesine görece daha az tanık olmuştur. İlk yerleşimde yaşanan zorluklar, ekonomik sıkıntılar, kamusal hizmetlerden yararlanma zorluğu, adaptasyon zorluğu gibi problemler, genç kuşakta daha az görünür olmuştur.

“2 yaşından beri Tahtakale’de yaşıyorum. Ailem Bayramtepe’de kalıyorlarmış da ben bilmiyorum o kadarını da. Ben doğduktan sonra köyden (Ağrı) dan İstanbul’a geliyorlar. Bayramtepe’den sonra buraya gelmişler. İyi ki de buraya gelmişler. Güzel, sakin bir mahalle” (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor).

Genç kuşaklar mahallenin ilk dönemki problemlerini ve kuruluş aşamasında yaşanan zorlukları hatırlamakta güçlük çekseler de güncel probleme dair kaygı içerisindeler.

“Buralar benim çocukluğumda hep boştu sonradan siteler yapıldı. Bizim oraya da site gelecek diyorlar. Kentsel dönüşüm olacak. İnşallah da olmaz. Bilmiyorum ben çok alıştım buraya. Farklı bir yere gidersem adapte olmam zor olur. Birçoğuna şöyle bir teklif sunarlar bence. Ederi neyse verelim. Siz çıkın. Birçoğu da öyle kabul eder. Yani bunun yapılması 2-3 sene sürer. 3 sene de insanda onu beklemez. Zaten ekonomi kötü. Şahsen ben kendi görüşümü söyleyeyim. Ben kalmam. Çünkü bekleme süresi çok uzun oluyor. Bide bilirim ki şu anki insanlar tekrar orada olacak. Dönerim. Ya da o 3 sene bekleyene kadar başka bir yere adapte olurum. İş kurarım olmazsa. Ya da başka bir şehre giderim”. (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor).

Mekânın herhangi bir dönüşümü, orayı sadece mekânsal olarak dönüştürmeyecek. Mekânın öznelerinin de parçalanacağını da gösteriyor. Mekân sadece salt var olan bir yer değil. Mekânın varlığı oradaki kişilerin pratiğinin şekillendiği bir yer olmakla beraber içerisinde öznelerin bir aradalığını da barındırıyor. Bu anlamda mekân özneler için kolektif bir yer (Lefebvre, 2019) (Stavrides, 2021). Her ne kadar evler birbirinden farklı da olsa mekân o farklılığı tekleştirilmekte ve hafızayı da ortaklaştırmaktadır.

Başka bir görüşmecimiz de mahalleye dair öyküsünü şu şekilde anlatıyor:

“Doğduğumdan beri burada yaşıyorum. Ailem Tahtakale’ye geledi yaklaşık 30 yıl oluyor. Hepsi gelmemiş mesela ilk dedem gelmiş ondan sonra babamlar falan derken hepsi gelmiş 10 yıl içerisinde yerleşmiş. Dedemler ilk Zeytinburnu’na gelmiş. Dedem buradaymış çalışıyormuş. Köye haber yollamış demiş burada iş daha çok. Onlar da buraya gelmişler. Dedem buraya geldiğinde ne iş yapıyormuş bilmiyorum ama aylıkçı bir işte çalışıyormuş. Amcamı falan çağırıyor, karısını çağırıyor falan derken öyle öyle geliyor”. (İlhan, 19 yaşında, lise 2 terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor).

Görüşmecimizin öyküsü, sadece kendi öyküsü olmanın yanı sıra İstanbul gecekondularının tarihini zincirleme göç olgusunun geç gecekondulaşma için de hala geçerli bir olgu olduğu görülmektedir. Gençlerin mahalledeki yaşam hikayeleri, o mahallenin

hikayesinden çok da ayrı bir şekilde düşünmemek gerektiğini gösteriyor. Ailelerinden gençlere aktarılan yerleşim öyküleri, genç kuşaklar açısından da bir bellek oluşturuyor. Mahallenin belleğini bu noktada kalıcı hale de getirmektedir. Fakat ilk yerleşen kuşaklar, kendi imkanlarıyla yaptıkları evlerine ve mahallelerine daha güçlü bir bağ ile bağlıdırlar. Özellikle bu tür yerleşimlerde mahallenin yıkım tehlikesine karşı kolluk kuvvetlerine karşı mahalleyi savunmak, mahallenin elektrik su problemini çözmek için uzun uğraşlar vermiş olmak gibi zorlu süreçler yaşlı kuşak için mahalle savunulması gereken bir kale gibi görülse de gençler için bunun pek de böyle bir anlamda olmadığını söylemekteyiz. Gençler, kendilerine yeni çıkış yolları aramak istemekte ve yurtdışına gitmek istemek gençler açısından önemli bir arzu durumudur. Öte yandan ilk kuşaklar, emek süreçlerine dahil olmadığı durumlarda mahallede vakit geçiren ve oradaki problemleri çözmeye çabalarırken, daha genç kuşaklar, farklı mekanları keşfetme ve zamansal pratiklerini mahalle dışında geçirmektedir. Bu durumda aslında gençleri yaşadığı yerden uzaklaştıran ve genç olan birini “kentte olan bir genç” niteliğinin içine sokmaktadır.

4.1.2. Mahalle Arkadaşlığı

Geleneksel olarak mahalle gençliğinin mahallede vakit geçiren, tanışıklık bağının yüksek bir grup olduğu söylenebilir. Bu gençler mahallede ikame etmenin yanı sıra oradan sorumlu hissetmekte, aidiyet kurmakta, böylece mekânın “delikanlılarını” oluşturmaktaydı. Fakat zaman içinde mahalle arkadaşlığı/gençliği değişmiş, eskisi gibi mahallede vakit geçiren, köşe başlarında kalabalık olarak var olan gençlik pratiği zayıflamıştır. Gençler arası samimi ilişkilerde arkadaş grubundaki herkesin mahalleden olma özelliği varlığını korusa da bu daha küçük gruplar formunda devam etmektedir. Ayrıca eskisi gibi mahallede olma özelliği, kentin farklı semtlerinde beraber vakit geçirmeye dönüşmüştür.

“Kesinlikle en yakın arkadaşlarım mahalleden arkadaşlarım. Çünkü beraber büyüdük, beraber yattık kalktık küçüklükten beri. Onlara güvenirim. İyi günde kötü günde yanımdalardı çünkü. Allah korusun bir olay olsa durum olsa, ben aradığımda direkt buradalar.” (Nazmi, 22 yaşında, lise terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

“Mahalle arkadaşlığında öyle bir ortama girersin ki biz kardeşiz ayrılmayız gibi bir vibe verir. Ama her zaman güvenemezsin. Zaman değil birini tanıman

gerekir. Arkadaş gruplarında konu kavga olunca kişi sayısı 50'den 100'e çıkabiliyor.” (Muhammed Ali, 19 yaşında, lise mezunu, eski yerleşim yerinde yaşıyor.

Tahtakale Mahallesi'ndeki erkek gençler arkadaşlık ilişkilerini özellikle aynı mahalleden olma ortaklığı üzerinden kurmaktadır. Bu durumun temelini çocukluk yıllarına dayanan ve “beraber büyüme” olarak tarif ettikleri mahalle arkadaşlığı pratiği oluşturmaktadır. Bu arkadaşlık pratiği toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili olarak düşünüldüğünde erkeklerin yoğunlukta olduğu gruplardan bahsetmek mümkündür (Ertoy, 2021) (Tan, 2019).

“Arkadaşlarım genelde erkek. Kız arkadaşım çok nadir. Kızlarla ayda yılda bir. Ben erkek ortamını daha çok seviyorum. Daha rahat. Bir söz desem kırılır mı alınır mı diye düşünmem. Kötü niyetten demediğimi bilmezler. Bir kız olursa rahat olamam. Çizgimi korurum. O yüzden de eğlenemem. Mahalleden bir sürü kız arkadaşım var da kendim tercih etmiyorum ya bir yerlere gitmeyi. Çağırın var da ben gitmiyorum. Ben ya erkeklerle olacağım ya da evde olacağım” (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Bu tür mahallelerde gençlerin ailesinin de birbirini tanması ve onların da ilişkilerinin olması, bir sonraki kuşak için de hızlı bir ilişkilenebilir. Fakat evini bilmek ve birbirini tanımak ilişkisi özel alana dahil olmayı mümkün kılmıyor. Gençler ailelerinin evinde vakit geçirmiyor. Aynı yerde ikamet etme birbirlerinin evine olan tanışıklığı kursa da bir arada olma ilişkisini kısırlaştırmaktadır.

İlk yerleşen kuşaklar mahallenin imkânsızlık dönemlerinde birbiriyle daha çok ilişkiye girmişlerdir. Bu da dönemin koşullarında bir zorunluluk halinden kaynaklanıyor. Tanışıklıklar eskiye dayansa da zaman içerisinde daha sıkılaşmıyor. 20-30 yıllık tanışıklık bir aşına halini gösteriyor. Mahalle gençliği, arkadaşlık ilişkisini aynı mahallede büyüme ve uzun yıllardır süren tanışıklığa ve arkadaşlığı düşünerek yorumlamaktadır.

“Mahalledeki arkadaşlar farklı oluyor. Çocukluktan beri arkadaşın oluyor. Zaten hep aynı okulda oluyorsun. Evini biliyorsun mesela. Daha yakın oluyorsun. Hepimizin ailesi birbirini tanıyor.” (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

“Ben onun ne yapacağını biliyorum o benim ne yapacağımı biliyor. Birbirimizi tamamlıyoruz açıkçası.” (İlhan, 19 yaşında, lise terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Güven ilişkisi mahallede büyüme dediğimiz çocukluktan başlayan ve ergenlikle beraber gençlik sürecine kadar devam eden bir ilişki türüdür. Bu ilişki türünde güven duygusu ön plana çıkmaktadır. Ayrıca sık sık beraber vakit geçirme bir rutin halinde olması dolayısıyla ilişkiler daha uzun ve sıkı olarak düşünülmektedir. Aynı mahallede yaşayan gençler farklı eğitim kurumlarında olsalar dahi gün sonunda beraber vakit geçirebilecekleri alanlarda buluşmaktadır.

Mahallede yaşayan gençler için de arkadaşlık bir kutsallık atfıyla beraber kuruluyor. Ki sitedeki gençlerden farklı olarak mahalle arkadaşlığının besleyici en büyük dinamiği aynı mahallede büyümüş olmak, ailelerinin birbirini tanıyor olmasıyla ilişkilidir.

“Dershane çıkışlarında genelde arkadaşlarımla buluşuyorum. Genelde bu çevrede ya da Bahçeşehir’de takılıyorum. Burada ya da parkta açık alanda oturuyoruz daha çok. Arkadaşlarımla genelde aktivite yapıyoruz ya da sohbet ediyoruz. Genellikle tabu oynuyoruz. “Arkadaş grubum 6 kişidir ama genelde 13’e çıkıyor. Burada oturunca tanıdık tanımadık herkes geliyor.” (Merve, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Bu mahalle gençliği, köşe başında gruplar halinde toplanan, tehlikeli gruplar olarak görülen bir gençlik pratiği oluşturmamaktadır. “Mahalle gençliği” sadece mahallede vakit geçiren ve “köşe başı çocukları” olarak görülen tablonun dışına çıkmaya başlamıştır (Whyte, 2017). Bu durum mekânsal kullanım alanlarının değişimiyle ilişkilidir. Mahallede dışında daha sık vakit geçiren ama yine de mahalleden arkadaşlarıyla vakit geçiren gençleri “mahalle arkadaşlığı” tanımlamasıyla yeniden düşünmeyi sağlamıştır. Mahalle genci olmanın yaratmış olduğu sosyal dışlanma söz konusudur. Bu durum görece daha yoksul bölgede yaşayan gençlerle ilişki kurmaya engel bir tutum ortaya çıkarmaktadır ((Enneli, 2010) (Adaman & Keyder).

4.1.3. Beğeniler ve İlgiler

Mahalle gençlerinin sermaye biçimleri konusunda genel bir yargıya varmak yerine gençlerin hem sınıfsal hem de kültürel sermayelerinin içeriğine dair daha derin bir bakış açısı geliştirmeyi önemseyerek gençlerin ilgilendiği hobileri olup olmadığı, sevdikleri müzik tarzlarının ve sanatçıların kim olduğu ve sosyal aktivite olarak değerlendirdikleri şeylerin neler olduğu merak ederek kendilerine çeşitli sorularla öğrenmeye çalıştım.

“Arabada şarkı ne denk gelirse onu dinliyoruz. Kafamıza göre yani. Benim şarkıyla aram yok, fazla dinlemem. Çok nadir o da. Fazla müzik dinlemem. Buradan antrenmana gidene kadar. Açıyorum mesela uygulamadan hangisi denk gelirse. Bakıyorum hoşuma giden varsa açıyorum. Öyle seviyorum kafam hangisini eserse. Özel olarak sevdiğim sanatçı, geçmişten günümüze Ahmet Kayadır. Onu mesela severim. O tarz yani fazla dinlemem. Bildiğim sevdiğim bir Ahmet Kaya var. (En sevdiği şarkısı Kum Gibi)” (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Beğenilerin oluşumu kişisel bir tercihten ziyade bir grubun ortak tarzını temsil etmektedir. Bir grup gencin arabada yüksek sesle müzik dinlemesi ve dinlenen müziğin arabesk sanatçılar olması yoksullukla imgesiyle beraber akla gelen arabesk ve apaçi kültürüdür (Yaman, 2014).

“Yarı zamanlı editörlük yapıyorum. Yurtdışında kısa film sayfaları var. Onların editlerini yapıyorum. Bazen ses düzenlemesi yapıyorum. Adop programlarına aşinayım. Senaryo yazmışlığım, kısa film çekmişliğim oldu.” (Muhammed Ali, 19 yaşında, lise mezunu, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

“Rock ve Metal müzik dinlemeyi seviyorum. Ama genel olarak sakın müziklerde de hoşlanıyorum. Metal’de BBC, Rock’ta Skyland diye bir grup var onu seviyorum. Ben anlamadığım şeyleri daha çok seviyorum genelde.” (Muhammed Ali, 19 yaşında, lise mezunu, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Eski yerleşim yerindeki gençlerin film ve kitaplara dair çok ilgili olmadığını fark ettim. Boş vakitlerde gezmeyi ve İstanbul’un diğer ilçelerine giden bu gençlerin kitaplarla pek ilgili olmadığını gördüm. Bu noktada eğitim durumunun bununla bir ilişkisi olup olmadığını sorguladım. Fakat bir önceki görüşmecimiz de liseyi bırakmış biri olsa da

film ve kitaplara olan ilgisinin çok yoğun olduğunu fark etmiş oldum. Kültürel sermayenin bu anlamda eğitimle beraber belirleyici olduğunu söylemek pek mümkün değil gibi görünüyor. Fakat bu gençlerin aileleri ya da çevrelerinde kültürel sermayesi yüksek olan kişilerin varlığı onların bu ilgisini de oluşturmuş olabilir. Öte yandan imkanlara erişim durumu da önemli olmakla beraber gençler, çocukluk yıllarında aynı teknolojik imkanlara ve ekonomik imkanlara sahip olmaması, bir filminden haberdar olma, izleme ve arkadaşlar arasında konuşabilme fırsatının da doğmasını engellemiş olabilmektedir.

Görüşmecimiz İlhan “gezmek” olarak nitelendirdiği aktivite dışında pek bir şey yapmadığını ifade ediyor. Sinema, tiyatro gibi aktivitelerden çok uzak olduğu, bunu dile getirişinden de anlaşılıyor.

“Sürekli geziyorum. Sinema tiyatro falan öyle şeylerim yok”. (İlhan, 19 yaşında, lise terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Mahalle gençlerinin kültürel sermayelerinin görece daha düşük olduğu gözlenmektedir. Görüşme yapılan gençlerden sadece 1 tanesi entelektüel meraka sahip ve kültürel sermayesini geliştirecek pratikler içerisindeydi.

4.1.4. Sosyal Alanlar ve Sosyalleşme Mekanları

Mahalle yaşamı küçük yaşlarda bir yaşam yerinin dışında bir sosyalleşme alanıdır. Evin dışında olmak bir çocuk için çok büyük bir alan olarak görülebilir. Çünkü sokak oyun oynanabilecek, arkadaş edinilebilecek ve saatlerce vakit geçirilebilecek bir yerdir. Tahtakale Mahallesi’nde şu an genç olarak yaşayan kişiler, çocukluklarında mahallenin sokaklarında oyun oynayan ve sosyalleşme alanını bu sokaklarda sağlayan kişilerdi. Çocukluktan gençliğe doğru geçiş evresi bu mahalledeki gençler için ortaöğretim eğitime geçiş süreciyle başlamaktadır. Lise eğitime başlayan gençlerin sosyalleşme alanları da böylelikle değişmeye başlamış olup sokak dışında bir yerde vakit geçirmelerini sağlamıştır. Özellikle mahalle dışında İstanbul’un farklı ilçelerine gitme pratiği bir “gezme” pratiği olarak gençlerin hayatında çok sık yapılan bir eylemdir. Gençler hafta sonları İstanbul’un merkez ilçeleri sayılabilecek Kadıköy, Beşiktaş ve Beyoğlu’nda vakit geçirmektedir.

“Bizim ortam böyle çocukluktan beri yan yanayız. Hepimiz mahalledeniz. Mahalle dışı öyle güvendiğim insan yok. Mahalleden 4-5 kişiyiz. O gün kim fikir sunarsa onaylarsak gidiyoruz. Benim Beşiktaş’a bir zaafım var. Kulüp olarak futbol olarak. Ondan kaynaklı. O gün bazen mekânda bazen sahilde. Canımız nasıl isterse. Kendi arabamızla gidiyoruz. Arkadaş ortamında biri arabayla geliyor. Anlaşıyoruz öyle kim getirirse.” (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

“Arkadaşımın babasının kahvehanesi var genel onun yanına gidiyorum. Onlarla sohbet ediyorum. Ama genel olarak şöyleyim; evdeki muhabbetleri sevmediğim için evde durmam. Laptop’umu alırım, kulaklığımı takarım başka bir yerde takılırım. Bu aralar bilim kurgu ve fantezi arası bir kitap yazmaya başladım. Ya da senaryo yazarım onları satmaya çalışırım.” (Muhammed Ali, 19 yaşında, lise mezunu, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Gençler gelecek kaygısı gibi kendi yaşamlarıyla ilgili çok kişisel sorunlar yaşasa da aile faktörünün de etkisi ev dışında vakit geçirme zorunluluğu hissetmelerine sebep olmaktadır. Özellikle eski yerleşim yerinde yaşayan gençler arasında aile içi problemlerin yoğun olduğu ve bu durumda da gençler dışarıya çıkmayı bir nevi evden uzaklaşma pratiği olarak görmekte-dirler. Bir diğer yandan “mahalle genci” imgesinin dışında bir pratik kuran Muhammed Ali, lise yıllarında okulda seçtiği medya dersine ilgi duyarak bu alanda çeşitli kanallarda staj yapmaya başlamış. Muhammed Ali’nin bu deneyimi, mahalle dışına çıkarak başka bir çevreyle ilişkiye girmesi ve bunun sonucunda ise kültürel sermaye ve sembolik sermaye ilişkilerinin gelişmesini sağlamıştır.

Mahalle gençlerinin sosyalleşme alanları ve kamusal alanları kullanma pratiği içerisinde değişkenlik gösteren iki farklı yaklaşımı doğurmaktadır. İlk olarak mahalle gençleri, mahalle dışında en yakın kamusal mekanlarda bir araya gelmektedir. Özellikle kafeler ön plana çıkmaktadır. Fakat kafelerin kullanımı sadece mahalleye yakın olan siteler bölgesindeki kafelerdir. İstanbul’un farklı ilçelerinde vakit geçirmek istediklerinde Beşiktaş, Kadıköy ve Beyoğlu gibi kentin merkezindeki ilçelere gitmelerine rağmen bu ilçelerde kafeler kullanımdan uzak yerlerdir.

4.1.5. Boş Zaman Etkinlikleri

Gençler, İstanbul'un görece merkez ilçelerine uzak yaşamasına rağmen yaşadıkları mahalle dışında İstanbul'un Beşiktaş, Kadıköy gibi merkez ilçelerine gitme eğilimini yoğun olarak göstermektedirler. Bu ilçeler arasında özellikle Beşiktaş çarşısı ve Kadıköy moda gitmeyi en çok tercih edilen yerler arasındadır. Öte yandan mahallenin Ispartakule mevki bölgesinde bulunan kafe sektörünün yoğunlaşmış olduğu ve gençlerin özellikle bu bölgede vakit geçirdiğinin tespit edilmesinden dolayı, bu bölgenin önemli bir sosyal vakit alanı olduğu tespit edildi. Gençlerin bu kafeler dışında İstanbul'un farklı ilçelerinde de vakit geçirdiğini görmekteyiz. Bu olgu ilk başta beni şaşırtmıştı. Çünkü Tahtakale Mahallesi ulaşım açısından Avcılar ilçesine bile uzakken, diğer ilçelere gitme olasılığının pek de mümkün olduğunu düşünmüyordum. Gençler İstanbul'un merkez sayılabilecek semtlerine gitmekte ve bunu sıradan bir günlük pratik gibi aktarıyor. Beşiktaş'a gitmek, Kadıköy modada vakit geçirmek hayatın akışı içerisinde derinlikli bir anlam taşımamaktadır. Bunun kolaylığını sağlayan şey ise toplu taşıma yerine araçla gidip gelmeden kaynaklıdır. Bunun için gençler arasındaki arkadaşlık ilişkileri bu imkânın oluşmasına olanak sağlıyor. Gençler İstanbul'un farklı semtlerine gitmek istediklerine arkadaş gruplarındaki birinin ailesinin arabasını kullanmaktadırlar. Sitede yaşayan gençler için ise bu gidiş geliş kendi arabalarıyla sağlanmaktadır.

“Boş zaman etkinlikleri zamanın kullanılabilirliği değil, zamanın kullanılabilirliğinin ilan edilmesidir” (Baudrillard, Tüketim Toplumu, 2019, s. 205).

“İstanbul'da daha çok Avcılar, Beylikdüzü ve Bahçeşehir'de vakit geçiriyorum. Haftada 1 Kadıköy'e gideriz. Cluba gidiyoruz Ayı diye bir yer var.” (Merve, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Tahtakale Mahallesi'nin bulunduğu fiziki çevre İstanbul merkeze kolay ulaşım sağlayan bir yer olmasa da gençler arasında İstanbul'un merkez ilçelerinin sahillerinin kullanımı yaygın bir pratiktir. Ayrıca Tahtakale Mahallesi'ne fiziki olarak yakın olan Bahçeşehir semti de yapay bir göletin bulunduğu bir parka sahiptir. Bu gölet ve park çevresi farklı ilçe ve semtten kişilerin yaygın kullandığı alanlar olmasının yanı sıra, Tahtakaleli gençler için de sosyal bir alan ve sahil gibi bir anlam taşımaktadır.

“Bahçeşehirle Avcılar’a sahile gidiyorum. Bahçeşehir Gölet şarkı dinleyip gezmek için güzel bir yer. Avcılar sahile önceden 3-4 ayda bir giderdim.”
(Muhammed Ali, 19 yaşında, lise mezunu, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

İstanbul merkez olarak görülen ve görece popülaritesi yüksek olan ilçelerin başında Kadıköy ve Beşiktaş geliyor. Gençler buralara gitmeyi daha çok tercih ettiğini belirtiyor. Toplu taşıma araçlarıyla ulaşım sağlamanın zorluğuna dair vurgu yapılsa da gençler kendilerinin ya da aile üyelerinin arabasını kullanarak arkadaşlarıyla uzak ilçelere gidebilme imkânı bulabiliyor.

“Genelde Beşiktaş’a Kadıköy’e gideriz. Değişiyor. Bazen buradayım. 2 yıldır gidiyorum oralara. 2 yıl öncede gidiyordum ama küçüktüm pek fazla bilmiyordum oraları. Şimdi alıştım daha sıklıkla gidiyorum. Genelde moda sahile gidiyorum. Beşiktaş çarşıya gidiyorum. Öyle yerler yani. Bazen tek gidiyorum bazen arkadaşlarımla bazen kız arkadaşımınla gidiyorum. Genelde bu taraftayım. Tahtakale, Ispartakule, Avcılar. Haftada 1 de olsa gidiyorum Avcılar’a. Sahile gidiyorum meydana gidiyorum is parkın oralar. Hafta içi genelde Ispartakule’deyim. Hafta sonu başka yerlere gidiyorum” (İlhan, 19 yaşında, lise terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Gençlerin bir kısmının ilçeye olan bağlarının zayıf olduğunu daha önce de belirtmiştim. Fakat burada fark etmiş olduğum şeylerden biri ise, eski yerleşim yerinde yaşayan gençlerin Avcılar sahile ve Avcılar merkeze daha çok gitme pratiklerinin olduğuydu. Sahil gençler açısından önemli bir kamusal mekân yeri olarak görülüyor. Elbette bu gençlerin hepsi Avcılar sahili kullanmıyor. Görece uzak olan ve İstanbul’un merkez bölgelerindeki sahillere gitmek, gençler arasında yaygın bir kullanım.

Gençler sipariş verme baskısı altında olmadıkları mekanları tercih edebilirler. Fakat sahilin heterojen bir kamusalılık taşıdığını vurgulamakta yarar var. Ayrıca bir nevi özgürlük alanı da sağladığını söyleyebiliriz. Gençler Tahtakale Mahallesi’nde alkol kullanabilecekleri bir mekâna sahip değiller. Fakat sahillere alkol kullanımı açısından bir alan açabilmektedir. Bu tercih eden gençler daha çok eski yerleşim yerinde yaşayan gençlerin pratiği olarak görülmektedir.

“Haftada 1-2 alkol kullanıyorum. Genelde başka semtlere gidiyoruz. Burada alkollü mekân yok ama bir kafe var ve sadece özel müşterilerine alkol veriyor.

Önceden Kırmızı diye bir mekân vardı. Orası alkollüydü ama tutmadı kapandı. Burada tutmaz zaten. Burada çok Arap var.” (Merve 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

“Genelde Moda sahil olur, Avcılar sahil olur Küçükçekmece sahil olur. O taraflara gideriz.” (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Kendi arabalarıyla gittiğini belirtiyor. *“Otobüsle gitmek zor. Buradan orası 1,5 saat sürüyor. Avcılar çok gittiğim bir yer. Şahsen Avcılar bana güzel geliyor. Sahile gitmek, arkadaşlarla oturmak.” (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)*

4.1.6. Üniversite Eğitimi ve Gelecek Beklentisi

Gelecek kaygısı Türkiye’de hemen hemen her kesimin ve yaş grubunun temel problemlerinden biridir. Özellikle gençlerin geleceğe dair duyduğu kaygının birçok nedeni vardır. İlk başta eğitim artık bir gelecek inşası rolünü kaybettiğinden yoksul ve işçi ailelerinin çocuklarının yükseköğretim kurumlarına olan ilgisi zayıflamıştır. Meritokratik bakış artık geçerliliğini kaybetmeye doğru gitmektedir (Kaya Erdoğan, 2021). Bu durum üniversite mezunu işsiz sayısının yükselmesi ve verilen ücretlerin yeterli olmayışı sebebiyle üniversite artık bir çıkış yolu olmaktan çıkmaya doğru gitmektedir. Bir diğer yandan da uzayan gençlik çalışmaları içerisinde (Fırat, 2013) gençliğin yükseköğretim de lisansüstü eğitime devam etmesi de söz konusudur. Bu durumda olan gençler için de yoğun bir belirsizlik hakimdir. Lisansüstü eğitim veren kurumlarda kadro sayılarının az olması, liyakatsiz mülakat ve işe alımların yapılması lisansüstü eğitime devam eden orta sınıflı gençler için de bir çıkmaz haline gelmektedir. Tahtakale Mahallesi’nde yaşayan gençler için üniversite eğitime devam etme durumu ön planda bir tercih değildir. Görüşme yaptığım gençlerin hiçbiri üniversiteye devam etmemekteydi. Fakat aralarında sınava ikinci kez hazırlanan gençler vardı. Genellikle bu durumun sebebi üniversite eğitiminin bitmesi durumunda yaşanacak dezavantajlı konumdan kaynaklı olarak düşünülebilir. İşsiz kalma endişesi gençler arasında çok hâkim bir düşünce olduğundan ve üniversite gençler için entelektüel bir hayat pratiği edinmek, yeni ufuk açıcı bilgiler öğrenmek gibi anlamlar taşımıyordu (Bora, Bora, Erdoğan, & Üstün, 2017).

“Arkadaşlarım da liseyi bitirdi. Üniversiteyi okumadılar. Üniversite okuyan hiç arkadaşım yok şu an. Çünkü geçim zor. Hayat zor. Para kazanmaları lazım. Onlar da ümitsiz genelde. Arkadaşım mesela tornacılık okudu. Okuduğu mesleği yapamıyor. Masa başında bir yerde çalışıyor tam bilmiyorum. Muhasebecilik gibi bir şey herhalde.” (İlhan, 19 yaşında, lise terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Üniversite eğitime devam edip etmeme durumu sınıfsal bir anlam üzerinden işlev gören bir hal almıştır. Ekonomik sermayesi düşük olan gençler için üniversite mezunu olmak ekonomik sermayeyi iyileştiren bir şey olmaktan ziyade, bir zaman kaybı ve gereksizlik hali olarak tahayyül edilmekte. Ticarete dayalı işler yapmak artık gençler arasında daha erken yaşlarda başlamaktadır. Gençler ya ailelerinin yaptığı ticari bir işe devam etmek istemekte ya da kendilerini daha iyi ekonomik koşullar sağlayabileceği işlere yönelme arayışındalardır.

“Üniversiteye giden arkadaşım var ama mahalleden arkadaşım yok. Siteden de arkadaşlarım genelde üniversiteye gitmiyor ya. Onlar da çalışıyor. Benim bildiğim galerici var bir tane. Tekstil sektöründe var yine. Dikimhaneleri var. Genelde hep başkalarının işinde çalışıyorlar”. (İlhan, 19 yaşında, lise terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Yozgatlı bir aile üyesi olan görüşmecimiz liseyi bırakmış ve ailesinin işinde aktif olarak çalışmaktadır. Özellikle Yozgat yöresi tekstil geri dönüşüm işinde yoğun olarak çalışan bir yöredir. Fire olarak adlandırılan ve tekstil için iplik geri dönüşümünü sağlayan bu iş, eski yerleşim yerinde ve oraya benzer başka mahallelerde apartman bodrumlarında küçük atölye ve depolarda yapılan bir iştir. Bu işin içeriği ise şu şekilde gerçekleşiyor; Tekstil fabrikalarında yapılan sanayi ürünlerinden arta kalan parça kumaşların renklere göre tekrar ayrıştırılarak fabrikaya verilmesi ve fabrikada da tekrar iplik haline gelme sürecidir. Bu iş için iş yeri olarak nitelendirilen yerler, bir iş alanına benzemeyen ve çoğu zaman yerde halı ve minderlerin üzerinde oturularak yapılan bir iştir. Görüşmecimizin ailesi bu işi Tahtakale Mahallesi'ne yakın olan ve eski yerleşim yeriyle benzer kuruluş hikayesine sahip olan Yeşilkent mahallesinde bir depo kiralayarak yapıyorlarmış.

“Okulu kendim isteyerek bıraktım. Para tatlı geldi. O zamanda babamdan dolayı yine bu işi yapıyordum. Ailem okumamı istiyordu ama ben okumadım. Kendi tercihim. 1 hafta falan eve gitmedim hatta. Babam beni eve almadı niye okumuyorsun diye. Sonra hallettik bir şekilde. “Okulla hiç aram yoktu. Ama avukat olmak istiyordum. Olmayacağımı anladım. Çaba göstermem lazımdı. Bana göre şeyler değilmiş öyle anladım. Herkesin yapacağı bir iş vardır. Benim de yapacağım iş avukatlık değilmiş. Derslerim de iyiydi ama insan bir zaman sonra istemiyor. Sıkıyor, bunaltıyor”. (İlhan, 19 yaşında, lise terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Mahalle hayatında büyüyen gençler, çocukluklarında sokakta oyun oynayarak büyüme imkanına sahipler. Özellikle erkek çocuklarının mahallede futbol oynaması çok alışlagelmiş bir durum. Bayram’da çocukken mahallede futbol oynayarak büyümüş bir genç. Okulla olan ilgisinin zayıflığı ve eğitime devam edip etmeme konusundaki kafa karışıklığı yaşıyor.

“Benim yaşıtılarım şimdi üniversitede. Ben bir yıl kaldım. Bence okul bize göre değil. Kafamız basmıyor bizim. Herkes ya futbolla ilgileniyor ya da ticarete dönüyorlar. Kendi çevremi bir yere varacağına inanmıyorum. Benim çoğu arkadaşım lise zamanında bıraktı. Hepsi kendi iş yerlerini kurmaya çalışıyorlar. Mesela en basiti bu arkadaşım kendi iş yerini kurdu. Bence en mantıklısını da o yaptı. Yaşıt kardeşi var beraber iş yapıyorlar. Ben de yanlarında gidip geliyorum. Olmazsa ticarete döneceğim. Ama okuyacağım ben. Üniversiteyi de okuyacağım”. (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Diplomalı işsizliğin ve Türkiye’de eğitimin niteliğinin, amacının gençler için zayıflamış olmasının yanı sıra, pandemi süreciyle beraber hayatımıza giren online eğitim, eğitim kurumlarından uzak kalma, sürecin kişiler üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler, ders çalışamama vs. gibi durumlar gençler için dezavantajlı görünen eğitime devam anlayışını giderek zayıflatmıştır.

“Okuduğuma pişmanım keşke spor üzerine okusaydım. Bilmediğim bir bölüm. Hala daha alışamadım. Pandemi bir girdi hiçbir şey bilmiyorum şu an. Sınava nasıl gireceğim onu bile bilmiyorum. Ben 9.sınıfa gittim sonra 11 de tekrar

gitmeye başladım. Çok uzak kaldım derslerden. Online oluyordu ama katılan yoktu. Şahsen ben katılmıyordum. O zaman artık çalışmaya falan çalıştım.”
(Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Görüşmecimiz Tahtakale Mahallesi’nde meslek lisesine gitmektedir. Meslek lisesinde seçilen bölümler, gençlerin üniversitede hangi bölüm okumak istediklerine henüz karar vermediği bir dönemde başlıyor. Eskiden meslek lisesi mezunlarına, meslek yüksek okullarına doğrudan geçebilme hakkı tanınıyordu. Bu durum yürürlükten kalktıktan sonra meslek lisesindeki gençlerin üniversite sınavına girerek bölüm seçmeleri gerekli hale geldi. Meslek lisesinden mezun olarak emek hayatına doğrudan girebilmekte mümkün. Fakat görüşmecimizin de bahsettiği üzere, özellikle pandemi süreci gençlerin okulla olan ilişkilerinde değişime sebep oldu.

“Üniversite Besyo üzerine düşünüyorum. Araştırdım İzmir’de güzel bir lise var. Pardon üniversite var. Oraya gitmeyi düşünüyorum. Ama hazırlanmam lazım daha sınava da başlamadım. Hiç hazırlanmadım sınava. 1 net bile yetiyor. Hatta 0.5 net bile yetiyor artık. Parkur var parkura giriyorsun. Zamanında yaptığın derecelerin lisansın da ek puan oluyormuş da bakalım. Benim dayımda okuyor besyo. Memnun. Aydın’da okuyor. Yanlış hatırlamıyorsam ya Aydın ya Antalya. Okuyor hani önerdi dedi güzel. Ben de işte spor üzerine olmazsa antrenörlük ya da beden öğretmenliği” (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Eğitim konusunda okul çok başarılı olmayan bu gençler liseye devam ederken ya okulu bırakıyor ya da bir sebeple okuldan atılıyordu. Genellikle ailelerinin yaptığı bir iş varsa erkekler bu işlerde çalışıyor. Kadınlar ise Ispartakule civarında bulunan yeme-içme mekanlarında garsonluk, kasiyerlik gibi hizmet sektöründe çalışarak geçimlerini sağlıyordu. Gençler arasında aileden bağımsız yaşama pratiği bulunmadığından gençler aldıkları ücreti aileyle paylaştıkları ev ekonomisi için harcama eğilimi göstermektedir.

4.1.7. İstihdam ve Güvencesiz Meslek Grupları

Ispartakule bölgesinde hizmet sektörünün yoğunlaşmış olması çeşitli iş sahalarını da yaratmıştır. Bunların başında garsonluk, aşçılık, temizlik görevliliği vs. gibi iş alanlarıdır. Özellikle eski yerleşim yerindeki gençlerin emek piyasasına dahil olmasını

kolaylaştırmıştır. Bir diğer yandan paket servisinin yoğunlukta yaşandığı bu bölgede bu işin hızlı ve kolay olması için zincir perakende firmalarda yerini almıştır. Bölgede çok sayıda motor kurye bulunmakla beraber bu motor kuryeler zincir satış yapan firmaların ürünlerinin ulaşımını sağlayarak bölgede bir motorcu kültürü de oluşturmuştur. Motor kurye gençler belli toptan satış zincirlerinin deposunun önünde toplanan, sipariş geldikçe aynı bölgeden sitelere götüren ve günün neredeyse büyük çoğunluğunu sitelere girip çıkarak geçiren kişilerdir. Motor kurye olmanın son yıllarda yaygınlaştığı bir piyasa mevcuttur (Ceylan, 2022). Bu durum çeşitli güvencesizlikleri de içinde barındırıyor. Öncelikle motor kullanımının tehlikeli yanlarının bulunması diğer yandan zaman ve hız konusunda belirli dayatmalara maruz kalıyor olmaları bu gençler için dezavantajlı bir durum haline gelmiştir.

“Mesela Emre motor kurye. Normalde motor kuryelik yapmak istemiyor ama parası birazcık tatlı geliyor o yüzden motor kuryecilik yapıyor. Ailesinin haberi yok mesela motor kurye olduğundan. Öyle yani.” (İlhan, 19 yaşında, lise terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Güvencesizlik durumu, güvencesizliği onarmayı çabalama girişimlerine açıktır. Böylelikle bir işte çalışmanın altında yatan etken o işin gelir ölçüsüyle düşünmeyi sağlamaktadır. Motor kurye gençler güvencesiz bir hayatın içerisinde bu mesleği icra ederken bir yandan da kendi hayatlarının güvencesini geri plana atmaktadır. Motor kullanımı ve hızlı sipariş teslim etme ritüelleri çeşitli kaza riski taşımakla beraber hayati bir güvencesizlik meselesini düşünür kılmaktadır.

4.1.8. Uyuşturucu Kullanımı ve Kriminal Nitelikler

Tahtakale Mahallesi’nde eski yerleşim yerindeki gençlerin uyuşturucu kullanımına uygun bir park var ve bu park gençler içerisinde damgalı bir yer haline de gelmiştir. Bu parkta vakit geçiriyorsanız başka yerde kullanmanızın daha mümkün olmayacağı bir maddeyi kullanma imkânı bulabilirsiniz. Bu durumda parkların uyuşturucu kullanımıyla beraber kriminalleşmesi, damga ürünü haline gelmesi parkların işlevini de değiştirmektedir. Parklar tek tip bir kullanımla ve olumlu bir taraftan kente ve modernliğe has bir yaşam tarzının yanı sıra, kentin sınırlarını, gösterilmeyenini, yasak olanına kapı aralar.

Parkların mekânsal olarak var olmasının şehir anlamında çeşitli anlamları vardır. Özellikle bir yerde parkın yeteri kadar olmaması ya da bunun tam tersi olarak yaygın bir park çevresinin olması yaşanan mekâna dair ekonomik, kültürel sermaye biçimleri açısından bilgi verdiği düşünmekteyim. Gecekondu tipi yerleşimlerde park olması çoğu örnekte bir belediyeceilik hizmetidir. Bu bir hediye gibi algılanarak nimet olarak bile görülebilir. Çünkü park alan açmak ve sosyallik kurma aracı olarak kentleştirme pratiğidir. Akşam saatlerinde bir parkın nasıl kullanıldığı, gece 12'den sonra rahatça dolaşılıp dolaşılmadığı o parka dair somut anlamlar ve kullanım pratiklerini içinde barındırır. Bir park sosyal alan olarak var olmanın ötesinde gecenin başka bir vaktinde şehirdeki gizlenen, yasak olanı da gizlemeye imkân açar.

“Bizim mahallede 3 arkadaş vardı. Duyduğuma göre bonzai içiyorlarmış. Onların halini gördüm o günden sonra tiksindim.” (Nazmi, 22 yaşında, lise terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Gençler arasında uyuşturucu kullanımının çok fazla olması, kullanım mekanını okullara taşımaktadır. Gençler uyuşturucuyu kalabalıktan uzak ve gizli bir mekânda kullanmanın yanı sıra okul ve park gibi yerlerde de kullanmaktadır. Bunun tespit edilip gençlerin bundan uzaklaşmasına yönelik bazı gençler sorumlu hissetmektedir. Bu durum okuldaki hocalarla beraber bir ilişki zinciri üzerinden ilerlemektedir.

“Okul ortamında her türlü pislik vardı. Sigara içiyorlardı, uyuşturucu içiyorlardı. Okuldaki çocuklara zarf atardım ben de bonzai var hap var diye. Kimin kullanıp kullanmadığını anlayıp hocalara bilgi verirdik. Çocuğu gözetlesinler diye. O okulda çok pislik var yani. Hala bağlantımız var hocalarla.” (Nazmi, 22 yaşında, lise terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Uyuşturucu, kavgalar ve diğer kriminal nitelikleri de içinde barındıran bütün özelliklerin başında eski yerleşim yerindeki gençlerin daha ön planda bir rolü olduğunu söyleyebiliriz. Uyuşturucu kullanımının ve satışının yoğun olduğu bu durumda (Yıldırım, 2008) (Tanaydın, 2017) (Bingöl, 2023) buna karşı çıkan engellemeye çalışanın da yine bu yerleşim yerindeki gençler olduğunu söylemekte fayda var. Damganın kendisinin yapıştığı bir mekânda damgayı silikleştirmek ortadan kaldırmak zordur. Fakat bu damga mekanla beraber oradaki öznelere de içinde barındırır. Bu karşılıklı da bir ilişkidir. Öznelerin pratikleriyle de mekân damgalanır.

En nihayetinde bu karşılıklılık mekânın hepsini kapsıyor olsa da mekandaki bütün özneleri kapsayarak düşünülmemelidir.

“Uyuşturucu çok yaygın ve mahalleden kişilerden alıyorsunuz. Onların ismini verirsiniz de çok kötü şeyler oluyor. Arkadaş ortamından dolayı cigara daha yaygın. Onun etkisi az sürüyor bide tabii gramına bağlı. Uyuşturucunun bu kadar yaygın olması tamamen arkadaş ortamına ve buradaki çevreye bağlı. Ailelerin hepsi haberdar ama hiçbir şey diyemiyorlar. Çocuklar da dinlemiyor genelde.” (Merve, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor)

“Arkadaş ortamın olur eğlenirsin gidersin. Bizim olduğumuz yerde 6 yaşında başlıyor sigara içmeler, küfür etmeler. Orada biriyle arkadaş olursan işin sonunda eroinci olabilirsin. Merve diye bir arkadaşım var mesela. Sigara istersin içinde illaki bir şey olur. Gençler arasında yaygın bir eğilim uyuşturucu.” (Muhammed Ali, 19 yaşında, lise mezunu, eski yerleşim yerinde yaşıyor)

Tahtakale gençlik yapısı içerisinde en çok duyduğum şeylerden biri de gençler arasında yaşanan kavga olaylarıdır. Görüşme yaptığım, oturup sohbet ettiğim gençler genel olarak bu civarda çok fazla kavga edildiğini, gençlerin bu kavgalarının artık ciddi boyutlara vardığını vurgulamışlardı.

“Biz çok kavga ettik burada. Kuzenimi dövdüler. Boş muhabbetten oluyor kavgalar. Kız, sevgili meseleleri. Ya da niye baktın kavgası. Kavgalar genelde ileride bir park var orada oluyor.” (Merve, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor)

Gençlerin kavga etme sebepleri ve pratikleri mahalle-site gençleri gibi bir ikilemden doğmuyor. Kavganın tarafları arasında böyle bir yön belirlemek mümkün değil. Mahalle içerisindeki gençler arasında da bazen bu olaylara rastlamak mümkün. Bir diğer mesele ise, farklı mahalle gençleriyle yaşanan zıt anlaşmazlıklar.

“Bir mahalle oldu mu o mahallenin sakinleri burası bizim mahallemiz orası sizin mahalleniz. O zaman biz düşmanız moduna giriyor. Şahintepe Tahtakale düşman, Bayramtepe ile de Şahintepe düşman.” (Muhammed Ali, 19 yaşında, lise mezunu, eski yerleşim yerinde yaşıyor)

Kavga edilen konunun sebepleri kişisel gibi görünse de gençlik alt kültürü içerisinde yer verebileceğimiz semt genci olma pratiği içerisinde düşünülmelidir. Çünkü semt genci olarak kavramsallaştıracığımız gençlik kesimi, kendileri gibi başka semt ve mahallelerde benzer gruplarla bir çatışma haline girebilmektedir. Bu huzursuz ortamın oluşmasına neden olan sebep her zaman somut olarak bilinmez. A mahallesinin çocukları B mahallesinin çocukları algısı oluşur ve sizin nerede yaşadığınız doğrudan bir düşmanlıkla ya da dostlukla karşılaşmanıza neden olabilir. Bunların yanı sıra en çok kavga edilen mekanlardan birinin Starbucks olduğunu sıklıkla duymama rağmen herhangi bir kavga olayına şahit olmadım. Bu gibi durumların yaşanmasına sebep olabilecek durumlarda yine başka dinamiklerle gençler bu kavgaların önüne geçmek istemektedirler. Gençler arasında daha sözü geçen, görece ortamın abisi olan kişiler bu gibi durumlarda öncü rolü üstlenmektedir.

Mahalle gençleri için uyuşturucu kullanımı ve gençler arası kavgalar belirli bir kriminal ortam yaratmış gibi durmaktadır. Kriminal nitelik her zaman bu durumlardan ortaya çıkmayabilir. Siyasi kimlik üzerinden oluşan bir kriminal atıf da mümkün olabilmektedir. Mekânın öznelere için olmasa da dışarıdan yapılan kodlama bir yeri marjinalleştiren nitelikleri de oluşturmaktadır (Yonucu, 2019).

Saha görüşmeleri sırasında Starbucks'ta çok sık gördüğüm bir gençle yaptığım sohbetler ve görüşmeler sırasında, Starbucks'ta gençlerden sorumlu olan kişinin görüştüğüm kişi olduğunu anladım. Gençler arasında çok sık yaşanan kavga ve çatışmalar saha görüşmeleri sırasında benden gizlenen ve bir nevi mahalle gençlerini "kötü göstermemeye" dayalı bir anlayışla üstü örtülüyordu. Fakat sahada çok sık vakit geçiriyor oluşum gençlerle ilişkilerimi geliştirmem bir güven zemini oluşturdu. "Onlardan biri olmak" diyebileceğimiz bir ilişkiyle artık daha rahat konuşmaya başladılar. Aramızda gizli saklı kalmamıştı diyebilirim. Bu durum sıklıkla sahada bulunduğum için hem karşılıklı aşinalık kazandırdı hem de yaptığımız sohbetlerin karşılıklı güven ilişkisine dayanması bir arkadaşlık temeline yaslanmasını sağladı.

4.1.9. Mahalle Gençliğine Genel Bir Bakış

Kısaca mahalle gençliği kendine has bir gençlik pratiği içerisinde yer almaktadır. Kimi zaman daha kriminal nitelikleriyle öne çıkan bu gençlik kimi zamanda yoğun güçlü arkadaşlık bağıyla ön plana çıkmaktadır. Mahalle genci olmak sadece mahallede vakit

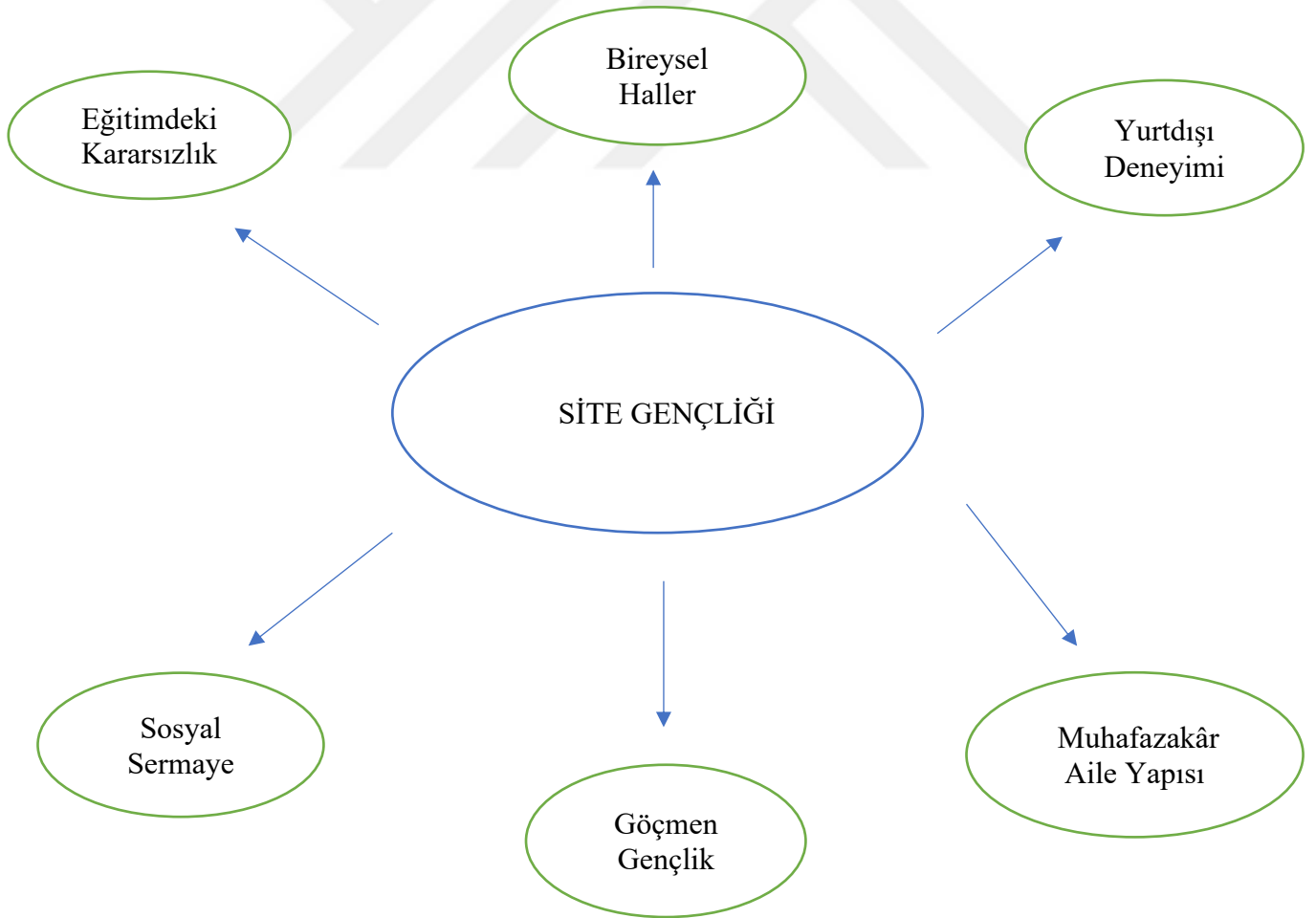
geçirmekten ileri gelmemektedir. Bu durum İstanbul'un kentleşme alanlarının genişlemesiyle beraber yeni sosyal alanların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Kentin çeperinde var olan yerleşim yerleri ilk kuruluş sürecine kıyasla tek başına ve kentin uzağında kalmış ve kentin diğer yerleşim yerlerinde izole alanlar değildir. Tahtakale Mahallesi de sitelerin yapımı dolayısıyla hem gençlerin kullanılabilir alanlara yaratmış hem de çeşitli istihdam olanakları sağlamıştır. Sitelerin bulunduğu bölgedeki sosyal alanlardan önce mahalle içerisinde köşe başlarında, boş arazilerde vakit geçiren gençler, artık hem sosyalleşebilecekleri kafeleri kullanabilme hem de kendileriyle aynı sınıfa mensup olmayan kişilerle ortak mekanları kullanabilir hale gelmiştir.

Bir diğer mesele ise gençlerin arkadaşlık ilişkileri özellikle aynı yerde yaşamaya devam etmeyi mümkün kıldığı için arkadaşlık ilişkilerini devam ettirmeyi mümkün hale getirmiştir. Üniversite eğitime devam etmeyen bu gençler liseyi bitirdikten sonra mahalle çevresinde işlerde çalışabilmektedir. Liseyi yarıda bırakan gençlerde yine aynı arkadaşlıklarını devam ettirmektedir. Mahalle arkadaşlığı bir toplumsal olguya işaret ederek, çocukluk döneminde başlayan arkadaşlığı lise dönemine kadar devam ettirme ve liseden sonra da aynı arkadaş grubuyla arkadaşlığını sürdürmelerini sağlamıştır. Bu durum için uzayan liselilik kavramsallaştırmasını uygun buluyorum. Çünkü lise arkadaşlığını devam ettirmeyi ve lise dönemine dair ritüellerin devamlılığını sağlamıştır. Gençler kalabalık gruplar halinde buluşmaya ve lise dönemine dair anılarından bahsederek zamanın ilerlemesine karşı gelmektedir.

4.2 Site Gençliği

Site gençliği kendi içerisinde tamamen homojen olmayan gençlerin aynı kapalı yerleşim yerinde yaşayan sosyal ve ekonomik sermaye noktasında belirli bir ortaklığa varmış olan gençlerden oluşmaktadır. Site, mekânsal bir aidiyet yeri olmasa da bu sitelerde yaşayan gençler için Tahtakaleli olmama vurgusu ön plana çıkmaktadır. Sitelerin bulunduğu bölge “Ispartakule” isminin bir semt olarak bilinmesi gençler için “Ispartakule’de yaşıyorum” sözlerini daha dile getirilmiş bir noktaya taşımıştır. Bu bölümde bahsedilen mekânsal yerleşim yerinin bulunduğu gençlere dair bir anlatım sunulacaktır. Aşağıdaki şablon Site gençlerinin ön plana çıkan niteliksel özelliklerini göstermektedir.

Şablon 2: Site Gençliği Şablonu

4.2.1. Siteye Dair

Mekanla kurulan ilişki, sosyal yaşam, sınıfsal nitelik gibi kişilerin hayatında belirli bir etki alanına sahiptir. Öte yandan mekanla kurulan bağın işlevinin bir anlamı olup olmadığı üzerine düşünmeye başladığım noktada sitede yaşayan gençlerin kendi yaşam alanı olarak görülen bu site çevresini de nasıl değerlendirdikleri açısından önemlidir. Çünkü kent ve mekân ilişkisi git gide konformist bir arayışla yeniden düzenlenmekte olup bu sebeple güvenli alanlar neoliberal kent anlayışının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Kurtuluş, 2016). Konformist yaşamın ilk aşamaları benzer sınıftan insanlarla kentin olumsuz koşullarından arınmaya hizmet etmekteydi. Bu tür yerleşimlerde fiziki mekân değer atfedilen bir yerde değildir.

“Ispartakule’yi seviyorum. Zaten çok işlek bir yer. İnsan olarak da kötü olduğunu düşünmüyorum. Herkes çok kendi halinde, kimsenin kimseye karışma durumu da yok. Bilmiyorum rahat hissettiriyor”. (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor).

Çeşitli sebeplerle bu bölgeye yerleşen gençler için yaşadıkları yer üzerine düşünme eğilimi pek yaygınlık göstermemekle beraber çok uzun yıllardır bu sitelerde yaşam da söz konusu değildir. Sitelerin geçmişi 15 yıllık bir tarihe dayandığından yerleşimler farklı zamanlarda ve çeşitli sebeplerle gerçekleşmiştir.

“Evi beğendiler. Bahçeşehir’le ilgimiz özellikle yoktu. O zamanlar buraya gidelim buraya burada oturalım değildi. Biz buraya taşınmak istediğimizde burası daha yoktu topraktan aldık biz orayı. Evet çok önce aldık iki sene bitmesini bekledik. Burası bittiğinde buraya geldik. Evi beğendikleri için buradayız yani. Öyle.” (Yeliz, 25 yaşında, lise terk, Ispartakule’de yaşıyor).

Gençlerle siteye yerleşme öyküsü üzerine yaptığım görüşmelerde ön plana çıkan birkaç yerleşim örüntüsü olduğunu anlamış oldum. Bunlardan ilki bu bölgenin depreme dayanıklı olduğu düşüncesinden kaynaklı olarak daha önce farklı sitede yaşayan kişilerin bu sitelerin bulunduğu bölgeye yerleşmeleri, ikinci olarak da doğrudan hemşerilik ilişkisi diyemeyeceğim ama tanışıklık ilişkisine dayanarak bu sitelere yerleşimde etkili olan bir sosyal ağ durumu söz konusudur. Bir diğer mesele

ise ekonomik sermayesi yükselen aileler apartman yaşamından site yaşamına geçiş yapmışlar.

4.2.2. Site Arkadaşlığı

Arkadaşlık ilişkisinin kurulmasında etkili olan durumlardan biri ortaklıklar kurulmasıdır. Bu ortaklıklar kimi zaman aynı mekânı kullanırken gerçekleşebilir. Aynı eğitim kurumunda öğrenci olmak, aynı spor salonunu gitmek gibi düzenli bir karşılaşma ilişkisi kurulmasında ve tanışıklık ilişkisi oluşmasına sebep olabilir. Site gençlerinin kurdukları arkadaşlık ilişkisi aynı sitede oturmakla doğrudan ilişkili değildir. Bölgede bulunan özel eğitim kurumları bu sitede yaşayan gençlerin eğitimine devam ettiği kurumlardır. Aynı sitede yaşayan gençler aynı okula gittiği için tanışabilme imkânı bulabilmektedir. Bu nedenle arkadaşlık ilişkileri ortak farklı mekânda bulunma halinden ortaya çıkmıştır. Diğer etkenlerden biri de sitede bulunan spor salonu, yüzme havuzları ve site içi kamusal alanlarda gerçekleşmektedir. Bu durumda daha az karşılaşma durumu söz konusudur. Çünkü aynı gün ve saatte bu alanları kullanma aynı kişilerle karşılaşma ihtimalini düşürmektedir. Gençler bunu bir tanışıklık ve aşinalık hali olarak görmektedir. Genellikle okul ortamında tanıştıkları arkadaşları bölgedeki sitelerde yaşadığından bu durum site arkadaşlığının yanı sıra bir okul arkadaşlığına dönüşmektedir.

4.2.3. Beğeniler ve İlgiler

Görüşme yaptığım gençler arasından sadece Nisa, Güzel Sanatlar Fakültesi'ne hazırlanıyordu. Diğer gençlerin beyaz yaka bir işte profesyonelleşmek istemesinin yanı sıra, sanatsal bir alanın içinde olmak istiyordu. Farklı birçok hobisi olmasına rağmen resim yapmayı daha fazla önemsemiş ve bu isteği güzel sanatlar lisesini kazandıktan sonra başlamış. Şimdilerde İstanbul'da bir üniversitede Çizgi Film ve Animasyon Bölümü'nde eğitim görmektedir.

“İleride de hayatıma animasyoncu olarak devam etmek istiyorum. Aslında pek bir şey yok. Resim yapıyorum sporla ilgileniyorum. Yüzüyorum tenis oynuyorum arkadaşlarımızla boş vakitlerimizde zaman geçiriyoruz. Farklı

aktiviteler yapıyoruz. Daha çok yalnız takılmayı seviyorum. (Nisa, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Ekonomik sermaye ve kültürel sermaye arasında doğru orantılı bir ilişki olduğunu söylemek mümkün olmasa da site gençliği için kültürel sermayenin yüksek olduğunu görmekteyiz. Gençlerin birçoğu hem hobi olarak gördükleri pratikleri hem yabancı dil bilme ve yurtdışı deneyimlerine sahip olma, farklı ülkelerin kültürlerine dair bilgi sahibi olma, bunların dışında müzik kültüründe de Batı müziğine dair dinleme pratiklerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir.

“Yabancı pop seviyorum. Aslında kulağıma ne hoş gelirse yabancı yerli fark etmiyor. Ama klasik müzik çok severim. Özellikle enstrüman dinliyorum. Mesela keman, çello ve piyano gibi.” (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Havin’in dinleme pratiği çok çeşitli müzik tarzlarını kapsıyor olsa da net olarak karşı çıktığı bir müzik tarzı var. Özellikle son yıllarda Türkçe rap müziğinin hızla yükselişi ve çeşitlenmesi dikkate değer bir müzik kitlesinin oluşmasını sağlamaktadır. Fakat bu müzik tarzının içinde argo, cinsellik ve şiddet söylemleri olması bir alt sınıf müzik tarzı olarak değerlendirilmektedir.

“Daha çok yabancı şarkılar dinliyorum. Lara Del Rey dinliyorum, Taylor Swift, Ariana Grande, Eminem, Yüzyüzeyken Konuşuruz, Mardigal, Şebnem Ferah vs. Kulağıma güzel gelen her şeyi dinliyorum ama yeni Türkçe rapı pek sevmiyorum ve fazla desteklemiyorum. Şarkıların sözleri çok saçma. Mesela Uzi, Çakal bunlar. Sözleri o kadar saçma ve gereksiz ki. Tamam müziği güzel olabilir ama çok çok kötü bana göre. Anlamsız geliyor ve kadınları aşağılayıcı sözler ve cümleler içeriyor. Ergenleri kötü yola yönlendirecek sözler.” (Havin, 17 yaşında, lise üçüncü sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Beğenilerin oluşumu sosyal statüyle beraber oluşan nitelikleri içerisinde barındırmaktadır. Ekonomik sermayesi yüksek gençlerin beğenileri orta üst sınıf pratiği olarak nitelendirilebilecek ölçüde olup evrensel müzik ve sinema yönelimlerinde ortaya çıkmaktadır. Gençlerin ekonomik imkanları site içerisinde spor faaliyetlerinde bulunmasına imkan sağladığı için gençlerin herhangi bir spor

faaliyetini daha önce deneyimlemiş olması ya da bunun bir hobiye dönüşmüş olması şaşırtıcı bir durum değildir.

4.2.4) Boş Zaman Etkinlikleri

Gençlerin site çevresinde zaman geçirebilecekleri çeşitli mekanlar bulunmasına rağmen bu mekanlar dışında İstanbul'un farklı ilçelerine gitme pratiği de hakimdir. Özellikle Nişantaşı ve Beşiktaş en sık gidilen yerlerden. Nişantaşı alışveriş yapmak ya da farklı kafeleri deneyimlemek adına tercih edilirken, Beşiktaş hem sahil kullanımı hem de çeşitli etkinliklere katılmayla beraber ön plana çıkmaktadır.

“Gezilecek yerlere gidiyorum. Beşiktaş, Nişantaşı gibi yerlere gidiyorum. Ya yemek yiyorum ya da güzel bir yer bulup kahve içiyorum.” (Havin, 17 yaşında, lise üçüncü sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

“Gidip çizim yaptığım yerler var ama benim için pek fark etmiyor. Beşiktaş’a giderim hatta Beşiktaş’ta çizim kursuna gidiyorum. Kursta da resim çiziyorum onun dışında kafelere gidiyorum. Birkaç eskiz atıyorum karalama yapıyorum.” (Nisa, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor)

Bir diğer görüşmecimiz sitede yaşayan ve ekonomik sermayesi yüksek bir genç. Kendisine ait arabası olması diğer ilçelere gitmesini kolaylaştırmış. Ayrıca arkadaş çevresinin de gittiği yerler olan; Maslak, Bebek civarında olması bu görüşmecimizin vakit geçirdiği alanları da etkilemiş. Bu etkinin tek sebebi elbette arkadaş çevresi değil. Bununla beraber oluşan ekonomik sermayeye sahip olmak da gereklidir.

Güvenlikli siteler çeşitli sosyal donatılar içermektedir. Bu sosyal donatılar hem site içerisinde bir yaşam ve aktivite hayatı sunabilir hem de benzer sınıftan insanların ortak mekânsal kullanımlarını “ev” olarak görülen alanı bir sosyal alana çevirebilir. Sitede yaşayan gençler bu sosyal alanları daha küçük yaşlarda daha sık kullandığını ifade ederken şimdilerde arkadaşlarıyla dışarıda kafelerde görüşerek sosyalleştiklerini ifade ediyorlar.

Sitede pek vakit geçirmiyorum. “Sitedeki olanakları önceden kullanıyordum yapıyordum. Ama şimdi öyle bir şeye halim kalmıyor ki. İşten dolayı. Ben sosyalliği çok seviyorum. Tek başıma bir şeyler yapmak bana zevk vermez yani. Tek başıma Starbucks’ta oturayım falan pek bir manası yok yani.

Arkadaşlarımı ararım gelin buraya beraber oturalım diye. Yalnızlığı sevmem. Yalnız tek başıma bir aktivite yapayım asla istemem.” (Yeliz, 25 yaşında, lise terk, Ispartakule’de yaşıyor.)

4.2.5. İstihdam ve Çalışma Alanları

Sitelerde yaşayanlar “muhafazakâr kesim” olarak değerlendirilebilecek kişilerden oluşmaktadır. Hem kişilerin de site bölgesinin daha muhafazakâr olduğuna dair görüşleri hem de muhafazakarlığa dair kodlamaların bu bölgede çok net bir şekilde hissediliyor oluşu site bölgesine dair böyle bir bakış geliştirmemi sağlamış oldu (Tükel Parker, 2020). Bu sitelerden yaşayan kişiler daha çok muhafazakâr kanattan olan ailelerdir. Bu sitelerde yaşayan genç görüşmecimiz Yeliz de muhafazakâr modayla ilgilenmekle beraber bu alanda Arap kökenli ülkeleri sık sık ziyaret edip oradaki giyim tarzlarından etkilenererek kendisi de bu alanda muhafazakâr bir moda üreticisi olmuştur.

“Önce Arabistan’a gittim Dubai’ye gittim Kuveyt’e gittim. Arabistan’da umreye gittim. Sırada inşallah Paris İtalya falan olacakta. İtalya’ya gidip oradaki moda kafasını yakalamak istiyorum. Benim alanımla çok ilgili değil ama ben modayı çok seviyorum. Prada, Louis Vuitton, Fendi, Salvatore, Loro Piana markaları çok seviyorum.” (Yeliz, 25 yaşında, lise terk, Ispartakule’de yaşıyor.)

Gençler ailelerinin onlara sağladığı işlerde ilk deneyimlerini edindikten sonra bir nedenle kendi tercih ettiği işlere yönelebilmektedir. Fakat burada işin anlamı sadece hayatı idame ettirecek bir gelir edinme planı değil. Aynı zamanda bir işin yöneteni olmak, işle beraber sembolik sermayenin de büyümesini gençler talep etmektedir.

“Tekstilden başladığım için daha çok o tür işlere başvuruyorum. Starbucks tarzı da olabilir. Kafe ve restoranlardan birazcık kaçınıyorum. Aslında garsonluk pek bana göre değil. Yükselbildiğim bir işte çalışmak isterim. Mesela LC Waikiki’de başlayıp Beymen’e çıkabilecek bir profil çizebilirim kendime ama garsonlukta yükselmezsin. Para kazanmaktan çok yükselbilmek ve kendimi geliştirebilme hedefindeyim. Kendime ne kadar çok şey katabilirim o kadar iyi diye düşünüyorum ve zamanı boş geçirmek istemiyorum. Küçüklüğümünden beri kendimi çok geliştirdim. Bunu ailemin

başarısından çok kendi başarım olarak görüyorum.” (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

“Çalışmamın sebebi kendi paramı erkenden kazanmak istiyorum. Maddi bir sıkıntı olduğundan değil, kendi başıma yapmak istediğim için. Hem de uygulama insanı olduğum için çok atılanım. Bir şeyi senelerce okumak pek bana göre değil. Ben sevdiğim işi yaptığım da doğru orantılı olarak çok da para kazanabileceğimi düşünüyorum.” (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

İş olarak görülen meslek alanlarından karşılıklar sembolik sermayeyi (Bourdieu, 2015) beslemesi beklentisidir. Gençler için bir işte çalışmak sadece bir iş olarak değil aynı zamanda o işte pozisyon yükseltmek, bir işte başarılı olma arzusunun yatmasıdır. Çoğunlukla birden fazla hobi olarak görülen pratiklere sahip olsalar da gençler bu pratiklerin bir iş alanı olduğunu düşünmüyorlar. Hobilerde profesyonelleşme tutkusu pek olmamakla beraber günlük rutin içinde hala devam ettirilmektedir.

“Konservatuar önceden düşünüyordum fakat bunları ben hobi olarak yapmayı isterim. Yemek yapmayı da çok seviyorum. İkinci üniversite olarak aşçılık okuyorum. Bunu aslında bir restoranda şef olmak için değil de maddi imkânım olduğunda ileride kendi kafemi açmak ve orayı yönetmek isterim. Asıl mesleğimin farklı, hobilerimin farklı olmasını istiyorum.” (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Site gençliği erken yaşlarda emek sürecine dahil olma deneyimi yaşamasa da ailelerinin yaptıkları işlerde zaman zaman bulunmaktadır. Örneğin Nisa’nın ailesinin site içerisinde çay bahçesi bulunduğundan Nisa’da yaz aylarında bu çay bahçesinde babasına yardım ettiğinden bahsediyor. Fakat bu durumun sebebi bir ihtiyaç doğrultusunda olmadığından enformel işlerde çalışıldığı bilgisiyle örtüşmemekte. Melike ise babasının tekstil fabrikasında “beyaz yaka” meslek grubundan kişilerin yanında iş öğrendiğini ve bunu bir deneyim edinmek olarak görmekte. Bir diğer görüşmeci olan Havin ise annesinin güzellik merkezinde vakit geçirdiğini fakat geçirilen zamanda kendi kişisel bakımını yaptırdığından bahsediyor. En nihayetinde bu gençler çeşitli meslek gruplarıyla erken yaşlarda karşılaşılıyor. Yine de bu ailelerinin

ekonomik sermayesini yüksek oluşu ve aile işine dair kimi zaman öğrenme kimi zaman ise orada çeşitli vakit geçirme olanağı sunmaktadır.

4.2.6. Üniversite Eğitimi ve Gelecek Beklentisi

Ekonomik sermayesi bugünün koşullarında orta sınıf yaşam pratiklerini sağlayan bir boyutta olan gençler ekonomik desteklerini çoğunlukla aileleri aracılığıyla karşılamaktadır. Sitedeki gençler genellikle üniversite eğitime devam eden gençlerden oluşmaktadır. Mahalle gençliğinden ayrılan en önemli özellik bu gençler Türkiye’de yaşamının bir gelecek kaygısı yarattığını düşünse de eğitim hayatlarına devam etmeyi önemli bulmaktadırlar. Öte yandan bu gençler için üniversiteye gitmek bir iş ve gelecek beklentisi taşımasa da geldikleri kültürel sermaye pratikleri içerisinde yükseköğretim eğitimi almak önemli bir mesele olarak görünmektedir.

“Küçüklüğümünden beri iç mimarlık okumak istiyorum ama pek okulla aram iyi olamadı. Okumaktan çok uygulama insanıyım. Ezber insanı değilim. Hukuk gibi bir bölüm de bana uygun değildi. En azından bir şeyler tasarlamak, çizmek hoşuma gittiği için resim yapmayı da çok seviyorum. Bu yüzden iç mimarlık okumak istedim. 2 yıllık bir bölüm olunca da iç mekân tasarımı oldu aslında. Oradan da iç mimarlığa geçmeyi düşünüyorum tabii ki de.” (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

“Bazı arkadaşlarım üniversiteye gidiyor. Çünkü diplomasız bir yere giremeyeceklerini düşünüyorlar. Bazı arkadaşlarım ise zaten diplomayı alsam da ne değişecek gibi bakıyor. Ben de ikisinin arasında kaldım.” (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Gelecek kaygısı, farklı sınıflardan gelen gençler için ortak bir duygu durumudur. Fakat bu durumun temelinde yoğun bir belirsizlik hâkim. Bu belirsizlik hali son dönem Türkiye’inde ciddi düzeyde artmıştır. Özellikle üniversite işsizliği meselesi gençler açısından hem üniversite okumanın bir meslek edinme tercihi olmasından uzaklaştırıyor hem de var olan kaygının artmasına sebep oluyor (Erdoğan, 2021). Orta sınıf ailelerinden gelen gençler, üniversiteden sonra iş bulabilme kaygısını taşısa da artık üniversite bir kültür sahası, zorunlu eğitimin bir parçası olarak görülüyor. Sosyal

sermaye kodlarına uygun olarak üniversiteler birer hobi alanı haline gelmeye açık yerler olmaya başlayabilir.

“Gelecek kaygısı evet hissediyorum. Ya yapamazsak, ileride ne olacak onu bilmiyorum. Öyle şeyler yani. Herkes de olduğu gibi bende de var yani.” (Emir, 19 yaşında, üniversite sınavına hazırlanıyor, Ispartakule’de yaşıyor.)

“Gelecek kaygısını ortalamadan daha az hissediyorum. Ama tabii ki de var. Ben daha çok bardağın dolu tarafından bakan biri olduğum için pozitifim biraz. Başarılı olabileceğimi ve bir yerlere gelebileceğimi düşünüyorum. O yüzden yurtdışına gitmeyi düşünmüyorum. Tabii asla gitmem demek değil ama zorunda kalırsam giderim tabii. Ekonomik ya da ülke daha da kozmopolitleşirse ülke ve kendi kültürümüzden daha da uzaklaşırsak, Arap kültürüne kayarsak ben de gitmek zorunda kalabilirim.” (Koray, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Sitede yaşayan gençlerin ekonomik olarak geldikleri sınıf ne olursa olsun gelecek kaygısı yaşadıkları çok görünür haldedir. Fakat bu durumda çeşitli alternatifler üretmeye meyilli bir tutumları vardır. Birçok genç eğer Türkiye’de uygun koşullar oluşmazsa yurtdışına gidebileceğini ifade ediyor. Bu gençler üniversite eğitime devam eden ve yabancı dil bilen gençlerden oluşmaktadır. Bu durum ailelerinin ekonomik olarak daha elverişli imkanlara sahip olmasının yanı sıra görece orta sınıf pratiğidir. Orta sınıf mensubu olan ve kültürel sermayesi yüksek olan ailelere sahip gençlerin üniversiteye devam etme isteği daha yaygın bir eğilimdir. Üniversite eğitimi bir orta sınıf pratiğini içinde barındırmaktadır. Gençler üniversite eğitimini tamamladıktan sonra aldıkları eğitimle ilişkili bir meslek edinme, istihdam sürecine dahil edilme gibi beklentileri olmasa da yükseköğretim bir kültürel kod içermektedir.

Yabancı dil öğrenimi site gençliği için eğitim hayatının erken yaşlarında başlamaktadır. Özellikle lise eğitiminde kolej veya özel okullarda eğitim gören bu gençler, yabancı dil konusunda kendilerini geliştirmiştir. Bu yüzden üniversite sonrasında bekledikleri hayat koşullarını sağlayabilecekleri bir durum oluşmadığında yurtdışına gidebilecekleri imkanları yaratma konusunda dil biliyor olmalarının çeşitli avantajları vardır. Fakat bu gençlerin de kaygıları Türkiye’deki diğer gençlik gruplarından farksız değil.

“Geleceğe dair çok fazla kaygım var. Ben yine şanslıyım ve şanslı bir ailede olduğumu düşünüyorum. Benim kadar şanslı olmayan arkadaşlarım da var. Türkiye’de üniversite okumak için maddi durumunun da iyi olması lazım sadece başarılı olmak yetmiyor. Üniversite öğrencisi çıkıp gezmek de ister. Türkiye’de genç olmak, öğrenci olmak çok zor bence.” (Havin, 17 yaşında, lise üçüncü sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

“Kendime fakir hissediyorum Türkiye’de. Kendime de bir gelecek görmüyorum.” (Nisa, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Ekonomik sermayesi yüksek olan ailede doğmak, kişinin hayatla ve gelecekle kurduğu ilişkiyi etkilemektedir. Ekonomik refah seviyesi görece daha iyi olan bir aile yapısı ülkenin genel durumunun olumsuz biçimleri karşısında avantajlı olma halini de göstermektedir. Gençlerin Türkiye’nin ekonomisinin kötü olduğuna dair yargıları olmasına rağmen kendilerini genel atmosferde konumlandıkları yer aile açısından “şanslı olmak” olarak kurulmaktadır. Bu tür bir kıyaslama yapmak site gençleri için olağan bir durumdur. Çünkü site gençliği kapalı bir yerleşim yerinde yaşayan ve özel okullarda okuyan gençlerden oluşsa da mahalle gençleriyle karşılaşmalarını ve onlara dair çeşitli yargılara varabilecekleri bir ortama sahip olmalarından ileri gelmektedir.

Gelecek kaygıları gençlerin yurtdışına gitme düşüncesini alternatif bir yol olarak görmelerini sağlamışken özellikle yaşam için en uygun imkanların Avrupa’da olduğunu da göstermiştir. Site gençleri yurtdışı deneyimlerini erken yaşlarda edinmişlerdir. Özel lise veya kolejde okuyan bu gençlerin lise eğitimine devam ederken öğrenci değişim programıyla Avrupa’ya gittiklerini söyleyebiliriz. Bu gençlerden Havin deneyimini şu şekilde anlatmaktadır.

“1 ay önce Almanya’ya gittim. Frankfurt’a gittim ve çok güzeldi. Ama Türkiye dışında başka bir yerde yaşamayacağıma karar verdim. Gezme olarak, insan olarak çok güzeldi ve insanlar çok huzurlu burada. Ama burada doğup büyüdüğüm için yuva gibi geliyor.” (Havin, 17 yaşında, lise üçüncü sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor).

“İmkânım olursa yurtdışına çıkmak istiyorum ama yaşamak istemem. Buraya çok alıştım bildiğim bir yer ve kültür var. Ama tabii yurtdışında da bir süre

kalmak isterim.” (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor).

Yaşamın daha iyi koşullarda yaşanılabilceği vurgusu yapan gençler farklı ülkelerde kısa süreli yaşam deneyimlerine sahip olmuşlardır. Bu deneyimler gençler açısından olumlu değerlendirilse de farklı ülkede yaşamak ideal bir durum ve talep edilen koşulları oluşturmuş gibi görünmemektedir.

“Yurtdışında yaşama gibi bir idealim yok. Orada gideyim daha iyi şartlarda yaşayayım daha iyi şartlara geleyim diye bir şey yok. Sen daha iyi şartlarda olursan nerede olursan ol daha iyi şartlarda olursun. Bunun ülkeyle hiçbir alakası yok. İnsanların çoğu Türkiye bu halde Türkiye şu hâlde Türkiye’den kaçalım öyle bir şey yok. Bu kişiler Türkiye’nin ve Türk olmanın kavramına benimseyememiş insanlar. Daha Avrupai düşünen oraya özenen oraya meyilli olanlar bu şekilde düşünür. Benim öyle bir meyilim öyle bir beklentim de yok. Bir yere yerleşeyim orada daha iyi kazanç elde edeyim diye bir şey değil. Benim kazancım çok iyi yaşıma göre. Bunu kişi kendinden biliyor yapamadığı için imkân yok diyor. Ama Türkiye’de çok fazla imkân var. İnsanların çoğu yurtdışına çıkmadığı için global arkadaşlıkları da olmadığı için bilmiyorlar.” (Yeliz, 25 yaşında, lise terk, Ispartakule’de yaşıyor.)

Gençlerin yurtdışına gitme eğilimi Türkiye’de son yıllarda gündeme gelen bir meseledir. Bu durumun temelinde ekonomik kaygılar bulunuyor gibi görünmekle beraber umutsuzluğun da yoğun olarak hissedilmesi etkili olabilmektedir. Siyasi iktidarın bu konuda sorumlu tutulması Yeliz açısından karşıt bir düşüncede gibi görünmektedir. Çünkü kendisini siyasi bir kimlikle de ifade eden Yeliz iktidar partisinin sorumlu tutulmasına karşı olarak dünyada genel yaşana bir durum olduğunu vurgulamaktadır.

Koray ise daha önce Danimarka’da bulunmuş ve 3 ay kadar orada yaşamış. Bunun dışında görmek istediği yerler şimdiden çok planlı ve net şekilde ifade etmesini sağlıyor.

Görmek istediğim yerler var. Mesela Amerika, Küba gibi. Farklı iki zıt kutuplar o yüzden merak ediyorum.” (Koray, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor)

4.2.7. Uyuşturucu Kullanımı

Eski yerleşim yerinde yaygın görölen uyuşturucu kullanımının sitedeki gençlerin de kullandığına dair duyumlar olmakla beraber bununla ilgili doğrudan bir veri elimizde yok.

“Zenciler falan var. İyi çocuklar. Öyle karşılaştığımız zaman sohbet muhabbet ediyoruz. Arapların çoğu okuyor, üniversiteye gidiyorlar. Sitede görüyorum voleybol oynuyorlar havuza gidiyorlar. Onlar da kötü yola düştü. Zencileri de (uyuşturucuya) başlatmışlar burada.” (Ömer, 19 yaşında, lise mezunu, Ispartakule’de yaşıyor.)

Site gençleri özellikle bölgede uyuşturucunun çok yaygın olduğunu ve bu durumdan rahatsızlıklarını dile getirme arayışında bir tutum sergilemekteydi. Bunun yanı sıra sitede yaşayan kişilerin de uyuşturucu kullandığına dair çeşitli söylemler vardı. Fakat bununla ilgili Ömer dışında herhangi bir görüşmeci bilgi sahibi değildi.

“Geliyorlar mesele görüşürüz diyor avucunun içinde veriyor. Bekçi geliyor mesela, adamlar şuradan atlayıp kaçıyor. Gece saatlerinde silah mı patlatmıyorlar. Güzel diye buraya da geldik ama buranın da mahalleden bir farkı kalmadı. Her yerde var böyle şeyler. Site sakinleri bile içiyor. Otoparka bir giriyorlar leş gibi uyuşturucu kokuyor. Mahalleye git aynı koku sitede var.” (Emir, 19 yaşında, üniversite sınavına hazırlanıyor, Ispartakule’de yaşıyor.)

4.3. Göçmen Gençlik

Tahtakale Mahallesi hem site bölgesi hem de mahalle kısmı Ortadoğulu göçmenlerin yoğunlukla yaşadığı yerlerden biridir. Görece daha iyi ekonomiye sahip göçmenler sitede yaşamakta olup site bölgesinde de hangi sitelerde yaşayabileceklerine dair yaptırımlar söz konusudur. Site bölgesinde muhafazakâr İslam çevresinden olan Türkiyeli kişiler özellikle Bizimevler adında ve şu anda Bizimevler 7-8-9-10 olarak yapım aşamasında olan çok büyük bir alana sahip olan bu sitelerde yaşamaktadırlar. Ortadoğulu göçmenlerin de özellikle Bizimevler 6 sitesinde yoğunlaştığını söyleyebiliriz. Buna karşın Olimpos, Patara, İstanbul Konutları, Efes gibi diğer

sitelerde bu göçmenler ya daha az nüfusa sahipler ya da hiç buralarda ikamet etmiyorlar. Bunun sebebi sitede yaşayanlar ve site yönetimleri tarafından koyulan bir kuralla ilişkilidir.

“Bizim sitede Araplara ev vermek yasak. Ev tutmaları yasak Arap kabul etmiyorlar. Ama Bizim Evler 6 sitesinde çok var. Oraya gittiğinde Arabistan’da mıyım diye düşünüyorsun. Kendi ülkelerinde rahat edemedikleri için orada rahatça yaşayamadıkları için bizim ülkeye geldiklerini düşünüyorum. Paraları var tabii ki de istediği her yere gidebilirler. Türkiye daha yakın olduğu için ve Türkiye’de daha rahat ettikleri için burayı tercih ediyorlar. Açıkçası burada onların rahat bir şekilde kahve alabildikleri için bir başkasının alamaması koyuyor insana. Onlar burada çok rahat bir şekilde yaşarken bizim Türk toplumumuzun maddi açıdan daha zorlandığı bir durum var. Onlar sayesinde de Türkiye’nin ekonomisi birazcık düzeliyor. Taksim’e git mesela taksimde hep Arapça yazılar yazar neden mesela? En çok onlar alışveriş yapıyor, en çok onlar tüketiyor, en çok onlar pahalı mücevherler takılar olabiliyor. Oradaki esnafların da o şekilde para kazanması lazım.” (Nisa, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Gençler arasında göçmenlerle kurulan ilişki farklılaşmaktadır. Muhafazakâr ailelerden gelen gençler, Ortadoğulu göçmen gruplarına dair daha kucaklayıcı ve benimseyici bir rol üstlenmektedir. Bunun aksine ise göçmenlere dair kültürel bir dışlama tutumunda bulunan gençlerde göçmenlerin kalıcılığından ve kültürel olarak alt bir kültüre sahip olmasından rahatsızlık duymakta olduğunu belirtmektedir.

“Burada çok fazla Arap var. Özellikle bizim siteden. Bizim evler 6 yani. Çok fazla var biz buraya taşındık. Benim iki yıl Türk arkadaşım olmadı. Hiç. Dışlanıyorlar çoğu zaman Dışlanıyorlar. Benim en nefret ettiğim şeydir dışlamak ırkçılık. Asla asla yani. Burada çoğu arkadaşım da görüyorum. Bıttık her yer Arap diyorlar. Onlar sana diyor mu bıttık her yer Türk. Burası sadece Türkiye’ye ait bir yer değil ki ama. Dünyanın her yerinde var bu. Dünyanın her yerinde, farklı milletten farklı 40’tan farklı ülkeden insanlar yaşıyor. Sadece biz bunu bir türlü benimseyemiyoruz. Ülkemizde böyle şeyler yok. Olduysa da İstanbul’da yok sınıra yakın yerlerde mülteci olan insanlar var. Şimdi artık yerleşim olduğu için insanlar artık burada bir hak kazandığı

için niye? Çünkü şey alıyorlar vatandaşlık alıyorlar. Vatandaşlık aldıkları için sen o adama diyemezsin sen artık Arap'sın diye. O artık Türk oluyor. Benim çoğu arkadaşımın vatandaşlığı var. Burası da artık onların vatani oluyor. Arapların çoğu buraya önceden gelmiş. Uzun yıllardır yaşamış artık burada kültürü benimsemiş insanlar. O şekilde yani benim onlarla hiçbir zaman bir iletişim bozukluğum bir dışlanma hiçbir zaman olmaz. Aksine onlar bana kucak açtı ben onlara kucak açtım. Sadece savaş değil ki çoğu savaştan bile gelmiyor. Türkiye'yi çok seviyorlar. Neden sevmesinler ki.. Türkiye sevilmeyecek bir ülke değil ki. Türkiye'nin taşı toprağı altın diyorlar. Benim yabancı arkadaşlarım böyle söylüyor. Hem ekonomi olarak onlara göre biraz daha uygun bir ülke oluyor. Hem yerleşim olarak hem Müslüman bir ülke. Çok seviyorlar yani. Çoğu hala okuyor bir arkadaşım genetik mühendisliği bir arkadaşım mimarlık okuyor bir diğeri başka bir şey. Çok okuyor yani. ” (Yeliz, 25 yaşında, lise terk, Ispartakule’de yaşıyor

Ortadoğulu göçmenlerin nüfus olarak fazla olmasının yanı sıra sitelerde Afrikalı siyah göçmenlerde yaşamaktadır. Göçmen gençler bu bölgede daha izole olmuş gençlerdir. Kendi etnik gruplarından kişilerle daha sık ilişkilene içinde olsalar da yereldeki kişilerle de arkadaşlık ettikleri görülmektedir. Özellikle üst sınıf mensubu göçmen gençlerin yükseköğretime devam ettiğini söyleyebiliriz.

Emir ise göçmen gruplarıyla kurduğu ilişkiyi Türkiye’de sıklıkla karşılaşılan dışlama pratiklerinin gerekçeleri üzerinden değerlendirerek çevresindeki örnekleri de bize göstermiş oluyor. Aynı zamanda Emir’in yaşadığı sitenin niteliğini de görmekteyiz. Anlatıya göre çok ciddi oranda farklı ülkelerden gelen göçmenler aynı sitede yoğunlaşmış gözükmektedir. Bu durumun ilk sebeplerinden biri tampon mekanizmanın kurulmuş olması ikinci olarak da sitelerin bulunduğu bölgede göçmenlere ev kiralanması veya satılması en kolay siteyi tercih etmeleri bir güvenli alan da yaratmış olabilir.

“Benim Arap arkadaşım da var, Suriyeli arkadaşım da var. Çocuk bizim gibi. Suriye deyince milletin aklına pis, yoldan geçen gibi bir şey geliyor. Öyle değil ama. Arap arkadaşlarımın bazıları iyi bazıları kötü. Bu Türkler için de geçerli. Suriye’de savaş çıkmış herkes canıyla mücadele ediyor ölmek için. Kaçacaklar tabii. Türkiye’de olsa biz de savaşıyoruz da biz de kaçacağız. Hiç

başımıza gelmemiş ve biz bilmiyoruz. Biraz hor davranıyoruz. Suriyelileri sevmiyorlar. Bize şunu yapıyorlar, bize tecavüz ediyorlar vs diye. Doğru yapan da var. Suriyeli de yapıyor Türk de yapıyor. Benim çevrem de ben de yalan yok seviyoruz. İyiler, efendiler. Ama bazıları da var sevmiyor. Yeri geliyor bizim de sevmediğimiz şeyleri oluyor. Ama çoğunlukla seviyoruz. Bizim sitede 1250 daire var ve 800 tanesi Arap. Yemen, Mısır, Kuveyt, Rus vs. Her memleketten var. Sitedekiler de alıştı artık. Kavga dövüş yok. Bazen geçen senelerde Arap ve Türk gençler arasında kavga oluyordu anlaşıyorlardı. Maç oynuyorlardı anlaşıyorlardı. Bizim site “Müslüman bir site” diye geçiyor. Burada ne dükkânı açacaksanız ona göre ruhsat veriliyor. Buranın da çoğu Arap zaten öyle alkol falan içmezler. Ondan burada alkollü mekân tutmaz.” (Emir, 19 yaşında, üniversite sınavına hazırlanıyor, Ispartakule’de yaşıyor.)

Göçmenlere dair gençlerin bakış açısı diğer birçok meseleye nazaran daha politik bir çerçevededir. Göçmenlerle ilişki kuranlar ve kurmayan ya da bunu tercih etmeyen gençlerin davranış ve söylemleri politik anlam ve tercihi içinde barındırmaktadır. Türkiye’de 2010 sonrası göçmenlerin bu politik tavırla karşılaşması bir kutuplaşmayı üretiyor. Sadece göçmenlere dair olumlu-olumsuz söylemle değil aynı zamanda bu söylemin öznelerini kendi aralarında kutuplaştırmaktadır. Çünkü yabancı göçmenlerle ilişkilenen ve ilişkilenmek istemeyen arasında ideolojik ve inanç meselesi devreye girmekte. İlişki kurmak isteyeninin neden ilişki kurmak gerektiğine dair açıklamasıyla ilişkilenmek istemeyenin dışlayıcı söylemi bir siyasi zeminde buluşuyor. Haliyle kutuplaşma siyasi bir performatif davranışı ve söylemi üretmeye devam ediyor.

“Yoksul göçmenler burada ihtiyaçlarını karşılasın bunun taraftarıyım ama belli bir süre olması lazım. Nasıl Amerika diyor burada 4 ay kalabilirsin ve 4 ay kalıyorsun burada da öyle olması lazım. Sınırsız yaşama, oturma hakkı olmamalı. Kendi vatandaşına verdiği tüm hakların aynısını vermemen lazım. Bir ayırım olması gerekir. Bu kadar kolay vatandaşlık verilmemeli zaten. Amerika vatandaşlık için 5 sene süre tanıyor. Burada 5 sene eğer gerçekten yaşarsan evet tamam sen de vatandaşım ol. Bizim burada uzun bir süre bile yok. Bu kadar hızlı ve kolay vatandaşlık alınmamalı zaten.” (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

“Öncelikle kaçak olanların affı olmayacak şekilde gönderilmesi gerekiyor. Savaş sürecinin de bittiğini biliyoruz, görüyoruz. Bunun artık sığınmadan çok aynı zamanda siyasi ve oradaki insanların ekonomik kaygılarından dolayı buraya geldiğini düşünüyorum. Vatandaşlık verilmesini de şehit olan askerlerimize de bir saygısızlık olarak görüyorum. Ev aldığı için vatandaşlık verilmesi ve ev aldığı için vatandaşlık verilmesi bu ülkenin kaderini belirlemesi seçimlerde vs. yazık yani. En acısı da burada yetişmiş, burada eğitim görmüş insanların yurtdışına gidip hiç belki lise diploması bile olmayan bambaşka kültürden gelmiş insanların burada gelip söz hakkı sahibi olması. Ev kiralari vs. ekonomik yani arz talep artıyor.” (Koray, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Göçmen gruplara dair site gençlerinin iki farklı yaklaşımı olduğunu görmekteyiz. Muhafazakâr kesimden olan gençler, göçmenlere karşı daha ılımlı yaklaşıma sahipken bunun tam tersi olarak kültürel bir dışlayıcı da üreten düşüncelere sahip gençlerde mevcut. Sitede yaşayan göçmen bir gençle yaptığım görüşmede kendisinin göçmenlik deneyimini şu sözlerle ifade ediyor:

“Ben Ürdünlüyüm ve göçmenim. Fakat 4 yıldır burada yaşıyorum. Göçmen olsam bile turist değilim. Yaşadığım bölgede bir markete gittiğim de ya da bir yerde alışveriş yaptığımda benden fazla para almaya çalışıyorlar. Nedenini sonradan anladım. Bana turist muamelesi yapıyorlar. Ama ben turist de değilim. Yıllardır burada yaşıyorum. Ayrıca senin Türk olmadığını anladıkları için senden bir şeyin ücretini daha fazla almak istiyorlar. Neden? Benim zengin olduğumu düşünüyorlar. Ben bu sitede kiracıyım. Ev sahibim de kirayı benden dolar olarak istiyor.” (Emran, 22 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

4.3.1. Gençlik ve Siyaset

Bu araştırmayı yaptığım dönem gerçekleştirdiği görüşmeler Türkiye’de seçim döneminin hareketliliği içerisinde gerçekleşti. Özellikle seçimlerle ilgili yoğun olarak konuşmaların yapıldığı, çeşitli ortamlarda devam eden tartışmalara şahit oluyordum. Bu tartışmalar özellikle gençler arasında çok sık tartışılıyordu. Saha çalışması

sırasında gençlerle yaptığım görüşmelerde konuşulmaya en hevesli olunan konu siyasi konulardı. Seçim sürecine dair merak ve nasıl sonuçlanacağına dair bekleyiş söz konusuydu. Fakat yine de siyasete dair yaklaşımları siyasi bir katılım tarzı olan oy kullanmayla ilişkiliydi. Siyaset gençler için gündelik bir konuşmanın parçası olmasına rağmen çözüm odaklı bir durum olmadığından siyaset sadece siyasi katılım olan oy kullanma pratiği üzerinden tartışma imkânı bulabiliyor (Akman, 2020).

“Açıkçası pek siyasetle ilgili olduğum söylenemez. Hangi başkan gelirse gelsin insan insandır. Herkes kendi çıkarını düşünür ben öyle düşünüyorum. Günümüzdeki başkan da iyidir kötüdür hiç bilmem. Yenisi de olsa eskisi de olsa hiç fark etmez. Oraya çıkan oraya seçilen bir insan her zaman kendi çıkarını düşünür. Biz pek siyasetle ilgili bir aile değiliz. Ama vatanımız gereği oy kullanan bir aileyiz. Kötünün iyisini seçiyoruz. Evet kötünün iyisi. Bizim için aslında hepsi kötü olacaktır. Kötünün iyisini seçiyoruz öyle söyleyeyim. Seneye ilk oyumu kullanacağım bir kere kullanırım bir daha da kullanmam diye düşünüyorum” (Nisa, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Uzun bir süre gençler apolitik olduğuna dair fikirler çok olağan bir şekilde yaygınlık gösterirken yeni dönem seçimlerinde gençlerin siyasi fikirlerine dair açık ifade ediş şekilleri ilgi çekiciydi. Site gençleri bu noktada doğrudan siyasi düşüncelerini hem seçim sürecine dair değerlendirmeleriyle hem de siyasi parti üzerinden kendi konumlanış biçimlerini gösterme eğilimelerdi. Özellikle muhafazakâr ve milliyetçi düşünceleri ön plana çıkan bu gençler arasında sadece bir genç kendisini “seküler milliyetçi” olarak tanımlıyordu.

“Siyasi görüşüm var ve direkt parti ismi verebilirim. Zafer Partisi. Ben de son günlerde gördüm bana da uyduğunu düşünüyorum: Seküler Milliyetçilik. Kendimi son günlerde böyle tanımlıyorum. Normal milliyetçiliğe göre bu dünyaya göre kaygıları daha yüksek olan ve milliyetçi duygular barındıran bir ideoloji. Zafer partisinin göç ve göçmenlik politikalarını ve aynı zamanda sürdürülebilir kalkınma olarak adlandırılan ekonomi planlamasını tercih ediyor oluşu, Bir gün farklı diğer gün farklı konuşmuyor oluşu benim hoşuma gidiyor. Net bir çizgisi var. Sunduğu ideolojik fikir hem bana uyuyor hem de

çizgisine uyuyor.” (Koray, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

“Oyumu Ak Partiye verdim. Şu anki Cumhurbaşkanı araba çıkardı Togg diye. Fiyatı da güzel.” (Emir, 19 yaşında, üniversite sınavına hazırlanıyor, Ispartakule’de yaşıyor.)

Muhafazakâr gençler ise siyasi düşüncelerini dini inançlarına referans vererek ifade etti. Bu durumun mecburi bir seçim olduğuna dair vurgu ise yine dini bir referans kaynağına dayandırıldı.

“Siyasi olarak şöyle bir düşüncem var; mecburiyetten de olabilir özellikle bir empati sempatim. Ak partiye veriyorum oyumu. Özellikle Ak Partiye Şundan dolayı bundan dolayı veriyorum değil. Hucurat Suresi’ndeki ayette sizin dininizi savunan sizin hayrınızı olacak Devleti’nin başına geçecek kimse oy vermekle yükümlüsünüz. Bu bir nevi baktığınızda kulun yapması gereken bir şey. Bu yüzden yapıyorum bunu. Benim dinimi en iyi kim yasta biliyor benim dinimi en çok kimse onu biliyor ben ona veriyorum oyunu. Ülkeyi de çok iyi yönettiğini düşünüyorum.” (Yeliz, 25 yaşında, lise terk, Ispartakule’de yaşıyor.)

Ömer politik yönelimini solculuk üzerinden ifade eden tek genç. Böyle bir yöneliminin oluşmasında kürt kimliğiyle ilişkili bir tarafı vardır. Kendisi herhangi siyasi bir oluşumun içinde bulunmamasına rağmen desteklediği partiler üzerinden solculuk vurgusu yapmaktadır. Solcu olma pratiğine kendi gündelik yaşamında yer vermese de siyasi tercihleri böyle bir ideolojik alt zemini barındırmaktadır.

“Her ne kadar sistem bozulmuş olsa da bir sistem var. Ben de o sistemin içinde bir parçayım. Ve onun içinde bulunmam gerekiyor. Şu an öğrendiğim şeyleri üniversiteye gitmeden daha kısa sürede de öğrenebilirim belki. Ama üniversitenin kattığı başka şeyler olduğunu düşünüyorum.” (Koray, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Gençlerin politik tutumları doğrudan siyasi bir kimlik taşımamaktadır. Saha görüşmelerinin yapıldığı dönemin Türkiye’de genel seçimlere denk geliyor oluşu

gençlerin siyasete dair söylemlerini arttırmış olup siyasi parti üzerinden kendilerini temsil ettikleri ve siyasi öznelliklerini bir tür siyasi katılım olarak seçim dönemleriyle birlikte düşünmeyi sağlamaktadır.

4.4. Site Gençliğine Genel Bir Bakış

Ekonomik sermayesi yüksek olan gençlerden oluşan bir gençlik alt kültürü oluşturan site gençliği ekonomik sınıflarına has yaşam pratikleri ve tüketim alışkanlıkları olan bir ortaklık kurmaktadır. Gençlerin sıklıkla statü yükseltme ve statü kazanmaya yönelik hayat planları olduğu görülmektedir. Türkiye’de genç olmanın yaratmış olduğu gelecek kaygısı durumunu hissetme noktasında diğer gençlerle ortak bir zeminleri olduğunu söylesek de gelecek kaygısını hissettikleri durum ekonomik sermayeye dayalı bir alternatif üretme potansiyeli de taşımaktadır.

Site gençliği üzerine genel bir profil çıkarmaya çalıştığımda bu gençlik profilinden farklı bir genç olan Ömer’le karşılaştım. Görüşmemiz sürecinde aslında site gençliği profilinden çok mahalle gençliği profiline daha yakın olan bu görüşmeci mahalle kültüründe hayatını sürdüren fakat ailesinin ekonomik sermayesi yükseldiğinde Bağcılar’dan Ispartakule sitelerine taşınan biriydi. Ömer için site gençliği ve site yaşamı pek de sevilmemiş görünüyor. Ömer, boş vakitlerinde ve çalışmadığı zamanlarda Bağcılar’daki eski mahallesine gidip oradaki arkadaşlarıyla vakit geçirmeyi tercih ediyor.

“Burası bana göre değil. Buranın erkekleri daha çocuksu. Hepsinin burnu havada yani hepsi con con. Aslında da hepsi havalı ama bir şey değiller.”
(Ömer, 19 yaşında, lise mezunu, Ispartakule’de yaşıyor).

Farklı mekânsal yapıların kurduğu farklı yaşam pratikleri mevcut olduğundan var olan durumu, mekânı ve öznelere duyulan aşına olup olmama durumu önemlidir. Çünkü Ömer’in pratiğinde de görüldüğü gibi mekân bir kültür inşa ediyor. Bu kültürü ise alt ve üst olarak ayırmak yerine tanışıklık/aşinalık olarak görmeyi tercih etmekteyim. Birbirine benzer özneler aynı mekânsal alanda ortak bir deneyim inşa ediyorlar. Bu deneyim doğrudan ve tam anlamıyla bilinçli bir ‘kurma’ edimi taşımasa da zamanla ortaklıklar kurulmaktadır. Bu ortaklıklar öznelerin benzerliklerini de oluşturmaktadır. İlk olarak ekonomik sermaye durumları benzer olan bu gençlerin gündelik zevkleri, bedensel görüntüleri, tercih ettikleri kıyafet seçimleri ve markalar ekonomik

sermayeleriyle birlikte kurulan benzerliklerin başında gelmektedir. İkinci olarak da boş zaman değerlendirme pratiklerine baktığımızda bu pratikler sosyal hayatı nasıl geçirdikleriyle ilişkilidir.

5. SİTE GENÇLİĞİ VE MAHALLE GENÇLİĞİNİN ORTAK MEKAN KULLANIMI

Bir yerde yaşıyor olmak orada ikamet ediyor olmaktan daha derin anlamlar taşımaktadır. Mekân kişilerin pratikleri üzerine baskın bir anlam taşımaktadır. Bir mekânda geçirilen pratikler, o mekânın yapısıyla da ilişkilidir. Farklı mekanlar, aynı eylemleri farklı şekillerde deneyimlemeye olanak tanıyabilir. Bu açıdan düşünecek olursak, sitede yaşayan bir genç için yaşadığı yere olan bakış çok farkındalıkla sağlanmamışsa da kendi mekânsal pratiğinin dışındaki bir yere olan bakış daha fark edilebilir bir belirginlikte olabiliyor. Tahtakale Mahallesi'ndeki gençler arasında sitede yaşamayan için site, duvarların arkasında ne olduğunun merak edildiği ve o yaşam alanının nasıl bir yer olduğunu anlamlandırma çabalarıyla ilgilidir. Fakat bunun aksine sitede yaşayan gençler açısından ise tehlikeli, kriminal ve korkutucu duran bir mahalle yerleşiminden öte daha çok mekânsal ilişkinin yoğun bir bağlayıcılığının olmadığını söyleyebiliriz.

Tahtakale Mahallesi'nin iki farklı yerleşim alanı arasında kurulan anlamlandırma, orası ve burası ikiliğini kurmaktadır. Bu ise bir zıtlık imgesi üzerinden kuruluyor. Mekânsal olarak bu ayrışmacı düşüncenin oluşması anlaşılabilir, gençler arasında da bu ayrım mekân üzerinden değerlendiriliyor. Gençler aynı okullarda, aynı kafelerde beraber vakit geçirebilirken farklı yerleşim alanlarında yaşayabiliyorlar. Fakat gecekondu ve mahalle kültürüne dair oluşmuş stereotipleşmiş yargılar ve bakış açıları mekâna dair bir damga meselesini doğurabilmektedir.

Mekânsal farklılık denilen olgu, büyük bir sınır çizmiyor. Bu çalışmaya başlarken bu iki yerleşim yeri arasındaki pratiklerin ve algılayış biçimlerinin özellikle belirli noktalarda keskin olabileceğini düşünmüştüm. Fakat görüşmelerde bu konuda bir keskinlik değil, aksine bir şeffaflık görmüş oldum. Çünkü bakışın kendisi, mekân kadar keskin ve kudretli bir yerde değildi. Mekân ve onun içinde olan başka birçok şey bir sınır koyucu ve sınırları tanımlayıcı olabiliyorken, insan pratikleri mekânın bu konudaki gücünü kırıncı bir içeriğe sahibi olabiliyor. Gençler arasında doğrudan bir ilişkilendirme olmasa bile mekânsal karşılaşmalar mümkün hale gelmiş durumda. Böylelikle doğrudan olmasa da bir etkileşim alanı kurulmuş görünmektedir.

Henri Lefebvre Mekânın Üretimi (Lefebvre, 2019) kitabında mekânın boş bir fiziki yapı olmadığından bahseder. Mekânın nasıl kullanıldığı, nasıl bir dizaynı olduğu, toplumsal olanı da nasıl kurduğumuzu etkiliyor. Mekanla beraber insan da bir adapte ve dönüşüm halinde. Fiziki mekânı bağımsız ve tek başına orada duran bir şey olarak görmenin ötesinde, bireyi ya da topluluğu o mekanla beraber var olan bir yapı olarak görmemiz gerekiyor. Toplumsal mekân tanımlar, konuşur, sınır koyar, sınırları geçer, bazen sizin iki adım ötenizde bazen de biraz gerinizdedir. Tahtakale Mahallesi'nin mekân yapısını düşündüğümüzde tam da mekânın güçlü bir tarafı var. Özellikle farklı mekân yapısı mekanların görüntüsü ve şekli üzerinden çeşitli tanımlamalar yapmayı, ön yargıları, olumlu ya da olumsuz şekilde düşünmeyi kolaylaştırıyor. Ayrıca mekân ve ev formu sermaye biçimlerinden ekonomik sermaye konusunda çok doğrudan bir bilgi ölçüm aracı olabilirken kültürel sermaye konusunda o kadar net bir bilgiye ulaşamayabiliriz. Fakat mekân formu bir şekilde tektipleştirme eğilimini ortaya çıkarabilir.

Tahtakale Mahallesi'nde sitelerin bulunduğu bölgede çok sayıda yeme içme mekânı bulunmaktadır. Gençler bu mekanlardan özellikle Starbucks'ı kullanıyor. Bu mahallede kafelerin bulunması gençler için vakit geçirilen alanların başında gelmektedir. Bu mekân aslında gençler arasında sınıfsal ayrımı kısmen silikleştiren bir yapıdadır. Çünkü uzun saatler oturabilmek için sipariş verme baskısı bulunmadığından gençler bu mekânda daha rahat hissediyorlar. O sebeple diğer yeme-içme mekanlarının yanı sıra Starbucks'ta vakit geçirmek tercih ediliyor.

“En sevdiğim Starbucks burası. O yüzden buradaki Starbucks'ta vakit geçirmek istiyorum. Kalabalık ortamları sevmiyorum. Asosyal bir kişilik de değilim ama hoşlanmıyorum kalabalıktan. Klostrofobim var ve kalabalık ve kapalı alanda çok durmak istemiyorum. O yüzden burası daha ferah geliyor. Akbatı ve Bahçeşehir Starbucks çok kalabalık o yüzden oraları pek sevemedim.” (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule'de yaşıyor.)

Emir sitede yaşayan bir genç, Mahallenin farklı bölgelerinde vakit geçirmiş ve olumsuz birkaç deneyimi olmuş. Bu da onun eski yerleşim yerindeki gençlere dair olumsuz algısına yol açmıştır. Starbucks'ta şahit olduğu kavgalar ve uyuşturucu satışı şu sözlerle ifade ediyor.

“Muhtar bile diyor buraya gelmeyin akşamları diye. Uyuşturucu satıyorlar. Burada bir toplanıyorlar. 20 kişi. Güvenlik var ama karışmıyor. Adam da korkuyor. Ya bana bir şey yaparlarsa bıçak çekerlerse diye.” (Emir, 19 yaşında, üniversite sınavına hazırlanıyor, İspartakule’de yaşıyor.)

Starbucks sitelerin bulunduğu cadde üzerine kolay ulaşılabilir bir yerdedir. Sitelerin tam orta noktada kesiştiği yerde diyebiliriz. Bu cadde özellikle çarşı alışverişi yapabilmeye müsait bir alandır. Sitede yaşayan kişiler somut ihtiyaçlarını ve sosyal vakit geçirebilecekleri bir cadde. Eski yerleşim yerinden insanların da buraya ulaşımı çok kolay. Yürüyerek ya da kısa bir dolmuş yolculuğuyla varılabiliyor. Öte yandan gençler için bu caddedeki çeşitli mekanlar iş sahaları olarak da görülüyor. Özellikle kafelerde çalışmak ya da paket servis yapan toptan zincirler yine bu cadde üzerinde bulunmaktadır.

Starbucks bir kahve zinciri olmasının yanı sıra statüyle ilişkili bir kodu da içinde barındırmaktadır (Şahin, 2023). Özellikle orta-üst dair bir tüketim pratiği olarak profesyonel iş dünyası, beyaz yaka sektörünün odağında olan ve beyaz yakalı kişilerin kahve eşliğinde bilgisayarlarında çalıştığı bir ortam olarak zihinlerde canlanır. Bu haksız bir canlandırma da değildir. Özellikle İstanbul’daki farklı Starbucks şubelerinde bu tabloyu görmek mümkün. Bunun yanı sıra ben burada Starbucks’ı bir kahve zinciri olarak tarif etsem de bu kadar sade bir kahveci olmadığını söyleyebiliriz.

Kahvelerin ismi, içeceklerin boyutu, bardaklarda yazılan isimler, bu tüketim pratiğinin bir tabakayla beraber düşünmemize de kapı aralamaktadır. Gündelik hayatta kullandığımız dilden başka bir biçimde ve farklı bir dil pratiğinin içine yerleşmiş kahve isimlerini kullanarak sipariş vermek tam da bir alt-üst kültür formunu çizmektedir. Bu sebeple de bu mekânı tüketen kişilerin kahve siparişleri de bu kadar tek düze değil.

Starbucks Tahtakale Mahallesinde yaşayan gençler için bir karşılaşma mekânı olsa da bir üretim ve biçimlenme, kimin nereden olduğunu belirleyen, çeşitli davranış tarzlarını kuran ya da yıkan, eyleme biçiminin tek olmadığı ve ayrıklaştırarak herkesin kendi istediği eylemi gerçekleştirebildiği bir yerdir.

Bu tez boyunca bahsetmiş olduğum iki farklı yerleşim yerinde yaşayan gençlerin hem karşılaşma hem de bununla beraber etkileşime girdiği yer olan Starbucks, bu bölge için çok önemli bir mekandır. Çünkü hem Starbucks’ın normatif algısını kıran hem de

farklı gençlik profillerine sahip olan gençler için mekânsal tüketimin en yoğun yerlerinden birisidir.

“Açıkçası, ders çalışırım. Dışarıda sürekli vakit geçirdiğim için bol bol çizim yaparım. Kalabalık bir ortamda kendimle iç içe olmak hoşuma gidiyor.” (Nisa, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Merve mahallede büyümüş ve arkadaşlık bağlarını hala aynı mahallede yaşayan arkadaşlarıyla beraber sürdürmektedir. Gençlerin karşılaşma alanı olan Starbucks’ta sitedeki gençlerle çok sık aynı mekânda denk gelseler bile sitedeki gençlerle ilişki kurmaya pek sıcak bakmadıklarını ifade ediyor. Merve’nin söylemi içerisinde arkadaşlık kültürü ön plana çıkmaktadır. Çünkü mahalle gençliği birbirinin arkasında duran ve devamlı olarak bir aradalıktan güç alan bir ilişki biçimi doğurmuştur. Bu durum ise samimi ve içten arkadaşlık olarak tanımlanıyor. Bu sebeple de sitedeki gençlerin mahalledeki gençlerin arkadaşlıklarına ve ortamlarına dair bir özenme durumu yarattığını düşündürmüş gibi durmaktadır.

“Sitede oturanlarla pek anlaşamıyoruz. Mahalle ortamı daha sıcak geliyor bize. Çok yukarıdan bakıyorlar. Ego lu oluyorlar genellikle. Sitedeki gençler mahalle kültürüne daha çok özeniyorlar. Çünkü mahalle kültüründe insanlar daha yakın daha samimi. Sitedekilerde öyle olmuyor. Site ortamında herkes çıkar için birbiriyle birlikte. Onlar da öyle düşünüyor zaten. Biz aramıza kimseyi fazla almak istemiyoruz. Herkesin ne olduğunu ne çıkacağını da bilmiyoruz. Güvenemiyoruz daha doğrusu.” (Merve, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Bu mekân farklı gençlik profillerine sahip olan gençlerin farklı şekillerde deneyimler edindiği bir yerdir. Sahada bulunduğum süreçte gözlemlerim arasında yoğunlaşan pratiklerden biri, Sitede yaşayan gençlerle, eski yerleşim yerinde yaşayan gençlerin bu mekânda kolay ayırt edilebilir oluşuydu. Bunun doğrudan bireylerin nasıl giyindiği ve davrandığı üzerinden olmasa da bunun bir etkisinin de olduğunu söyleyebilirim.

“Kimin nereden olduğunu sadece kıyafetlere bakarak da anlayabiliyorlar. Saç kesimi, kıyafet vs. Saçı tas kafa, kıyafette Adidas eşofman olabilir.” (Havin, 17 yaşında, lise üçüncü sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor.)

Kişinin ne giydiği ne iş yaptığı ve ne tükettiği gibi özellikler, Bourdieu'nun (Bourdieu, 2015) kavramsallaştırmış olduğu gibi bir habitusu kuruyor. Tahtakale Mahallesi'nde gençlerin mekâna ve oranın öznelere dair böyle bir habitus algısı oluşturmuş olduğunu söyleyebiliriz.

Eski yerleşim yerinde yaşayan gençler ki özellikle lise öğrencileri, çok kalabalık gruplar halinde kafenin açık alanında oturuyorlar. Burası onlar için bir buluşma noktası. Sipariş verme baskısının olmadığı ve masa düzenlerinin kişilerin inisiyatifleriyle oluşturduğu bu mekân sınıfsallıkla beraber gençlik profillerini de görünür hale getirmiştir.

Tahtakale Mahallesi'nin genelini düşündüğümüz de gençlerin belki de en önemli ve en sık karşılaştığı yer Starbucks'tır. Bu mekânda buluşan gençler arasında kimi zaman çeşitli çatışmalar çıkmaktadır. Bu çatışmalar Site gençleri ve Mahalle gençleri arasında çıkan bir çatışma olarak düşünülmemelidir. Çünkü yaptığım görüşmelerde bu kavgaların çeşitli sebepleri olduğunu ve bu mahallede yaşamayan gençlerin de bu mekâna gelerek kavgalara dahil olduğunu anlamış oldum. Eski yerleşim yerinde yaşayan gençlerin başka mahallelerdeki gençlerle yaşadığı problemler bir kutuplaşmaya yol açmış ve Starbucks'taki kavgaların ortaya çıkmasına neden olmuş. Bir diğer yandan site ve eski yerleşim yerindeki gençler arasında da kimi zaman bu tür kavgalar çıkabilmektedir.

“Bir keresinde Starbuckcs'ta kavga çıkmıştı. Tahtakaleli bir çocukla, Ispartakuleli bir çocuk arasında. Kavga sebebi de birbirlerine dik dik bakmaları. Burada çok kavga olur. Mesela şuranın önünde her an kavga olabilir.” (Emir, 19 yaşında, üniversite sınavına hazırlanıyor, Ispartakule'de yaşıyor.)

“Starbucks'ta vakit geçiriyorum ama burada da çok kavga çıkıyor. Geçen birinin kafasına küllükle vurmuşlar. Bu yüzden küllük artık masalara koymuyorlar.” (Muhammed Ali, 19 yaşında, lise mezunu, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Yaşanan bu olaydan sonra Starbucks'ın açık alan olarak ve aynı zamanda “sigara içme alanı” olan bölümde masalarda küllük kullanımı yasaklanmıştır. Ortaya çıkan

kavgalarda küllük yaralama aleti olarak kullanılmaktaydı. Bir diğer yandan bu kavgalar mahalleli gençler tarafından önlenmeye de çalışılmaktadır.

“Biz burada olduğumuz sürece kavga olmaz. Biz burada kavga ettirmiyoruz. Bizim kadro farklı. Zaten 6-7’den sonra buraya geldikten sonra bizim kadroyu görebilirsin zaten. Bizim burada olan kadro 24 kişi. Bizi burada dinlerler. Biz burada kesinlikle kavga çıkartmıyoruz.” (Nazmi, 22 yaşında, lise terk, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Starbucks farklı gençlik profillerine sahip gençlerin ortak kullanım alanı olmasına rağmen gençlerin birlikte vakit geçirdiği bir mekân özelliği taşımamaktadır. Mahalle gençleri Starbucks’ta kalabalık gruplar halinde masalarda oturan ve özellikle kafenin açık alanını kullanan gençlerdi. Bu mekânın kullanımı gençler için sadece vakit geçirme ve sosyalleşme alanının ötesinde bir anlam taşımaktaydı. Mekânın kurucu öznesi olma misyonu gençler tarafından önemsenmekte. Nazmi’nin bahsetmiş olduğu “biz”, Starbucks’ta olup biten her şeyden haberdar olan, mekânda söz sahibi olan ve oradaki ilişki dinamiklerini belirleyen bir arkadaş grubudur.

Kısacası Starbucks, Tahtakale Mahallesi için önemli bir mekandır. Farklı gençlik profillerinin karşılaşma alanını meydana getiren nadir örneklerden olmuştur. Mekân ve gençlik çalışmaları içerisinde farklı gençlik alt kültürlerinin benzer şekilde bir mekânda karşılaşma durumları nadir rastlanan bir durumdur. Kuştepe’de benzer bir karşılaşma alanı haline gelmiştir. Bilgi Üniversite’nin Kuştepe’de kampüs açmasıyla beraber farklı sınıftan gençler bölgede karşılaşma imkânı bulmuşlardır (Kazgan, 2002).

5.1. Mekânın Ürettiği Bakış

Site gençleri ve mahalle gençleri arasında doğrudan ilişki olmasa da birbirlerine dair söylemsel bir dışlama söz konusu gibi durmaktadır. Ötekiyle kurulan ilişki bir mekanla ilgiliyse, doğrudan mekânsal tezahürlerle dışarıda bırakılmamaktadır. Bu kimi zaman ötekiyi mekânsal bir yerle oradaki öznel pratikleri içerisinde görebilmekteyiz.

“Tahtakale’ye gitmiyorum. Orası otobüsle ya da arabayla geçtiğim bir yer. Ama benim liseden bir arkadaşım vardı. Orada oturuyordu. Buraya çok yakın olmasına rağmen buranın çok zıttı bir yer aslında. Orası az gelişmiş ve sanırım

bu taraflara daha çok yoğunlaşmış Bahçeşehir'e yakın olduğu için." Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule'de yaşıyor).

Bazı gençlerin mekanla kurduğu algı ve deneyimi daha yoğunken başka bir genç için bunun zayıf olduğunu bir sonraki görüşmecimiz de görmekteyiz:

"Tahtakale Mahallesi'nin olduğu yere biz yan yol diyoruz arkası Tahtakale. Tahtakale'ye sokak olarak değil de semt gibi düşünmek lazım. Burası Tahtakale ama Ispartakule diye geçiyor. Buraya herkes Ispartakule diyor bu binaların sitelerin ismi Ispartakule. Benim mahalle ile bir bağlantım yok sadece trafikten kaçmak için yan yolu kullanırken yoldan geçiyorum benim burayla da bir ilişkim yok. Burada takılmıyorum en fazla indiğim yer Starbucks bazen sabah kahvaltıya iniyorum siteden. Yakın olduğu için hemen koyuyoruz kışımızı buraya. Yoksa burayla bir takılma falan yok." (Yeliz, 25 yaşında, lise terk, Ispartakule'de yaşıyor).

Havin sitede yaşayan bir genç ve liseye başlayacağı zaman Tahtakale Mahallesi'ndeki A Lisesi'ne başlamış. Bu lise Anadolu lisesi olmasına rağmen puansız bir şekilde öğrenci kabul ettiğini ya da daha düşük puanlarla yerleştirmelerin yapıldığı bir okul olarak çeşitli semtlerden ve özellikle eski yerleşim yerindeki gençlerin yoğunlukta olduğu bir lise özelliği taşımaktadır. Bu da farklı gelişmişlik düzeyinde olan öğrencilerin okul ortamında karşılaşmalarını mümkün hale getirmiş. Havin'in duyduğu rahatsızlık kavga ve uyuşturucu meselesiyle ilişkili ifade bulsa da kültürel olarak gelişmemişlikten bahsediyor. Bunun anlamı kültürel sermaye olsa da ekonomik sermayeyle de ilişkilidir. Çünkü kriminal nitelikler taşıyan gençler ekonomik sermayesi düşük ailelerden gelmektedir. Bu gibi olaylardan sonra Havin'in daha sonra eğitimine devam ettiği Kolej'de benzer olaylarla karşılaşmamış olması da bunu göstermektedir. Benzer bir durumu başka bir görüşmeci şöyle değerlendiriyor:

"Liseden arkadaşım orada yaşıyordu kötü biri değildi aslında ama oturduğu yeri belli ediyordu yani konuşma stilinde de argo kelimeler çok yoğun kullanıyordu. Ben düzgün konuşmayı seven bir insanım dikkat ederim cümlelerime. O benim tam zıttımdı." (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule'de yaşıyor.)

“Mahalledeki gençlerle arkadaşlığım yok. Oradaki gençler biraz kavgacı tipler. Serseri tipler olduğu için arkadaşlık yapmıyorum. Mesela birkaç hafta önce bir tane çocuğu dövdüler burada. Niye baktın diye 5-6 kişi çocuğa saldırdı. Çok kavgacı tipler, burada neler olmuyor ki; kavgalar oluyor, neler kullanan oluyor. Uyuşturucu çok yaygın. Gözümüzün önünde o ona parayı veriyor o diğerine şeyi veriyor. Polise şikâyet ediyoruz. Kimse ilgilenmiyor.” (Emir, 19 yaşında, üniversite sınavına hazırlanıyor, Ispartakule’de yaşıyor.)

Havin iki yerleşim yeri arasındaki yaşamı toplumsal cinsiyet meselesi üzerinden vurguluyor. Ayrıca mahalleye dair yargısı yaş gruplarına göre değişmektedir.

“Burada kadınlarda rahat. Kimse kimseye bir şey demiyor. Ama Tahtakale’de kadınlar biraz daha tereddütlü dolaşır. Biraz daha farklı bir yer. İnsanlar biraz daha geri kafalı mı oluyor bilmiyorum. Doğru karşılığı bulamıyorum. Gelişmemiş bir yer. Kendini geliştirmemiş insanlar. Bilgi birikimi olmayan insanlar. Gençler biraz daha farklıdır okula gidip geldikleri için. Yaşlılar biraz daha kendi düşündükleri gibi davranıyor.” (Havin, 17 yaşında, lise üçüncü sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor).

Farklı mekânsal yapılar arasındaki ekonomik ilişki çok net ayrımları da doğurur. Mekânın görüntüsü, ekonomik sermaye bilgisini ve bununla da yaşam koşullarını açığa çıkaran nitelikler arasındadır. Sitede yaşayan ekonomik ve kültürel sermayesi yüksek bir genç için bu durum hassasiyet ve madunluk karşısında bir üzüntü ve rahatsızlığı da dile getirme sebebi oluyor.

“Burada siteler var oraya bakıyorsun kötü yani. Şartlar daha kötü. Orta yol olmasını isterim ben de tabii.” (Koray, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor).

“Tahtakale Mahallesi’ne gitmişim tehlikeli hissetmedim oradaki insanlar da işinde gücünde olan insanlar. Birkaç böyle gördüm sıkıntılı kişi ama muhatap olmamak lazım her yerde var.” (Nisa, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor).

Habitusu tanımlarken, tüketim pratikleri ve beğeni dünyasını içine alan bir yaşam alanı olduğunu söylemekteyiz. Fakat bir mahalle de iki farklı yaşam yerinin olması, sizin

hangisinde oturduğunuzu belirtmenizi gerektiriyor. Bu gereklilik de sizin sınıfsal aidiyetinizi belirten ve statülü bir hayatınız olduğunu gösteriyor. Tahtakale isminin kendisi en nihayetinde bir çağrışıma da sahip. Burada sizin nerede yaşadığınızı belirtmeniz önemli görünüyor.

Ekonomik sermayesi yüksek olan gençle, daha düşük ekonomik sermayeye sahip genç bir okul ortamında karşılaşabiliyor. Fakat kurulan ilişkinin anlamı değişebilmektedir.

“Sitede yaşayan okul arkadaşlarımla 4 senedir tanışıyoruz. 4 senedir yan yanayız. Ama mahalledeki arkadaşlarımla kendimi bildim bileli beraberiz. Sitedeki arkadaşlarımla görüşürüz otururuz, davet ederler ya da biz ederiz otururuz.”. (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor).

“Ispartakule benim vakit geçirebileceğim, rahat edebileceğim mekanların bulunduğu bir yer ama orası tam zıttı ve mahalle tarzı bir yer olduğu için kavgatartarı pek öyle de demek istemiyorum ama serseri tarzı insanların da bulunduğu bir yer olduğunu düşündüğüm yer. Hiç gitmedim ama geçerken de çok fırsatım oldu görmeye. En basitinden yolda top oynayan çocukları gördüğümde de aşına oluyorum nasıl bir yer olduğuna dair” (Melike, 20 yaşında, üniversite öğrencisi, Ispartakule’de yaşıyor).

Sitede yaşayan gençlerin bakışı Tahtakale Mahallesi’ni sitelerden bağımsız bir yerde konumlandırmaktadır. Sitelerin bulunduğu bölgenin mahalle statüsüne dahil olduğuna dair bir algı olmamakla beraber mekânı damgalayan ve mekâna dair özneleri tektipleştiren bir anlayış söz konusudur. Bu anlayışın ilk örnekleri mahalle gençlerinin kavgacı olması, uyuşturucu kullanması ve kriminal özelliklere sahip olmasıyla özdeşleştirilmiştir.

“Ben sitelere de çok girdim de mahalle daha iyi. Buradaki her siteye girmişimdir. Mahalleyi tercih ederim. Öyle alışmışım mahalleyi seviyorum. Bakıyorum da burada kimse kimseyi tanımıyor. Mahalle bana daha cazip geliyor. Sitelerin içinde her şey farklı geldi. Mesela bizim mahallede havuz yok. Değişik bir yer. Sanki bir yere hapsolmuşsun gibi. Bir şeyin içerisinde sin. Bizim mahallede istediğin gibi git gel gir çık. Burada öyle değil. Girerken soran var. Çıkarken soran var. Farklı geliyor bana. Siteden birkaç arkadaşım var.

Kafeden okuldan tanıştık. Okuldakilerin çoğu sitede oturuyor". (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor).

Bayram'ın bahsettiği "sanki bir yere hapsedilmişsun" ifadesini önemli buluyorum. Çünkü site bir genç için kapalı ve sıkışmışlık hissinin bir örneğini oluşturmuş görünüyor. Bu noktada mahallede yaşamak rahatlığın ve özgürlüğün mekânı gibi. Bir güvenlik ve kontrol mekanizmasının olması siteyi eski yerleşim yerinden ayıran en temel nitelik. Bu durum sitede yaşayan biri için güvenli hissetmeyi doğuruyorsa, eski yerleşim yerindeki bir genç için de konforsuzluk ve rahatsızlık hali olmuş.

"Sen site çocuğusun anlamazsın bizim muhabbeti denirdi sitede oturan arkadaşlara. Ama aramız iyiydi bir sıkıntımız yoktu. Tek farkı birisi mahallede geziyor, diğeri sitede rahatça gezinebileceği ferah bir alandaydı." (Bayram, 18 yaşında, lise son sınıf öğrencisi, eski yerleşim yerinde yaşıyor.)

Damgalamayı belki de kent hayatında rastlamaya çok alışmışız. Damga her zaman somut ve bedensel bir durum değildir (Goffman, 2014). Bireyin damgalanabileceği birçok farklı durum olabilir. Birini bir yere ait yapan ve oralı olmayı taşıyan nitelikler neler olabilir? Sorusunu sorduğumuz zaman öncelikle beden, kimlik, etnisite, kültür ve dil başlıca göstergeleri olan nitelikleri barındırmaya çok açıktır. Alt kültür ve üst kültürün gündelik hayatta sadece şehirde kültürel faaliyetlerin hangilerine ve ne derecede katıldığından ziyade bireyin kendini ifade biçimi, ifade ederken ki edimin de kullandığı dilin kendisi de zihinlerde kültürü alt ve üst olarak ayırabilmektedir. Özellikle üst sınıflardan gelen gençlerin kendini ifade edişi "düzgün", "terbiyeli" kavramlar etrafında dolaşmaktadır. Bu sebeple birinin argo veya küfürlü konuşması bir damga haline gelebiliyor. Sitede yaşayan gençler, mahallede yaşayan gençler için argo kullanımına müsait olduklarını ve bu yüzden de pek arkadaşlık kurma konusunda temkinli bir yaklaşım içindeler. Fakat burada yanılısana bunun genel bir eğilim olması yönündedir.

"Okul çıkışında kavgalar oluyordu mesela bıçak taşıyan öğrenciler vardı. Uyuşturucu gibi şeyler. Okul Anadolu lisesi olmasına rağmen her bölgeden puana bakmadan öğrenci kabul ediyordu. Biraz daha şey insanlar, kültürel gelişmemiş insanlar. Şu anki okulumda böyle şeyler olmuyor tabii." (Havin, 17 yaşında, lise üçüncü sınıf öğrencisi, Ispartakule'de yaşıyor.)

Literatürde son yıllarda tartışılan “mekânsal sermaye” Bourdieu’nun sermaye biçimleriyle birlikte düşünmeyi sağlayan ve temelinde bir eşitsizlik durumu yatan olguyu düşündürmektedir. Mekân sembolik bir anlam taşımaktadır. Kişinin sembolik, kültürel ve ekonomik sermayesine referans veren bir imge oluşturur. Tahtakale’li olmayı sadece eski yerleşim yeri üzerinden kuran anlayışta bu mekânsal sermaye meselesiyle ilişkilidir. Çünkü mekân size dair bilgileri de içerir. Örneğin Gazi Mahallesi’nden olmak mahalle sınırlarında öne çıkan bir kimlik değildir. Hayatının bir bölümünde Gazi Mahallesi’nde yaşamış her birey için o mahalle dışına çıktıklarında anlam bulan bir oluşumdur (Turan Tüylüoğlu & Şentürk, 2020) aynı durum Tahtakaleli gençler içinde geçerlidir. Ötekiyle olan karşılaşma farklı olanın kim olduğunu ve hangi gerekçelerle bu farkın kurulduğunu ortaya çıkararak bir öteki yaratmaktadır.

6. SONUÇ VE TARTIŞMA

Gençlik sosyolojisi çalışmalarının geldiği bugünkü durumda gençliği tek bir kategori olarak değerlendiremeyeceğimiz ve farklı gençlik deneyimlerinin hızla kabul gördüğü bir sosyal bilim çalışmaları içerisindeyiz. Bu tez kapsamında gençliğin uzun bir tarihsel süreçten geçerek bugünkü gençlik çalışmaları tartışmaları içerisinde yeni bir boyut kazandığını söylemekte fayda var. Gençlik kavramının homojen olmadığından yola çıkarak gençlik sosyoloji çalışmalarının ortaya çıktığı dönemden bu yana birbirinden farklı gençlik tartışma alanları sosyolojik bağlamda incelendi. Bir diğer yandan farklı gençlik profillerinin alt kültür bağlamında tartışılması ve bunun örnekleri 1950-1960'lı yıllara dayansa da alt kültür kavramsallaştırılmasının kendisi de bir sorunsal olarak bu çalışma kapsamında tartışıldı.

Alt kültür, alt sınıfların üretim ve tüketim pratikleri üzerinden düşünülen bir düşünce yapısından ziyade bu kavramın bir farklılıkla ilişkisi ortaya koyulmaya çalışıldı. Dünyadaki alt kültür pratikleri üzerinden bunun sadece alt sınıflara özgü olmadığı ve bir grup tarafından benimsenen, birbirine benzeyen ritüellerle oluştuğunu söylemeye çalıştım. Çünkü alt kültür, genelin kültürel yapısından farklı olduğundan ve aslında bir azınlığı içerdiğinden kabul gören kültürün dışında ve gerisinde yani altında olarak görmeyle ilgili olarak alt bir kültür olarak görülme eğilimini ortaya çıkarmıştır.

Tahtakale Mahallesi Gençliği bir mahallenin bütününe temelde ifade etmeyen ve farklı gençlik profillerini açığa çıkaran bir mahalle olarak İstanbul kentleşme yapısında kaçınılmaz bir gerçekliği doğurmuştur. Gecekondu literatürü ve güvenli siteler üzerine yapılan çalışmalarda yönelim daha çok buraya ilk yerleşenler ve bu yerleşimlerin tarihini ve ilişkilerin oluşum aşamalarındaki nitelikler bağlamında gerçekleşmektedir. Bu çalışma ise gençlik pratiklerini 2021-2023 yılı özelinde inceleyerek başka bir perspektife odaklanmayı amaçladı.

Tez boyunca görüldüğü üzere mekânsal formun farklılığı yaşam tarzı, tüketim alışkanlıkları, arkadaşlık ilişkileri, sosyal sermaye gibi kişiye farklı nitelikler yükleyen bir biçimi oluşturmuştur. Sitede yaşayan gençlerle, mahallede yaşayan gençlerin ortak kaygıları, ortak deneyimleri ve ortak kullanım mekanları olduğu gibi ekonomik, sosyal ve kültürel sermaye noktasında temel farklılıkları bulunmaktadır. Site gençlerinin

sembolik sermayelerinin yüksek oluşu, orta sınıf ve eğitimli aile üyelerine sahip olmaları kültürel sermayelerini yükselmesini sağlamıştır.

Ücretli okullarda alınan eğitimler, yurtdışı deneyimleri, sanatsal bir yönelimin olması veya bir hobi olarak sanat/spor gibi alışkanlıkların bulunması, site gençliğinin temel niteliklerini barındırmaktadır. Yabancı şarkılar dinleyen, kıyafet endüstrisindeki yüksek fiyatlı markalara hâkim olan, dizi ve film kültürlerinin gelişmiş olması bu gençleri birbirine benzer bir kültürel sermaye alanına çekmiştir.

Mahalle gençlerinin sosyal sermayelerinin, site gençlerine göre daha düşük olduğu ve eğitim hayatına devamlılığın az olduğu durumlarda ailelerinin yaptıkları güvencesiz işlerde çalışması ve mahalleden ayrılmama durumu bir nevi kalıcılık sağlamıştır. Çünkü bu gençler üniversite eğitimine devam etmedikleri için farklı bir yerde yaşama deneyimi elde edememektedir. Bu durumun ortaya çıkardığı bir diğer mesele ise arkadaşlık ilişkilerini lise arkadaşlığı üzerinden devam ettirmeyle güvenli alanlarını koruma biçimi oluşturmuştur. Lise anılarına dair hatırlamanın güçlü olduğu, sık sık konuşulan konuların lise deneyimlerine referansla dile getirilişi ve gençlerin lise eğitiminde kurdukları arkadaşlık ilişkisinin samimiyeti “uzayan liselilik” kavramsallaştırmasını doğurmuştur. Aynı mahallede yaşamaya devam eden gençler, benzer kişilerle arkadaşlığını bulundukları çevrede devam ettirerek lise eğitimi sonrası aynı arkadaşlık biçimlerini korumuşlardır.

Sonuç olarak İstanbul’un metropolleşmesinin günden güne hızlandığı süreç kentin çeperlerinde farklı mekânsal formları bir araya getirmesiyle farklı yaşam alanları oluşturmuştur. Haliyle bu durum birbirinden farklı sermaye ve sınıf biçimlerini doğurarak yaşamı farklılaştıran pratikleri görünür hale getirmiştir. Bu çalışma farklı yerleşimleri gençlik üzerinden ele alarak hem mekânsal farklılıkla beraber deneyimlenen gençlik pratiklerini hem de bu gençlik pratiklerinden doğan farklı gençlik profillerini ele alarak homojen olmayan gençliği belli bir mekânda analiz etmeye çalıştı.

Tahtakale Mahallesi’nde gençler üzerine bir araştırma yapmak ve onların ilişkilerine bakmanın da önemli olduğunu gösteriyor. Hem arkadaşlık kavramının bu gençler için ne anlama geldiği hem de kurulan arkadaşlık ilişkilerinde mekânsal ve sınıfsal ayrışmaların etkisinin olup olmadığı önemli bir mesele olarak durmaktadır. Farklı yaşam alanlarında yaşamak bireylerin sosyal çevresinin de benzer niteliklere sahip

kişilerle ilişkilenebilmeye açık hale geldiğini düşündürebilir. Çünkü benzer yerlerde yaşayan kişilerin sosyal çevresi ve arkadaşlıkları da benzer olan diğer bireylerle ilişkilenebilmeyi sağlamaktadır. Bu ilişkinin güven temeline dair vurgu ise mahalle kültürü denilen bir duruma çağrı yapmaktadır.

Var olan koşulların elverişsizliği, ekonomik zorluklar, diplomalı işsizlik, doğal felaketler gibi son yıllarda Türkiye gündeminde herkes tarafından etkilenilen pandemi süreci gibi süreçler içinde belki de en çok etkilenenler gençler olmuştur. Pandemiyle beraber evlere kapanmak gençlik için zorlayıcı ve sosyal hayatın da ortadan kalkmasına neden oldu. Diğer etkenlerle beraber de bu süreç ciddi bir bunalma ve bıkkınlık yarattı. Gençliğin kendisine bir gelecek görememesinin en büyük sebeplerinden biri de yaşanabilir bir hayatı görememelerinden kaynaklanıyor. Gelecek kaygısı alt gelir grubuna mensup gençler arasında değil, orta ve üst gelir grubuna mensup gençler içinde şartlar zor görünmektedir. Alım gücünün zorlaşmasıyla özellikle orta gelir grubunun yaşam standartları da düşmeye başladı. Bu durum da gençleri gelecek konusunda daha tereddütlü hissettirmektedir.

Sonuç olarak sınıfsal farklılıktan doğan mekânsal alanlar farklı gençlik alt kültürlerinde belirli bir mahalle sınırında bir araya getirdi. Böylelikle birbirinden farklı profillere sahip olan gençlerin karşılaşma ve etkileşim alanları ortaya çıkmış oldu. Bu tez gençlik alt kültürlerini mekanla beraber düşünmeyi amaçlarken gençleri mekânın özneleri olarak ele almayı önemsemi. Her ne kadar bitmiş bir çalışma gibi dursa da çalışmanın eksikleri oldu. Zamanın kısıtlılığı, özel hayatta yaşanan problemler kimi zaman bu çalışmanın aksamasına sebep oldu. Umarım gençlik literatüründe gençliği mekânsal alanla beraber düşünmeyi mümkün kılacak çalışmalara ışık olur. Bu tez bir yerlerde tekrar tartışılmayı bekleyecektir.

ÖZGEÇMİŞ

2017 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde başladığı eğitimini 2021 yılında tamamlayarak aynı yıl burada Genel Sosyoloji ve Metodoloji Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı. Çeşitli konferanslarda bildiriler sundu. Öncelikli çalışma alanları kent ve mekân sosyolojisi ve gençlik sosyolojisidir.

Kaynakça

- Adaman, F., & Keyder, Ç. (tarih yok). *Türkiye'de Büyük Kentlerin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma*.
- Akman, K. (2021). Türkiye'de Gençlik Ve Siyaset: Gelecek İçin Nasıl Bir Katılım. *Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi*, 4(1), 157-181.
- Aktan, H. (2005). Olmaya "Gençlik" Cihanda. *Birikim Dergisi*, 196, 52-54.
- Alemdaroğlu, A. (2005). Bir "İmkan" Olarak Gençlik. *Birikim Dergisi*, 196, 21-29.
- Akay, A., & Fırat, D. (1995). *İstanbul'da Rock Hayatı: Sosyolojik Bir Bakış*. Ankara: Bağlam Yayınları.
- Alpman, P. S. (2019). Mekan, Kimlik, Sınıf: Farklar Neden Bir Arada Barınamazlar. *İdealkent*, 374-401.
- Althusser, L. (2000). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (Yusuf Alp, Mahmut Özışık, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Araştırmalar, İ. M. (1998). *Türk Gençliği 1998: Suskun Kitle Büyüteç Altında*. Ankara: Simurg Kitabevi.
- Aries, P. (1962). *Centuries of Childhood: A Social History of Family Life*. New York: Vintage.
- Aslan, Ş. (2019). *1 Mayıs Mahallesi 1980 Öncesi Toplumsal Mücadeleler ve Kent*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Blackman, S. (2005). *Youth Subcultural Theory: A Critical Engagement with the Concept, its Origins and Politics, from the Chicago School to Postmodernism*. Journal of Youth Studies, Vol.8, No.1, March.
- Baudrillard, J. (2019). *Tüketim Toplumu*. (Nilgün Tural, & Ferda Kesin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Bora, T., Bora, A., Erdoğan, N., & Üstün, İ. (2017). *"Boşuna mı Okuduk?" Türkiye'de Beyaz Yakalı İşsizliği*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bourdieu, P. (2015). *Ayrım: Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi*. (Derya Fırat, & Günce Bozkurt, Çev.). Ankara: Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P. (2019). *Sosyoloji Meseleleri*. Ankara: Heretik Yayınları.
- Castells, M. (2020). *Kent Sınıf İktidar*. (Asuman Türkün, Çev.). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Cohen, P. (2007). *Subcultural conflict and Working Class Community*.
- Çavuşoğlu, E. (2016). *Türkiye Kentleşmesinin Toplumsal Arkeolojisi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Depastino, T. (2003). *Citizen Hobo: How A Century of Homelessness*. London: The University of Chicago Press
- Demirci, H. A. (tarih yok). Tek Parti Döneminde Siyaset-Gençlik İlişkilerine Bir Örnek. *Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 55-77.
- Durkheim, E. (1994). *The Division of Labour in Society*. (Trans. W. D. Halss). China: The Macmillan Press.
- Doğan, İ. (1994). *Bir Altkültür Olarak Ankara Yüksel Caddesi Gençliği*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Enes, Ö. (2022). Kendin Yap (Do It Yourself/DIY) Akımın Punk Kültüründeki Giyim ve Aksesuarlar Bağlamında İncelenmesi. *Odtü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 395-412.
- Enneli, P. (2010). Türkiye'de Toplumsal Bir Kategori Olarak Yoksul Gençlik. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 41-67.

- Erdal, C. (2013). 12 Eylül'ün Gençlik Restorasyonu: Atatürk ve Gençlik İsimli Kitabın Bir Değerlendirilmesi. *Alternatif Politika*, 138-152.
- Erder, S. (2013). *İstanbul'a Bir Kent Kondu Ümraniye*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erman, T. (2020). *"Mış Gibi Site" Ankara'da Bir TOKİ-Gecekondu Dönüşüm Sitesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erman, T. (2022). Gecekonduyu Anlamak: İyisiyle Kötüsüyle Gecekondu Yaşamı. G. Kaya, & A. Şeker, *Dert Yükü Mekanlar: Kentlerin Yeni ve Eskimeyen Sorunları* içinde (ss. 39-57). İstanbul: Nika Yayınevi.
- Ertürk, N., & Ruşen, T. (2018). Gençlik Altkültürlerine Ait Giyimlerin Göstergebilimsel İncelenişi. *Vocational Education*, 11-31.
- Fırat, D. (2013). Bit(iril)meyen Gençlik. D. L. Yücel içinde, *Gençlik Halleri* (s. 26-51). Ankara: Efil Yayınevi.
- Fırat, D. (2014). Gezi Kuşağı Mı Dediniz? Tarihsel Olay ve Toplumsal Kuşaklar. D. Fırat içinde, *Sokağın Belleği 1 Mayıs 1977'den Gezi Direnişine Toplumsal Hareketler ve Kent Mekanı* (s. 371-401). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Gelder, K. (2007). *Subcultures: Cultural Histories and Social Practice*. Newyork: Routledge.
- Gökçe, B. (1971). *Gecekondu Gençliği*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Gümüşsoy, Y. (2021). Gençlik Profili İle Gelcek Beklentilerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma: Aksaray İli Örneği. *International Journal Of Arts & Social Studies*, 139-156.
- Gürses, F. G. (1979). *Dünya'da ve Türkiye'de Gençlik*. İstanbul: Der Yayınları.
- Habermas, J. (2018). *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*. (Tanıl Bora & Mithat Sancar, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Hebdige, D. (1988). *Gençlik ve Altkültürleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Işık, O., & Pınarcıoğlu, M. (2020). *Nöbetleşe Yoksulluk*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- İdemen, B. (2008). Sosyal Köken, Habitus ve Eğitim: Pierre Bourdieu'nün Yeniden Üretim Kuramı. N. Yentürk, Y. Kurtaran, & G. Nemutlu içinde, *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 419-444). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- İnanır, S. (2005). Bildiğimiz Gençliğin Sonu. *Birikim Dergisi*, 196, 37-51.
- Jacobs, J. (2017). *Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı*. (Bülent Doğan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Jenks, C. (2007). *Altkültür: Toplumsalın Parçalanışı*. (Nihal Demirkol, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Küyel, M. T. (1986). Gençlik Kavramı. *Erdem*, 2(4), 1-11.
- Kıylioğlu, Ş., & Öztaş, Ş. (2021). Kapitalizmle İlişkisi Bağlamında Boş Zaman Ve Gençlik. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 338-358.
- Kabacalı, A. (2007). *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*. İstanbul: Gürer Yayınları.
- Kaya Erdoğan, E. (2021). *"Bayağı Kalabalığımız" Üniversiteli İşsizliği*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kazgan, G. (2002). *Kuştepe Gençlik Araştırması*. İstanbul: İstanbul Bilgi Yayınları.
- Kentel, F. (2005). Türkiye'de Genç Olmak: Konformizm Ya Da Siyasetin Yeniden İnşası. *Birikim Dergisi*, 196, 11-17.
- Keyder, Ç. (2019). *Türkiye'de Devlet ve Sınıflar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kivisto, P. (2008). *Sosyolojinin Temel Kavramları*. Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Park, R. E. (1972). *The Crowd and The Public and Other Essays*, Chicago: Chicago University Press.
- Koçak, K. (2005). 2000'lerin Solcu Gençliği Üzerine. *Birikim Dergisi*, 196, 18-20.

- Kulaksızoğlu, A. (1990). Gençlik Çağı Ve Ülkemizde Gençlik Sorunları. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 133-144.
- Kurtuluş, H. (2016). İstanbul'da Kapalı Yerleşmeler. H. Kurtuluş içinde, *İstanbul'da Kentsel Ayrışma* (s. 161-186). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Kurtuluş, H. (2023). İçinden Metropoliten Şehir Geçen Mahalle: Tahtakale. E. K. Erdoğan içinde, *Avcılar'ın Dilinden Bir Yerel Tarih Arştırması* (s. 302-339). İstanbul: Avcılar Belediyesi Yayınları .
- Lüküslü, D. (2005). 1960'lardan 2000'lere Gençlik Tipleri: Maddecî, Başarıcı, Manager Tipten Yuppi'ye Tiki'ye. *Birikim Dergisi*, 30-36.
- Lüküslü, D. (2008). Günümüz Türkiye Gençliği: Ne Kayıp Bir Kuşak Ne de Ülkenin Aydınlık Geleceği. N. Yentürk, Y. Kurtaran, & G. Nemutlu içinde, *Türkiye'de Gençlik Çalışması Ve Politikaları* (s. 287-298). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Lüküslü, D. (2020). *Türkiye'de "Gençlik Miti" 1980 Sonrası Türkiye Gençliği*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lefebvre, H. (2019). *Mekanın Üretimi*. (Işık Ergüden, Çev.). İstanbul:: Sel Yayınları.
- Mannheim, K. (1952). The Problem of Generations. R. & Paul içinde, *Essays on the Sociology of Knowledge*. London.
- Marx, K., & Engels, F. (1990) *Alman İdeolojisi*. (Hamdullah Erbil, Çev.). İstanbul: Melsa Yayınları.
- Mütevellioğlu, N., & Zambak, M., & Mert, Mehmet. (2010). İşsizlik, Üniversiteli Gençlik ve Gelecek: Bir Alan Araştırmasının Bulguları. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 207-229.
- Naulin, A. J. (2020). *Pierre Bourdieu'nün Kuramı ve Sosyolojik Kuramı*. (Öykü Elitez, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Nemutlu, G. (2008). Türkiye Sivil Alanında Gençlik Çalışmasının Tarihsel Gelişimi. N. Yentürk, Y. Kurtaran, & G. Nemutlu içinde, *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 167-196). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Neyzi, L. (2021). *"Ben Kimim?" Türkiye'de Sözlü Tarih, Kimlik ve Öznellik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Öncü, A., & Weyland, P. (2020). Giriş: Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanları ve Kimlik Mücadeleleri. A. Öncü, & P. Weyland içinde, *Mekan Kültür İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler* (s. 9-39). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Simmel, G. (2019). *Modern Kültürde Çatışma*. (Tanıl Bora & Utku Özmakas & Nazile Kalaycı & Elçin Gen, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Stavrides, S. (2021). *Kentsel Heterotopya Özgürleşme Mekanı Olarak Eşikler Kentine Doğru*. (Ali Karatay, Çev.). İstanbul: Sel Yayınları.
- Şen, B. (2016). Soylulaştırma: Kentsel Mekanda Yeni Bir Ayrışma Biçimi. H. Kurtuluş içinde, *İstanbul'da Kentsel Ayrışma* (s. 127-159). İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Şengül, F., & Aydınalp, H. (2021). Yeni Bir Gençlik Tipolojisi ve Ölçek Denemesi: Hedonist Gençlik. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 124-138.
- Şenol Cantek, F. (2019). *Kenarın Kitabı "Ara"da Kalmak, Çeper Yaşamak*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şentürk, B. (2015). *Bu Çamuru Beraber Çiğnedik: Bir Gecekondu Mahallesi Hikayesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şentürk, M. (2015). Dışarıda ve Dışında Olmak: Yoksul Gençlerin Mekanla İlişkileri. *Sosyoloji Dergisi*, 169-203.
- Şenyapılı, T. (2016). *"Baraka"dan Gecekonduya Ankara'da Kentsel Mekanın Dönüşümü: 1923-1960*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Tükel Paker, İ. (2020). Yeni Muhafazar Gençliğin Tüketim Alışkanlıkları. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 124-146.
- Tezcan, M. (1991). *Gençlik Sosyolojisi Yazıları*. Ankara : Gündoğan Yayınları.
- Turan Tüylüoğlu, B., & Şentürk, M. (2020). Sermaye Biçimi Olarak Mekansal Sermaye ve Yükseköğretim Mezunu Gençlerin Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma: İstanbul/Gazi Mahallesi Örneği. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 47-69.
- Uyan, P. (2008). Çocuktan Yetişkiye: Genç Olamayanlar. N. Yentürk, Y. Kurtaran, & G. Nemutlu içinde, *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları* (s. 401-418). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Uzun, B. (2022). Siyasi Sistemin Dönüşümü ve Gençlerin Siyasal Katılımı. Y. Şentürk, A. B. Uçarol, & A. Ezik içinde, *Türkiye'de Gençlik Araştırmaları: Temalar, Yönelimler ve Yaklaşımlar* (s. 159-170). Ankara: Heretik Yayınları.
- Wacquant, L. (2019). Kenti Bourdieu'yla Düşünmek: İlişkisi, İlkeleri ve Uygulamaları. *İdealkent*, 146-175.
- Whyte, W. F. (2017). *Köşebaşı Toplumu Bir İtalyan Kenar Mahallesinin Toplumsal Yapısı*. (Dara Elhüsneyni, Çev.). Ankara: Heretik Yayınları.
- Willis, P. (2022). *Aykırı Kültür*. (Gökben Demirbaş, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Yücel, H. (2016). Varoşun Üç Hali: "İç Varoş", "Parçalanmış Varoş", ve "Bütünleşik Varoş". *Siyasal Bilimler Dergisi*, 53-84.
- Yücel, H., & Aksümer, G. (2017). Gecekondu Gençlerin Kentsel Dönüşüm Algısı:Sarıyer Derbent ve Kazım Karabekir Mahalleleri Örnekleri. *Tasarım+Kuram Dergisi*, 39-51.
- Yücel, H., & Yedikardeş, U. (2021). *Kampüsten Öğrenci Toplulukları*.

- Yılmaz Altun, Ö. (2023). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Gençlik(ler) Sosyolojisi Üzerine Nicel Bir Araştırma. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 23-37.
- Yalçınkaya, M. (2021). Gençlik Çalışmalarında Yapı ve Failliği Yeniden Düşünmek. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 85-99.
- Yalçınkaya, M. (2022). Gençlik Çalışmalarında Dönemler Ve Tartışmalar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 279-295.
- Yaman, Ö. M. (2013). Türkiye'de Gençlik Sosyolojisi Çalışmalarına Dair Bibliyografik Bir Değerlendirme. *Alternatif Politika*, 114-138.
- Yaman, Ö. M. (2014). *Apaçi Gençlik Gençlerin Toplumsal Davranış ve Yönelimleri: İstanbul'da "Apaçi" Altkültür Gripleri Üzerine Nitel Bir Çalışma*. İstanbul: Türkiye Yeşilay Cemiyeti.
- Yonucu, D. (2019). Türkiye'de Bir Yöntem Biçimi Olarak Mekansal Ayırıştırma: Tehlikeli Mahalleler, Olağanüstü Hal ve Militarist Sınır Çizimi. A. Bartu Candan, & C. Özbay içinde, *Yeni İstanbul Çalışmaları: Sınırlar, Mücadeleler, Açılımlar* (s. 91-107). İstanbul: Metis Yayınları.
- Yıldırım, Y. (2005). Olmayan Gençlik Algısı Üzerine. *Birikim Dergisi*, 196, 55-56.
- Yılğür, E. (2012). *Nişantaşı Teneke Mahallesi: Teneke Mahalle Yoksulluğundan Orta Sınıf Yerleşimine*. İstanbul: İletişim Yayınları

TEZLER

Alparslan, E. (2020). *Türkiye’de Punk Kültürü ve Muhalefet İlişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Başkır, T. Ş. (2018). *Alternative Youth Identities In İzmir: Popular Culture And Everyday Practies* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir Ekonomi Üniversitesi, İzmir.

Burgan, E. (2012). *Dönüşen Kentte Bir Altkültür: İzmir Kadifekale Gençliği Örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Güzel, M. (2013). *Popüler Kültür ve İşçi Gençlik* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kabaş, B. (2012). *Karşı-Kültürlerin Popülerleşmesi Sürecinde Gençlik Altkültürlerinin Rolü* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Küçük, M. (2021). *Mekansal Dönüşüm ve Kentsel Ayrışma* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Özata, T. (2015). *Haunting Past, Broken Futures: Youth Subjectivities Under The Conditions Of Violence And Precarity* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sabancı Üniversitesi, İstanbul.

Şahin, M. E. (2023). *Kahve İçerek Statü Kazanmak: Starbucks Türkiye’nin Kurumsal Kimlik Tasarımı ve Müşteri Deneyimi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Tanaydın, M. (2017). *Gecekonduunun Varoşa Dönüşme Sürecine Uyuşturucu Alt Kültürünün Etkileri (Mersin Örneği)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.

Turan, B. (2017). *Gazi Mahallesi'nde Yaşayan Gençlerin Mekansal Deneyimleri Üzerine Nitel Bir Araştırma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Yamanoğlu, M. A. (2008). *Kent Yoksulu Gençlerin Tüketim Toplumunda Yaşama Deneyimleri: Ankara Örneği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Yavuz, M. E. (2018). *Gençlik ve Gelecek Beklentisi: İstanbul Sancaktepe Örneği, 2018*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Yonucu, D. (2005). *From The Place Of The "Dangerous Classes" To The Place Of Danger: Emergence Of New Youth Subjectivities In Zeytinburnu* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

RAPORLAR

Türkiye'de Gençlerin Güvencesizliği, Çalışma Geçim ve Yaşam Algısı, İstanbul, Ocak 2020.

Türkiye'nin Gençliği Araştırması, Sosyal Demokrasi Vakfı, Mayıs, 2019.

Gençlerin Politik Tercihleri 2024, KONDA Araştırma ve Danışmanlık, Mart, 2024.

Türkiye'de Gençlerin Katılımı, KONDA Araştırma ve Danışmanlık, Ocak, 2014.

Sessiz ve Görünmeyen Gençler Araştırması Projesi Raporu, Genç Hayat Vakfı, Mayıs, 2017.

Türkiye'de Ne Eğitimde Ne İstihdamda (NEET) Gençlerin İhtiyaçları, Problemleri, Gelecekte Beklentileri, YADA, Nisan, 2021.

